

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Marja Gros

DOŽIVLJANJE BREZPOSELNOSTI SKOZI
OČI UPORABNIKA STORITEV

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Marja Gros

DOŽIVLJANJE BREZPOSELNOSTI SKOZI
OČI UPORABNIKA STORITEV

Magistrsko delo

Mentor: izr. prof. dr. Mojca Urek

Študijski program: Duševno zdravje v skupnosti

Ljubljana, 2016

PODATKI O MAGISTRSKI NALOGI

Ime in priimek: Marja Gros

Naslov naloge: Doživljanje brezposelnosti skozi oči uporabnika storitev

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Št. strani: 121

Št. slik: 3

Št. tabel: 1

Št. virov: 40

Št. prilog: 3

Št. grafikonov: 0

Mentorica: izr. prof. dr. Mojca Urek

Deskriptorji: brezposelnost, dolgotrajna brezposelnost, stres, stigma, duševno zdravje

Povzetek: Brezposelnost trenutno predstavlja enega najbolj perečih socialno-ekonomskih problemov. Posamezniki jo dojemamo različno, saj ima vsak svoje posebne osebnostne lastnosti, pričakovanja, izkušnje in določeno mrežo odnosov.

Trajanje brezposelnosti bistveno vpliva na posameznika, njegovo duševno ravnanje, samospoštovanje, stabilnost, njegov odnos do družbe, na odzivanje na brezposelnost in posledično tudi na njegovo aktivnost in vedenje na trgu delovne sile. Z daljšanjem brezposelnosti se zmanjšuje tudi motivacija, volja za iskanje zaposlitve in vključevanje v druge aktivnosti, pomembne tudi za socialno življenje posameznika. Dolgotrajna brezposelnost ima na človeka vrsto negativnih posledic. V največji meri ga onemogoča za ponovno zaposlitev in ovira pri vključevanju v socialno življenje. Posledice dolgotrajne brezposelnosti so za posameznike različne in odvisne od njihove osebnostne strukture. Na začetku nastanka brezposelnosti so posamezniki še aktivni, optimistični, odprti za nove izkušnje in znanja. Če jim v tej fazi ne uspe realizirati zaposlitve, se njihov optimizem zmanjšuje in na koncu se lahko prevesi v pasivnost, ki vodi do različnih duševnih motenj. V študiji predstavim primer osebe, ki se je soočala z dolgotrajno brezposelnostjo in hkrati tudi duševno stisko. Življenjska zgodba mi je omogočila celosten vpogled v življenje osebe, socialno podporo, zdravje, njeno doživljanje in pogled na prihodnost. Vzporedno sem analizirala obdobje brezposelnosti in ga primerjala z dano literaturo.

Title: Experience of unemployment through of the eyes of the users

Descriptors: unemployment, long term unemployment, stress, stigma, mental health

Abstract: Unemployment currently represents one of the most pressing socio-economic problems. Individuals perceive it in different ways, since each has its own specific traits, expectations, experience and network of relationships defined.

The duration of unemployment significantly affects the individual, his mental balance, self-esteem, stability, and its relationship to society, responding to unemployment and, consequently, its activity and behavior in the labor market. With the lengthening of unemployment also reduces the motivation, the will to find a job and engaging in other activities important for the social life of the individual. Long-term unemployment has on man a series of negative consequences. To the fullest extent by disabling and re-employment barrier to integration in social life. The consequences of long-term unemployment for individuals are different and depend on their personality structure. At the beginning of the emergence of unemployment individuals are still active, optimistic, open to new experiences and knowledge. If in this phase are unable to realize employment, their optimism is reduced and eventually be able to shift to the passivity that leads to various mental disorders. The study presented a case of a person who has faced long-term unemployment and also mental distress. The life story allowed me to gain a comprehensive insight into the lives of persons, social support, health, its experience and vision for the future. In parallel, I analyzed the period of unemployment and compared it with the given literature.

PREDGOVOR

Kot svetovalka za zaposlitve na Zavodu RS za zaposlovanje (v nadaljevanju Zavod), kar opravljam deseto leto, spoznavam različne ljudi s svojimi zgodbami, ki velikokrat nimajo priložnosti biti izrečene. Ugotavljam, da je od posameznika odvisno, kako dojema in rešuje svojo situacijo. Čas trajanja zaposlitvenega razgovora je prekratek in velikokrat onemogoča prepoznavanje specifičnih potreb posameznika v dani situaciji. V procesu se informacije, ključne za reševanje sogovornikove situacije, izgubijo. Zavod za zaposlovanje si prizadeva za čim hitrejšo aktivacijo brezposelne osebe in njeno vključitev na trg dela. V veliko primerih to ne predstavlja težav in stranka dobi vse potrebno, da svojo brezposelnost tudi reši, ali sama ali s pomočjo ukrepov, ki jih Zavod nudi. Obstajajo pa tudi osebe, ki potrebujejo poglobljeno obravnavo. Zavod takrat ponudi različne oblike poglobljenega svetovanja, pa vendar se v določenih primerih te specifične potrebe osebe prepoznajo zelo pozno, ko so praktično že prešle v dolgotrajno brezposelnost.

V prvem delu teoretičnega dela se osredotočim na delo in njegov pomen. Opredelim tudi pomen izgube zaposlitve in brezposelnosti, ki jo ljudje različno dojemamo. Ker trajanje brezposelnosti bistveno vpliva na človekovo duševno zdravje, stabilnost, motivacijo in socialno vključenost, nadaljujem z opisom dolgotrajne brezposelnosti in vplivom na duševno zdravje posameznika.

Brezposelnost pri posamezniku povzroči določeno stresno reakcijo. Doživlja jo glede na to, kakšen ta posameznik je, kakšni so njegovi nameni in cilji. Kako doživlja svojo situacijo, je prav tako odvisno od njegove zgodovine, psihične stabilnosti in okolja. Nadalje se osredotočim na pomen osebnostne čvrstosti, ki je ključna pri pomembnih dogodkih, ki jih posameznik v svojem življenju doživi.

Brezposelnost vpliva tudi na socialno mrežo in posledično njeno podporo posamezniku pri reševanju njegove situacije.

Pri svojem delu se srečujem z različnimi primeri – od tega, da se nekateri ljudje zelo težko soočajo s težavami, ki jih brezposelnost prinaša, drugi pa praktično tako življenje živijo, do drugih, ki že takoj konstruktivno začnejo reševati nastalo situacijo, zato je prav, da se dotaknem tudi teme stigme. V magistrskem delu me je zanimalo, kako oseba, ki jo opisujem, dojema sebe, okolico in okolica njo v času, ko je bila hospitalizirana, in v času, ko je bila brezposelna.

V empiričnem delu sem uporabila metodo kvalitativnega raziskovanja, saj moj primer predstavlja življenjsko situacijo osebe, ki je bila dolgotrajno brezposelna (pet let) in z duševno stisko. Ugotavljam, kako je doživljala svojo situacijo v času brezposelnosti, kolikšna je bila njena aktivnost, kakšno socialno oporo je imela, kakšne zdravstvene težave so jo pestile in kako gleda na prihodnost. V instrumente reševanja njene problematike sem vključila tudi osebni načrt, s pomočjo katerega si je postavila cilje, ki jih namerava doseči.

KAZALO

1. TEORETIČNI UVOD	1
1.1. POMEN DELA IN BREZPOSELNOST	1
1.1.1. Delo	1
1.1.2. Brezposelnost	2
1.1.3. Dolgotrajna brezposelnost	6
1.2. BREZPOSELNOST IN STRES	10
1.2.1. Osebnostna čvrstost in življenjski dogodki	13
1.2.2. Socialna opora in brezposelnost	17
1.3. BREZPOSELNOST IN ZDRAVJE	19
1.4. BREZPOSELNOST IN STIGMA	21
2. PROBLEM	23
3. METODOLOGIJA	24
3.1. VRSTA RAZISKAVE	24
3.2. MERSKI INSTRUMENT IN VIR PODATKOV	25
3.3. POPULACIJA IN VZOREC	25
3.4. ZBIRANJE PODATKOV	26
3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	26
4. REZULTATI	28
5. RAZPRAVA	39
6. SKLEPI	50
7. PREDLOGI	51
8. VIRI	53
9. PRILOGE	56

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. POMEN DELA IN BREZPOSELNOST

1.1.1. Delo

Delo je vir identitete, sredstvo za zadovoljevanje potreb in vrednota, s katero izražamo svojo kreativnost in različne spretnosti. Z delom se razvija socialna interakcija posameznika, občutek vrednosti v družbi in določene družbene ugodnosti. Delo nas spodbuja k dejavnosti, s katero dokazujemo svoj obstoj, hkrati pa ima za ljudi z dolgotrajnimi stiskami zdravilni učinek, za vse druge pa je preventivne narave (Flaker 2008).

Delo je vir dohodka, s katerim kupimo dobrine, ki nam omogočajo preživetje. Lahko ga delimo na plačano in neplačano (Flaker 2008). V času brezposelnosti se posamezniki, največkrat ženske in mladi, vračajo v neformalno ekonomijo. Ženske se vračajo v gospodinjsko delo, mladi pa razvijajo različne oblike neformalnih oblik dela, s katerimi lahko zaslužijo nekaj denarja (delo na črno, razni hobiji, s katerimi ustvarijo dodaten zaslužek). Vseeno pa moramo poudariti, da se neplačano delo ne sme primerjati s plačanim. Študije ameriških gospodinj, ki vsekakor niso brez dela, kažejo na izrazito nizko samopodobo v primerjavi z ženskami, ki so zaposlene tudi zunaj doma (Lamovec 2003). Večina ljudi želi delati in si pridobivati izkušnje z delom. Na eni strani delo pomeni biti dejaven, na drugi strani pa je sredstvo za zadovoljevanje potreb. Zagotavlja nam socialno varnost, vključenost v družbo, organizacijo časa, pridobivanje prijateljev ali sodelavcev. Delo strukturira naš čas in določa celoten življenjski cikel. Z njim si gradimo socialno mrežo ljudi in nam omogoči identifikacijo.

Flaker in drugi (2008) opisujejo delo kot fiziološko in psihosocialno potrebo po aktivnosti, nujno orodje za preživetje (denar, izdelki, storitve), temelj državljanstva, saj večina prebivalstva prek odnosa do zaposlitve in dela uresničuje svoj formalni status, dobi pogodbeno moč in umestitev v družbeno strukturo.

Biti brez dela je stresno, saj poleg izgube določenih materialnih virov posameznik čuti posledice izgube tudi na področju njegovega statusa.

Marx meni, da delo ljudem zagotavlja najpomembnejša in temeljna življenjska sredstva za zadovoljitev osnovnih potreb, osebnosti in humanosti. Z izražanjem osebnosti pri ustvarjanju proizvoda lahko delavci občutijo globoko zadovoljstvo.

Ko vidijo, da drugi uporabljajo in cenijo njihove proizvode, zadovoljijo svoje potrebe in tako izražajo skrb in humanost do drugih (Haralambos 2001: 187–188).

Zaposlitev, služba in delovno mesto nam zagotavljajo vir dejavnosti, dohodek, status, organizacije izkušnje in vključenost v družbo (Flaker 2011). Če dela nimamo, potrebujemo dohodke, potrebujemo status in dejavnosti, ki nam dajejo občutek koristi, saj sčasoma izgubljammo znanja in izkušnje, kompetence ter socialno mrežo.

Pojem delo je po eni strani omejen na trg dela, torej na plačano in zaposlitveno delo, po drugi strani pa »predpostavlja širitev: od biografskega do učnega, od družinskega in vzgojno-izobraževalnega preko telesnega do odnosnega dela« (Zorc Maver 2007: 10).

Omeniti je treba tudi povezavo med delom in srečo. Kot vemo, delo pri posamezniku aktivira njegove moči in inteligenco, mu omogoča pridobitev zelenih dobrin in uresničevanje lastnih posameznikovih ciljev¹, za katere si prizadeva. Če so posameznikovi temeljni cilji uresničeni, bo srečen in zadovoljen s svojim življenjem. Zato ne smemo zamenjati pomembnosti sredstev za življenje, ki so nujno potrebna, za sredstva, ki nam življenje osmišljajo. Delo v sebi nosi življenjski smisel, omogoči nam povečanje imetja in razvoj bitja (Bonnet 2009).

Nemalokrat pri svojem delu opažam, da ljudje pri iskanju nove zaposlitve najprej izpostavljajo željo po delu, ki jih bo osrečevalo. Iščejo delo, kjer se bodo počutili koristne in zadovoljne. Brezposelnost jim to možnost izbire tudi omogoča.

1.1.2. Brezposelnost

Brezposelnost je stanje posameznika, ko ni zaposlen oziroma nima službe ali statusa zaposlenosti. Antončič in Gnidovec opredelita brezposelnost kot poseben družbenoekonomski položaj posameznika, ki ne more realizirati svoje delovne sile v družbeno priznanih in varovanih procesih proizvodnje, torej v procesu formalne ekonomije, bodisi kot zaposlen bodisi kot samozaposlen delavec (Dekleva 2004).

¹ Človek ne živi samo od kruha, ampak si zavedno ali nezavedno prizadeva doseči tudi druge cilje. Povezavo med delom in srečo lahko pojasnimo samo tako, da si postavimo temeljna vprašanja o človekovih ciljih (Bonnet 2009).

V raziskavah, kjer opredeljujejo različne skupine brezposelnih, številni avtorji opozarjajo, da mora opredelitev brezposelnosti najprej izhajati iz opredelitve ciljne skupine, vključevati mora identifikacijo dejavnikov, ki vodijo v brezposelnost, ter poimenovati pristope, ki vodijo v socialne spremembe in omogočajo ponoven vstop na področje dela, upoštevajoč izkušnje brezposelnih (Whiters-Mayne 1990 v Dekleva 2004).

Ločimo različne vrste brezposelnosti (Dekleva 2004):

- **Prostovoljna brezposelnost** – pri tej brezposelnosti delavci niso pripravljeni delati iz različnih subjektivnih razlogov in izstopajo iz delovnega procesa. Za prostovoljno brezposelne se štejejo ljudje, ki niso pripravljeni delati dela za manjše plačilo, kot se njim zdi ustrezno. Prav tako se v to kategorijo štejejo ljudje, ki se niso pripravljeni preseliti v kraj, kjer so možnosti zaposlitve večje, ali se nočejo prekvalificirati oziroma se jim zdi njihova izobrazba previsoka za ponujeno prosto delovno mesto.
- **Tehnološka brezposelnost** – ta nastaja zaradi novih tehnologij, ki se vpeljujejo na trg dela, kar posledično prinaša zmanjšanje prostih delovnih mest.
- **Prikrita brezposelnost** – zajema osebe, ki so željne statusa zaposlenosti, a ne dobijo njim ustrezne, dovolj produktivne zaposlitve, in zaposlene osebe, ki so nezadovoljne zaradi istih razlogov (pomanjkanje produktivnosti). Vsem je skupno iskanje zaposlitve mimo služb za zaposlovanje.

Dekleva (2004) prav tako naniza še nekaj kvalifikacij brezposelnosti, pridobljenih iz literature, ki so pomembne za razumevanje in lažjo predstavo tega pojava:

- **Odkrita brezposelnost** – zajema osebe, ki so željne zaposlitve in so tudi registrirane v uradnih evidencah Zavoda za zaposlovanje.
- **Frikcijska brezposelnost** – njen vzrok so motnje na trgu delovne sile, slab pretok informacij o prostih delovnih mestih in iskalcih zaposlitve.
- **Strukturna brezposelnost** – kaže na trajno neskladje med ponudbo na trgu dela in povpraševanjem.
- **Konjunktorna brezposelnost** – povzročajo jo spremembe v strukturi gospodarstva in s tem sistema samega. Povpraševanje po delovnih mestih se močno spreminja.
- **Sezonska brezposelnost** – pojavlja se v gospodarskih vejah, kjer ni mogoče zagotoviti dela za celo leto.
- **Občasna brezposelnost** – kaže na trenutno pomanjkanje surovin in energije. Tako morajo zaposleni preiti na krajši delovni čas.

- **Občasna ustavitev dela** – nastane zaradi pomanjkanja surovin in energije.
- **Prava brezposelnost** – znotraj so vključene vse brezposelnosti, ki se periodično ponavljajo.
- **Neprava ali prisilna brezposelnost** – vanjo štejemo vsa občasno skrajšana dela ali občasno mirovanje, navidezno nezaposlenost in prostovoljno nezaposlenost.

Ljudje izgubo zaposlitve dojemajo zelo različno. Nekateri se s stanjem brezposelnosti sprijaznijo hitro in brez večjih notranjih konfliktov, za večino pa ima brezposelnost hude posledice, še predvsem pri dojemanju lastne vrednosti.

Doživljanje brezposelne osebe ob izgubi zaposlitve lahko shematično pojasnimo s Harrisonovim modelom vpliva brezposelnosti (Svetlik *et al.* 2002: 326):

- Po izgubi zaposlitve nastopi šok. Posameznik brezposelnost doživlja kot krivico in ni sposoben kritičnega odnosa do nastalega položaja.
- Temu obdobju sledi obdobje optimizma, oseba se sprijazni z dejstvom, da je brez zaposlitve, in začne aktivno iskati službo.
- Če v fazi optimizma ne pride do zaposlitve, se začne brezposelna oseba postopno vdajati pesimizmu. Ugotavlja, da ima velike težave pri iskanju dela. Dvomi v svoje sposobnosti, opaža pomanjkljivosti v svojem poklicnem znanju in ugotavlja negativen odnos delodajalcev do brezposelnih. Hkrati z upadanjem samozavesti se pojavijo finančne težave, nastajajo težave v družini, oseba pa vedno bolj izgublja stik s socialnim okoljem.
- Sledi obdobje vdanosti v usodo in apatija. Oseba čedalje bolj pasivno sprejema svoj položaj in zaposlitve ne išče aktivno.

Opisane faze trajajo različno, odvisno od starosti, spola in poklica posameznika.

Becker (1989 v Pettersen in Mortimer 1994) ugotavlja, da nezaposleni reagirajo na štiri načine: prva reakcija je dezoirentiranost, ko posameznik ob izgubi dela občuti neuporabnost, brezciljnost in socialno izolacijo; druga reakcija se največkrat kaže med nezaposlenimi, ki nimajo partnerja, pri katerih se pogosto pojavlja občutek osamljenosti; tretja reakcija je »alternativna«, ko posamezniki te skupine ugotovijo, da brezposelnost prinaša svobodo, možnost ukvarjati se z različnimi interesi in se izražati, ne da bi morali za to delati. Tovrstna reakcija je največkrat značilna za osebe, ki ne kažejo velike delovne tradicije in jih družina ne ovira. Četrta reakcija poudarja finančno skrb, značilno predvsem za moške, katerih delo je bilo edini finančni vir za preživetje družine (Dekleva 2004: 18).

V naši kulturi sta osebna identiteta in zaposlenost tesno povezana.

Oseba, ki ni postala brezposelna po svoji izbiri, spremeni svoje mnenje o svetu: svet se iz stabilnega spremeni v nepredvidljivega in nevarnega, kar povzroči izgubo upanja in optimizma. Z izgubo dela se zamaje človekov družbeni položaj, njegov odnos do prijateljev in družine. Človek začne dvomiti vase in v svoje sposobnosti, saj so spodkopani vsi nosilci njegove osebne in družbene identitete (Bohak 1982: 519 v Potočnik 2012: 16–17).

Brezposelni ljudje pogosto občutijo:

- izgubo občutka ali varnosti;
- izgubo zaupanja vase, v lastno presojo in izgubo zaupanja v druge;
- izgubo nadzora in občutek, da so drugi sprejemali odločitve, ki negativno vplivajo nanje;
- izgubo samozavesti in lastne vrednosti;
- občutljivost, nezaupljivost, jezo.

Mnogi strokovnjaki menijo, da čas oziroma trajanje brezposelnosti bistveno vpliva na psihološke reakcije posameznika. Fagin in Little sta jih razdelila v štiri glavne stopnje:

- stopnja duševnega pretresa, ki sestoji iz dvoma in dezorientacije,
- stopnja zanikanja in optimizma, v kateri brezposelni svoj položaj vidijo kot prehodni,
- stopnja tesnobe in stiske, ko začne posameznika skrbeti njegova prihodnost in začne dvomiti, ali bo sploh še našel novo zaposlitev,
- stopnja vdanosti v usodo in prilagoditev, ko posameznik zmanjša svoja pričakovanja in postane brezbrizen (Cink 2007: 305).

Te stopnje je jasno opaziti pri delu z brezposelnimi. Pri prvem srečanju ljudje v večini primerov ne vedo, kako naprej, strah jih je prihodnosti, razočarani so in obupani. Naslednjič (približno po treh mesecih) je njihovo razpoloženje in vedenje opazno vedrejša, optimistično, z veliko idejami in cilji. Tretja stopnja se jasno pokaže v naslednjem srečanju (približno po 9 mesecih), če se ne zaposlijo, ko jih začne skrbeti, kaj bo, če ne bodo uspešni, začnejo dvomiti v lastne kompetence, cilje in lastnosti. Vdaja v usodo oziroma prilagoditev je velikokrat vidna v obdobju 12 mesecev, ko se pri posameznikih jasno pokaže zmanjšana aktivnost, prilagoditev na življenjsko situacijo (zmanjšanje porabe, potreb itd.) in morebiti sprememba življenjskega stila.

Izguba zaposlitve je na lestvici stresnih dogodkov na zelo visokem mestu. Brezposeln človek je prisiljen ostati doma in se prilagoditi novi situaciji.

Izguba zaposlitve povzroči še dodatne druge izgube, kot so izguba zaslužka, družbenega položaja, ustaljenega reda, smisla življenja itn.

Veliko raziskav je pokazalo (Warr in Payne 1982), da doživljajo nezaposleni ljudje več napetosti in negativnih čustev ter nižjo stopnjo sreče, življenjskega zadovoljstva in pozitivnih čustev v primerjavi z zaposlenimi (Tušak 2008: 113–114).

V osemdesetih letih so v mnogih študijah proučevali povezanost med nezaposlenostjo in življenjskim zadovoljstvom (Feather 1989 v Žorga in Poljšak - Škrbanc 2007). Pri nezaposlenih moških se je pokazala vzporednost slabšanja mentalnega zdravja z zmanjševanjem njihovih dejavnosti in ostajanjem doma.

Pačnik (1995) ugotavlja, da imajo mnogi težave s smiselno izrabo prostega časa. Zanimarjajo več področij in posegajo po hitrih zadovoljitvah, kar pa dodatno povečuje negativne učinke brezposelnosti (Žorga in Poljšak - Škrbanc 2007: 21–22).

Leino-Loisonova (2004) je na osnovi več raziskav ugotovila različne vplive nezaposlenosti na človeka (Žorga in Poljšak - Škrbanc 2007: 26):

- mentalno zdravje, ker povzroča negotovost, občutek nesmisla, strah pred prihodnostjo in izgubo samozavesti,
- zmanjšanje čustvenega zadovoljstva in fizičnega zdravja,
- omejevanje socialnih stikov,
- izguba poklicnih spretnosti, predvsem na področjih, ki se hitro spreminjajo in uporabljajo visoko tehnologijo.

Dekleva (2004) ugotavlja, da socialne posledice brezposelnosti vplivajo na tri nivoje: na družbo, družino in osebo samo.

1.1.3. Dolgotrajna brezposelnost

Opredelitev pojma dolgotrajna brezposelnost je bila odvisna od razvitosti trga dela in gospodarstva v posameznih okoljih. V razvitih državah so sprejeli opredelitev dolgotrajne brezposelnosti (Clasen 1997), ki je opisana kot neprostovoljna odsotnost z dela, ki traja več kot dvanajst mesecev, oziroma kot obdobje, ko je oseba brez zaposlitve in jo aktivno išče, ta čas pa je daljši od dvanajst mesecev brez prekinitve (Svetlik *et al.* 2002).

Dolgotrajna brezposelnost je eno od najbolj aktualnih socialnih vprašanj s področja zaposlovanja, saj z daljšanjem brezposelnosti upadajo možnosti za zaposlitev osebam, ki so brezposelne več kot eno leto, njihove sposobnosti in znanja za opravljanje del se

nenehno zmanjšujejo, posledično pa jih delodajalci zaradi predolge odsotnosti z dela ne želijo zaposliti.

Dolgotrajna brezposelnost naj bi bila ena najhujših oblik nezaposlenosti, saj so dolgotrajno brezposelni tako socialno kot ekonomsko bolj izolirani, so nezanimivi za delodajalce in odvisni od različnih oblik socialnih pomoči ter so omejeni pri iskanju dodatnih virov (siva ekonomija).

Statistični podatki o dolgotrajni brezposelnosti, ki se zbirajo v posameznih državah, se ločijo po metodologiji ILO (Husmanns 1992) v dve skupini, in sicer na podatek o stopnji dolgotrajne brezposelnosti in na podatek o pojavnosti dolgotrajne brezposelnosti. V Sloveniji zbirajo podatke o dolgotrajno brezposelnih med registriranimi brezposelnimi, ki so prijavljeni na Zavodu za zaposlovanje, hkrati pa od leta 1996 objavljajo skladno z metodologijo ILO tudi podatke, pridobljene z anketo o delovni sili (Svetlik *et al.* 2002: 321).

Zadnji podatki kažejo, da je bilo septembra 2016 v evidenci brezposelnih oseb registriranih 95.125 brezposelnih oseb. Med njimi je bilo 52.687 dolgotrajno brezposelnih oseb (ki so v evidenci brezposelnih oseb prijavljene več kot eno leto). Delež dolgotrajnih med vsemi brezposelnimi v državi je znašal 55,4 %. V primerjavi s septembrom leta 2015 je bilo v državi med brezposelnimi 10,5 % manj oseb kot septembra lani. Med dolgotrajno brezposelnimi je 35.265 oseb takih, ki so na Zavodu prijavljene več kot dve leti, te osebe so izrazito dolgotrajno brezposelne.

Glede na starostno strukturo dolgotrajno brezposelnih oseb je med njimi največ starih nad 55 let (28,6 %) sledijo stari od 30 do 39 let (21,5 %) ter osebe, stare od 40 do 49 let (21,4 %). Od 50 do 54 let je dolgotrajno brezposelnih 16,2 %, najmanj pa je med dolgotrajno brezposelnimi starih mladih od 15 do 29 let – 12,3 %. Povprečna starost dolgotrajno brezposelnih oseb je 45,3 leta, povprečno trajanje brezposelnosti pa 48,9 meseca.

Če pogledamo izobrazbo dolgotrajno brezposelnih oseb, jih je 33,2 % z osnovno šolo ali nižjo izobrazbo, sledijo osebe z nižjo ali srednjo poklicno šolo – 28,7 % in osebe s srednjo strokovno ali splošno izobrazbo – 24,0 %. Najmanj jih ima višjo, visoko šolo ali več – 14,1 %. Med dolgotrajno brezposelnimi osebami je 51,4 % žensk in 48,6 % moških.

7,9 % dolgotrajno brezposelnih oseb prejema denarno nadomestilo in 48,1 % denarno socialno pomoč. 25,1 % jih je invalidnih oseb.

1.1.3.1. Posledice dolgotrajne brezposelnosti

Osnovni razlog za dolgotrajno brezposelnost so strukturna neskladja na trgu dela oziroma neskladje med ponudbo in povpraševanjem (Clasen 1997 v Svetlik *et al.* 2002). Clasen (1997) prav tako ugotavlja, da so določene družbene skupine bolj izpostavljene dolgotrajni brezposelnosti. Večinoma gre pri tem za mlade, ki šele vstopajo na trg dela, pa nimajo ustrezne izobrazbe in delovnih izkušenj, za starejše delavce, ki so bili zaposleni v tradicionalnih industrijskih panogah, kjer so delali predvsem fizično ali ročno, in ženske, ki so bile zaradi nosečnosti in skrbi za druge dalj časa odsotne s trga dela. Tem skupinam se pridružujejo tudi pripadniki nekaterih drugih družbenih skupin, kot so na primer: invalidne osebe, nekdanji zaporniki, odvisniki različnih vrst in člani etničnih manjšin (Svetlik *et al.* 2002).

Trbančeva opozarja, da je neuspešen prehod v zaposlitev, torej brezposelnost, še posebej kadar je ta dolgotrajna, problematičen tako z vidika umeščanja v sistem dela in prihodnjih kariernih možnosti posameznikov (na primer vpliv brezposelnosti na oblikovanje odnosa do dela, sploh pri mladih, ali možnost razvoja negativnega odnosa do dela predvsem za osebe, ki še niso bile nikoli zaposlene) kot z vidika negativnih psiholoških posledic (razvoj slabe samopodobe, občutek neobvladovanja življenja), pa širših družbenih posledic (podaljševanje ekonomske in socialne odvisnosti mladih ljudi predvsem od družine, pa tudi družbe, pozno osamosvajanje, pozno odločanje za lastno družino ipd.) (Trbanc 2007).

Dolgotrajna brezposelnost prinaša ekonomske, psihološke in socialne težave, ki so posledica pomanjkanja finančnih sredstev, neaktivnosti, apatije in socialne izključenosti. Vemo, da redno delo zagotavlja trdnejšo in urejeno strukturo porabe časa in socialnih stikov in nekateri intenzivno posegajo v družinsko življenje in preživljanje prostega časa. Pri dolgotrajni brezposelnosti velikokrat zasledimo pojem socialne izključenosti. Pri mladih se posledice kažejo predvsem v nizkem socialnem statusu, finančni odvisnosti od staršev, upadu števila zakonskih zvez in posledično zmanjšanju rojstev otrok, v socialni nestabilnosti in dezintegraciji, ki povzroča zlorabo drog, alkohola in družbeno nespremenljivo obnašanje (Beleva 1997 v Svetlik *et al.* 2002: 327).

Dolgotrajna brezposelnost bistveno vpliva na širjenje sive ekonomije oziroma dela na črno. Pri dolgotrajni brezposelnosti so odzivi ljudi odvisni od starostnega obdobja, v katerem so ostali brez zaposlitve, od spola in osebnostne strukture ter od okolja, v katerem živijo. Velikokrat se poslabšajo odnosi v družini.

S trajanjem brezposelnosti upada tudi aktivnost brezposelnih pri iskanju zaposlitve – brezposelni se takemu položaju privadijo in ga »sprejmejo«.

Mirjana Ule (2001) opozarja, da se v primeru dalj časa trajajoče brezposelnosti, sploh pri mladih, lahko razvije socialno negativen odnos do dela. Dolgotrajna brezposelnost vpliva na slabšo samopodobo, slabše samospoštovanje in slabšo obvladljivost življenja (Dekleva, 2004: 19). Tudi Warr (v Winefield *et al.* 1993) navaja naslednje posledice dolgotrajne brezposelnosti: strah pred materialnim poslabšanjem, redukcija življenjskih oblik, redukcija odločitev, primanjkljaj delovnega zadovoljstva, zoženje socialnih stikov, znižanje socialnega statusa, negotovost glede prihodnosti.

Raziskava o dolgotrajno brezposelnih v treh največjih nizozemskih mestih (Engbersen, Schuyt, Timmer 1990) kaže, da dolgotrajno brezposelni še zdaleč niso tako enotna skupina, kot si jo običajno predstavljamo. Reakcije brezposelnih so namreč različne.

Nizozemski raziskovalci (Engbersen, Schuyt, Timmer 1990) so prepoznali šest skupin (tipov) dolgotrajno brezposelnih po kriterijih njihovega vedenja do ključnih resursov, ki jih imajo kot brezposelni bodisi preveč bodisi premalo: čas, delo in denar (Trbanc 1992):

1. »Konformisti« – ti ljudje si še naprej prizadevajo doseči zaposlitev in s tem izboljšati materialni položaj. Zaposlitev iščejo aktivno prek uradov za zaposlovanje in tudi prek drugih kanalov, pogosto so vključeni v programe za izobraževanje, v neformalni ekonomiji pa ne sodelujejo. V to skupino spadajo predvsem moški, stari do 40 let, ki so že bili zaposleni, njihova izobrazba pa je nekoliko slabša od povprečja.
2. »Ritualisti« – brezposelni, ki so izgubili upanje, da bodo našli zaposlitev, čeprav zaposlitev še vedno iščejo. V to skupino spadajo predvsem starejši moški, zelo dolgo brezposelni, z delovnimi izkušnjami, slabše izobraženi.
3. »Apatični« brezposelni – brezposelni, ki so opustili aktivno iskanje zaposlitve in večinoma živijo od socialne pomoči. Gre za precej veliko skupino, v kateri so predvsem moški, že zelo dolgo brez zaposlitve, z izredno slabo izobrazbo. Med njimi so tudi priseljenci.
4. Podjetniška skupina – cilj je imeti dobro delo in doseči visoko stopnjo materialne blaginje. Ker tega cilja ne dosežejo, ga poskušajo doseči z neformalno ekonomijo. V tej skupini so predvsem mladi moški z vsaj povprečno ali nadpovprečno izobrazbo in nekaj delovnimi izkušnjami.

5. »Preračunljivci« – brezposelni, ki so prijavljeni na uradih za zaposlovanje, vendar zaposlitve skorajda ne iščejo in se morda niti ne bi želeli takoj zaposliti, ker gospodinjijo, študirajo ali se ukvarjajo s kako drugo dejavnostjo. Njihov glavni namen je pridobiti denarno socialno pomoč. V to skupino spadajo predvsem mladi obeh spolov, dobro izobraženi ljudje, večinoma še študentje, brez delovnih izkušenj.
6. Avtonomni tip brezposelnih – njim se zaposlitev ne zdi več pomembna in je aktivno ne iščejo več. Ukvarjajo se s prostovoljnim delom, študijem, hobiji in ne sodelujejo pri neformalni ekonomiji ter ne poskušajo zlorabljati sistema socialnih pomoči. V to skupino spadajo predvsem starejši, večinoma ženske, z nizko do povprečno izobrazbo.

Tega opisa skupin dolgotrajno brezposelnih ne moremo preprosto prenesti v slovenske razmere. Tisto, kar je v nizozemski raziskavi pomembno tudi za nas, je ugotovitev, da so reakcije brezposelnih na njihov položaj zelo tesno povezane z osebnostnimi lastnostmi posameznikov, z njihovo izobrazbo, s kulturnim in socialnim okoljem ter pridobljenimi znanji.

Lacković - Grginova *et al.* (1993) je izvedla analize na 97 nezaposlenih osebah z visoko izobrazbo (od tega 67 žensk), kjer se je pokazalo, da se življenjsko nezadovoljstvo in hkrati tudi materialni položaj zmanjšata po 18 mesecih. Hrvaški raziskovalci so tako odkrili visoko povezanost med finančnimi problemi in življenjskim zadovoljstvom nezaposlenih. Avtorica ugotavlja, da bolj ko ima oseba negativna stališča do dela, nižje je življenjsko zadovoljstvo posameznika (Žorga in Poljšak - Škrbanc 2007: 25).

1.2. BREZPOSELNOST IN STRES

Izguba zaposlitve oziroma nastanek brezposelnosti je eden od večjih dogodkov, ki povzročijo stres pri posamezniku. Že definicija faz pri nastanku brezposelnosti opisuje faze, skozi katere posameznik stopa, ko izgubi zaposlitev, in kaj pri tem doživlja. Pomembno je, da razumemo dejavnike stresa in reakcije, ki jih stres povzroči. Definicij stresa je več, dotaknila sem se nekaterih najbolj splošnih in jih poskušala povezati z aktualno temo.

Stres lahko opišemo kot dogajanje, ki ga sproži vsaka sprememba in pri človeku zmoti njegovo ravnovesje. Pri človeku stres sproži celo vrsto dogajanj, ki naj bi ga pripravila na nove, spremenjene okoliščine (Tomori 1990).

Dr. Hans Selye je oblikoval stresni model, ki ga je poimenoval sindrom splošne prilagoditve (General Adaption Syndrome). Opisuje tri faze, skozi katere gre človek, ki doživi stres. Najprej se pojavi alarmna reakcija, ki mobilizira energijo za beg in boj (Lamovec 1998: 202). Ta reakcija traja kratek čas in je zelo izrazita. Ker so v sodobnem času problemi navadno dolgotrajne narave, se oblikuje faza odpornosti. Ta traja dlje časa od prve in je manj izrazita. V tej fazi oseba velikokrat ostaja v neznosni situaciji, kot je na primer neustrezna služba, neustrezne razmere v družini ipd., in ni primorana v velike telesne napore, temveč v čustvene.

Zadnja faza je faza izčrpanosti, ko se zaradi padca odpornosti pri osebi pojavijo telesne in psihične motnje. Selyejev model je razložil mnoge pomembne fiziološke procese in je bil v pomoč pri prepoznavanju s stresom povezanih bolezni, o samih psiholoških komponentah pa njegov model pove bolj malo.

Celoten odziv ali splošni adaptacijski sindrom, kot ga je poimenoval Selye, je po eni strani odvisen od vrste intenzivnosti in trajanja stresa, po drugi pa od številnih značilnosti posameznikove osebnosti, njegovih duševnih in telesnih sposobnosti za prilagajanje, njegovega osnovnega in trenutnega duševnega in telesnega stanja (Tomori 1990).

Pri brezposelnosti je treba upoštevati, v kateri fazi posameznik je, saj se stopnja intenzivnosti stresa spreminja. Lahko je v fazi izgubljanja zaposlitve, kjer je stres največji, ali je v fazi, kjer se je na situacijo že prilagodil in aktivno rešuje svojo situacijo z različnimi metodami (iskanjem nove zaposlitve, priložnostnimi deli ipd.), ali pa je brezposeln že dalj časa in se je kljub neželenemu stanju na situacijo prilagodil, vseeno pa dolgotrajna brezposelnost vpliva na vse razsežnosti² njegovega življenja, česar pa se niti ne zaveda.

Posameznikovo soočenje s stresom poteka v zaporednih stopnjah. Na prvi stopnji posameznik ocenjuje stresno situacijo. Lahko jo oceni kot izgubo, grožnjo ali kot izziv. Pri prvih dveh ocenah lahko občuti strah, razočaranje, depresijo itn. in ga psihično močno obremenita, pri tretji oceni pa doživlja predvsem pozitivne občutke, kar ga vodi k večji aktivnosti, angažiranju, poskusom premagovanja ovir, soočanju itn.

² Dolgotrajna brezposelnost prinaša ekonomske (finančne težave), psihološke (nizka samopodoba, apatija, razne duševne stiske ipd.) in socialne težave (izguba socialne mreže), ki spremenijo stil in način življenja posameznika.

To pomeni, da pri prvih dveh ocenah posameznik stres težje obvladuje, ovire rešuje nekonstruktivno, pasivno, z močnimi emocionalnimi reakcijami, pri tretji oceni pa je bolj usmerjen k reševanju samega problema in emocij ne vključuje. Od ocene je odvisno, kako situacijo zaznava.

Mojca Zvezdana Dernovšek in drugi (2012: 8) stres opisujejo kot fiziološki, psihološki in vedenjski odgovor posameznika, ki se poskuša prilagoditi in privaditi notranjim in zunanjim dražljajem (stresorjem). Stresor pa je dogodek, oseba ali predmet, ki ga posameznik doživi kot stresni element in povzroči stres. Stresor začasno zajame posameznikovo ravnovesje in stres je povsem normalno odzivanje na to dogajanje.

Strategije reševanja stresa se razlikujejo glede na posameznikovo osebnost, njegove izkušnje, okoliščine, v katerih živi, in energijo, ki jo ima.

Razmerje med našimi lastnimi zahtevami in zahtevami okolja in sposobnostjo reševanja je tisto, ki nam pokaže, ali bo stres za nas škodljiv ali pa ga bomo zmogli obvladati in nas bo spodbudil k dejanju. Stresa namreč ne sproži le strah pred neuspehom, neuspeh sam, preobremenjenost z delom, izguba, temveč tudi veselo pričakovanje, izpolnjena želja ali uspešno opravljena naloga.

V majhnih količinah nam stres omogoča, da se lažje osredotočimo, sprejmemo odločitve in delujemo pozitivno. To se dogaja ob pomembnih dogodkih, ko se telo odzove na pritisk, ob koncu dogodka pa telo ponovno vzpostavi ravnovesje. Če pritisk ne pojenja in je stres tako intenziven, da telo ni zmožno vzpostaviti ravnovesja, začutimo nemoč in stisko.

Če stres traja dlje časa, lahko začne ogrožati naše zdravje, počutje, produktivnost, odnos z drugimi in nasploh slabi kvaliteto življenja. Dolgotrajen stres ima lahko za več ljudi usodnejše in dolgotrajnejše posledice. Nerešeni problemi in nevzdržne situacije počasi načenjajo človekove prilagoditvene moči, rušijo njegov obrambni sistem, povzročajo tesnobo ali podžigajo človekovo agresivnost, zmanjšujejo njegove delovne sposobnosti in dušijo ustvarjalnost, hkrati pa se simptomi odražajo v vse slabšem telesnem stanju.

Stres vpliva na imunski sistem in zmanjšuje učinkovitost. Zaradi zmanjšanja delovanja imunskega sistema so ljudje dovzetnejši za razne lažje in tudi težje bolezni. Veliko raziskav dokazuje, da obstaja pomembna povezava med stresnimi življenjskimi dogodki in številnimi oblikami psihofizičnih težav in motenj, kot so depresija, anksioznost, psihosomatske motnje, koronarna in kardiovaskularna obolenja, nekatere oblike rakastih obolenj, infekcije itd.

Looker in Gregson (1989) navajata, da stres ni stanje v okolju, temveč v človekovi notranjosti. Stopnja in vrsta stresa, ki ga posameznik ustvari znotraj sebe, je odvisna od vzajemnega delovanja med njim in okoljem. Kakšne predstave o sposobnosti kljubovanja zahtevam posameznik ima, je odvisno od njegovih izkušenj, pričakovanj, nazorov, prepričanj in potreb, ki pa so seveda odvisne tudi od podedovanih značilnosti, osebnostne strukture, starosti, spola, vzgoje in splošnega zdravstvenega stanja (Tušak 2008).

Skratka, kako bo posameznik zaznal pojave, ki ga spremljajo, je najprej odvisno od njegovih nazorov in prepričanj.

Zanimiva je ugotovitev, da pri raziskovanju doživljanja nezaposlenosti pri visoko izobraženih osebah obstajata dve nasprotni predpostavki (Schaufeli in Van Yperen 1992 v Lacković Grgin 1994):

- Visoko izobraženi doživljajo močnejši stres, ker so vložili veliko truda v svoj profesionalni razvoj in se tudi bolj identificirajo s svojim poklicem.
- Visoko izobraževani doživljajo manjši stres, ker poznajo več različnih možnosti soočanja s stresom, imajo višjo samopodobo in običajno izhajajo iz bolj situiranih družin (Žorga in Poljšak - Škrbanc 2007: 26).

Dlje časa ko je posameznik pod stresom, težje se umiri in sprosti. Kronični stres je pomembna težava, saj lahko vodi do izgorelosti, do izgube imunske odpornosti, do psihosomatskih motenj in tako resno ogrozi posameznikovo zdravje. Hkrati pa stres lahko povzroči različni življenjski dogodki (Musek 2010).

Pomembno je poudariti, da spremembe na področju, ki posamezniku veliko pomeni in je povezano tudi z doživljanjem njegove lastne vrednosti, osebo bolj vznemirijo kot obremenitve na področjih, ki ji ne pomenijo veliko.

Stopnja, v kateri brezposelni občutijo negativne posledice stresa, je odvisna predvsem od njihovih osebnih značilnosti, materialnega blagostanja, v katerem živijo, in družbenozgodovinskih okoliščin (Žorga in Poljšak - Škrbanc 2007).

1.2.1. Osebnostna čvrstost in življenjski dogodki

Življenjska zgodovina lahko posamezniku zagotovi trdne osebnostne temelje, če je živel v okolju, kjer so bile zadovoljene njegove temeljne potrebe po varnosti, avtonomiji, spoštovanju, ljubezni itn. Po drugi strani pa lahko v kombinaciji z neugodnimi dispozicijami pripelje do večje občutljivosti oziroma neodpornosti na stres (Lamovec 1998: 212).

Odraščanje je izredno pomembno, saj si posameznik v tem obdobju oblikuje način spoprijemanja s problemi, ki je učinkovit, če živi v ugodnem okolju. V tem času oblikuje svoja stališča in pričakovanja, svojo samopodobo in pridobi spretnosti za reševanje stresnih situacij in medosebnih konfliktov (Lamovec 1998).

V tem delu bom izpostavila dodatno komponento, to je osebnostna čvrstost (Musek 2010). Suzanne Kobasa (1979) je v svoji raziskavi skušala ugotoviti razliko med ljudmi, ki jih prizadene že majhen stres, in ljudmi, ki jih tudi veliki stresi ne prizadenejo. Obe skupini sta se razlikovali v treh značilnostih:

1. Predanost – pomeni, da so ti ljudje svoje življenje in delo jemali resno, ne odmaknjeno in brezbržno.
2. Izziv – kritične situacije so doživljali kot izziv, ki vedno daje možnost uspešnega izida.
3. Prepričanost, da lahko sami vplivajo na pomembne vidike svojega življenja.

Potrnila je, da lahko na osnovi osebnostne čvrstosti opiše posameznikovo trenutno zdravstveno stanje in tudi vnaprej napove, kakšno bo v prihodnosti.

Konstrukt osebnostne čvrstosti zajema več vidikov (Lamovec 1994):

- osebna angažiranost – izraža se v navdušenju in užitku pri delu, odsotnosti dolgočassenja in praznine ter občutku smiselnosti in izpolnjenosti življenja,
- občutek varnosti – gre za zaupanje v družbo in svojo socialno varnost,
- odsotnost občutkov nemoči,
- stopnja internalnosti oziroma eksternalnosti – internalne osebe menijo, da je nadzor nad njihovim življenjem v njihovih rokah, eksternalne pa izražajo fatalizem,
- kognitivna strukturiranost – kaže se v iskanju informacij in načrtovanja (Tušak *et al.* 2008).

Pri vseh teh značilnostih je ugotovila, da imajo ti ljudje zelo razvito samospoštovanje oziroma zaupanje vase (Lamovec 1998).

Osebnostna čvrstost je po Argylu (1992) povezana tudi z občutkom sreče, optimizmom, asertivnostjo in samozaupanjem (Selič 1999) in je ključna pri reševanju stresnih reakcij, ki jih lahko povzročijo različni stresni dogodki (Musek 2010).

Holmes in Rahe (1967 v Lamovec 1998) sta izdelala lestvico življenjskih dogodkov, ki vključuje tudi stopnjo stresne obremenitve. Model govori o dražljajih, stresorjih, ki povzročajo stresne odzive.

Menila sta, da so življenjske spremembe oziroma življenjski dogodki (pozitivni ali negativni) stresorji, ki bremenijo prilagoditvene kapacitete človeka ter zahtevajo fiziološke in psihološke napore (Tušak *et al.* 2008) in da vsaka sprememba od posameznika zahteva prilagoditev v okviru njegovega življenja in da je sprememba tista, ki povzroča stres in posledično vpliva na telesno zdravje.

Življenjske dogodke, ki povzročajo stres, sta ocenila na lestvici od 1 do 100. Ocene temeljijo na tem, koliko dogodek zmoti vsakdanji potek življenja (Lamovec 1998: 216–217).

Številčne vrednosti navedenih stresorjev so bile naslednje (Holmes & Rahe 1967 v Gescheider 1985):

- smrt zakonca: 100,
- razveza: 73,
- ločeno zakonsko življenje: 65,
- zaporna kazen: 63,
- smrt ožjega družinskega člana: 63,
- telesna poškodba ali bolezen: 53,
- poroka: 50,
- odpustitev z delovnega mesta: 47,
- zakonska sprava: 45,
- upokojitev: 45,
- zdravstvene težave družinskega člana: 44,
- nosečnost: 40,
- težave v spolnosti: 39,
- prihod novega družinskega člana: 39,
- večje spremembe na delovnem mestu: 39,
- sprememba finančnega stanja: 38,
- smrt bližnjega prijatelja: 37,
- prilagoditev drugačnemu načinu dela: 36,
- nesoglasja s partnerjem: 35,
- visoka hipoteka: 31,
- zaplenitev hipoteke ali posojil: 30,
- sprememba odgovornosti na delovnem mestu: 29,
- odhod otrok od doma: 29,

- težave s sorodniki: 29,
- izraziti osebni dosežek: 28,
- žena se zaposli ali preneha delati: 26,
- otrok začne ali konča šolanje: 26,
- sprememba stanovanjskih razmer: 25,
- sprememba življenjskih navad: 24,
- težave z nadrejenim ali delodajalcem: 23,
- sprememba delovnega časa ali razmer: 20,
- sprememba bivališča: 20,
- sprememba otrokove šole: 20,
- sprememba cerkvenih aktivnosti: 19,
- sprememba družbenega življenja: 18,
- sprememba navad pri spanju: 16,
- sprememba števila družinskih srečanj: 15,
- sprememba prehrabnih navad: 15,
- počitnice: 13,
- božič: 12,
- manjše zlorabe zakona: 11.

(Tušak *et al.* 2008)

Če oseba zbere več kot 200 točk ali več v enem letu, je v resni nevarnosti, da razvije psihične motnje ali telesno zbolí – glede na to, za kar je bolj dovzetna. Z lestvice ni razvidno, kako posameznik dogodek doživlja, in nam je le v pomoč kot kazalec števila dogodkov. Lestvica nam ne posreduje podatka o posameznikovi socialni mreži oziroma socialni opori, ki pa je lahko ključna pri ublažitvi in reševanju stresa.

Pri enkratnih dogodkih, kot so na primer poroka, bolezen, ločitev, selitev itn., ki pomembno posežejo v vsakdanji ritem posameznikovega življenja, Brammer (1991) govori o »prehodu – tranziciji« (Tušak 2008). Avtorji, ki raziskujejo obdobje prehoda, življenjske dogodke proučujejo iz drugačnega zornega kota. Dogodke obravnavajo kot mejnike, ki ločujejo prejšnje razvojno obdobje od novega. Zanima jih celoten proces prilagajanja, ki je tesno povezan z načini, kako posamezniki doživljajo spremembo. Vsaka oseba ima razločljiva obdobja prehoda. Poleg predvidljivih prehodov loči še dogodke, ki se zgodijo prej ali pozneje kot v običajnem življenjskem ciklusu, in zahtevajo posebno pozornost.

Tretja skupina dogodkov pa so življenjske nezgode, ki še globlje posežejo v življenjski cikel (Lamovec 1998). V obdobjih prehoda se znova začnemo spraševati o zadovoljstvu s svojim življenjem in na katerih področjih se lahko izrazimo in na katerih ne. V tem času se počutimo ranljive in izpostavljene.

Življenjski dogodki ali nedogodki (pričakovani dogodki, ki se niso zgodili) spremenijo vsakdanji ritem človekovega življenja in lahko poleg strahu in tesnobe prinašajo tudi možnost za človekovo osebnostno rast in razvoj (Žorga in Poljšak - Škrbanc 2007: 19).

Brammer (1991) meni, da je za prehode značilna ostra prekinitev s prejšnjimi življenjskimi vzorci in razvijanje novih načinov spoprijemanja (Lamovec 1998: 219).

1.2.2. Socialna opora in brezposelnost

Pri reševanju stresnih situacij oseba nujno potrebuje socialno oporo oziroma mrežo socialnih stikov. Socialna podpora naj bi bila ena od najpomembnejših virov odpornosti na stres. Weiss (1974) je opisal bližino, vključenost, socialno integriranost (razpoložljivost), možnosti za nego, potrjevanje lastne vrednosti, občutek zanesljivosti (drugega) in možnost vodenja (od drugega) kot bistvene prednosti socialne podpore (Selič 1999).

Gabi Čačinovič Vogrinčič (1994: 73 v Gosnik 2008) socialno oporo opiše kot pomoč, ki jo posameznik pričakuje in potrebuje od drugih ljudi, predvsem od tistih, s katerimi je v tesnih stikih, s katerimi ima bolj sklenjeno socialno mrežo.

Čibej Nina po Woolcock (2001 v Lennox Terrior 2002) predstavi tri dimenzije socialnega kapitala, ki so povezane med seboj in predstavljajo različne vrste povezovanja:

- »bonding«, ki se navezuje na odnose med družinskimi člani in bližnjimi sorodniki ter zagotavlja občutek pripadnosti. Namenjen je povezovanju med člani in pridobitvijo občutka sprejetosti in pripadnosti,
- »bridging«, ki se navezuje predvsem na socialno mrežo prijateljev, znancev, sorodnikov in sosedov,
- »linking«, ki se navezuje na ustvarjanje stikov s tujci (Čibej 2015).

Socialna mreža nam omogoča boljši občutek samozadostnosti, pripadnosti, boljši dostop do informacij in s tem posledično lažje reševanje težav.

V raziskavi o omrežjih socialne mreže (Dremelj, Kogovšek in Hlebec 2004 v Čibej 2015: 17), ki je bila opravljena v letu 2002, je bilo ugotovljeno, da ljudje v finančnih težavah pomoč najprej poiščejo pri sorodnikih in prijateljih, za čustveno oporo in težave z zdravjem pa izberejo bližnjo socialno mrežo, družino ali partnerja.

Gabi Čačinovič Vogrinčič (1994) povzema pet funkcij socialne opore (Fingley 1985):

- čustvena pomoč – skrb, ljubezen, naklonjenost in simpatija, da je prizadeti prepričan, da je tisti, ki ga podpira, na njegovi strani,
- hrabritev – hvala in priznanje, da vliiva upanje in pogum,
- svetovanje pri reševanju problemov – prizadeti čutijo, da so bolj obveščeni in opremljeni,
- tovarštvo v druženju s človekom – daje oporo, zmanjšuje občutek osamljenosti in omogoča občutiti lepe stvari,
- stvarna pomoč – opravki, prevozi, denar, darila, nabava, ki lajšajo vsakdanje življenje.

Vsekakor je dejstvo, da je zadovoljen človek, ki živi dejavno, v ustreznih življenjskih okoliščinah, ima dobre odnose z ljudmi, za spoprijemanje s stresom močnejši kot nekdo, ki ga pestijo težave, razočaranja, občutja nezadovoljstva z nerešenimi konflikti in zdravstvenimi težavami ter nezadovoljenimi življenjskimi potrebami (Gosnik 2008).

Rapuš Pavlova (2004) navaja, da veliko raziskav na področju vpliva brezposelnosti na zdravje kaže, da se ženske lažje soočajo in spoprijemajo z brezposelnostjo kot moški. Ena od razlag je, da imajo ženske širšo in bolj razvejano socialno mrežo, ki jim pomeni podporo in jim s tem omogoča vzdrževanje lastne aktivnosti (Gershuny 1994). Prav tako raziskovalci pravijo, da ženske v času brezposelnosti pogosteje uporabljajo strategije reševanja oziroma zmanjševanja negativnih emocij kot pa strategije, usmerjene v odstranjevanje problema (Žorga in Poljšak - Škrbanc, 2007: 22).

1.3. BREZPOSELNOST IN ZDRAVJE

Delo je nekaj, kar človeka oblikuje in izpopolnjuje, hkrati pa z delom zaslužimo sredstva za svoje življenje. Brezposelnost ne ogroža le ekonomske situacije posameznika, temveč tudi vpliva na psihično in fizično zdravje.

Ker nemalokrat posameznik ne izbira lastne brezposelnosti, je ta situacija ena najhujših stisk, ki jih doživi.

»Preučevanje povezanosti med brezposelnostjo in fizičnim in psihosocialnim zdravjem v raziskavah največkrat temelji na naslednjih uveljavljenih teorijah« (Ozamiz, Gumplmaier, Lehtinen 2001 v Dekleva 2004: 18):

1. »Stage theory« (Harrison and Hill): »Avtorja brezposelnost opredelita skozi emocionalni kontinuum, opisan v naslednjih fazah: inicialni šok, optimistična faza, faza globokega pesimizma, ki rezultira in se zaključi z navadami resigniranega vedenja.«
2. »Deprivacijska teorija« (Jahoda 1979): »Avtorica izpostavi latentno funkcijo dela, ki se izraža: v strukturiranju dneva, lažjem vzpostavljanju socialnih stikov, oblikovanju socialnih vlog in identitete; delo življenju posameznikov daje perspektivo objektivnosti, ljudi vzdržuje v aktivni vlogi. V tej teoretični perspektivi brezposelnost prizadene omenjena področja oziroma funkcije pri posamezniku.«
3. »Vitaminska teorija« (Warr 1978): »V okviru teorije ločimo dve perspektivi dela: pozitivno, kadar krepi duševno zdravje, spodbuja socialne stike in razvija profesionalnost posameznika, in negativno, kjer pri posamezniku sproža obratne učinke. Iz tega izhodišča je lahko izguba zaposlitve posledično dobra ali slaba. Posledice brezposelnosti za zdravje posameznika so težje, v primeru, da je izgubljeno delo pozitivno vplivalo na posameznika in njegov razvoj.«

Po Pačniku (1995) je eden od prvih odzivov brezposelnih na njihovo situacijo nespečnost, katere posledica je vse manjša aktivnost, vse večja zaskrbljenost, razdražljivost in sovražnost do drugih (Žorga in Poljšak - Škrbanc 2007: 21). Pačnik prav tako ugotavlja, da se bolezenski znaki kažejo neopazno, sčasoma pa se postopoma večajo in lahko privedejo do različnih psihosomatskih bolezni (Žorga in Poljšak - Škrbanc 2007: 21).

»Brezposelnost posameznika postavlja v zelo neugoden socialno-ekonomski položaj, zmanjšuje mu status in ugled v družbi, ga marginalizira in povzroča dolgotrajne psihične poškodbe in posledice na samopodobi človeka.« (Ule 2000 v Dekleva 2004)

Kavar Vidmarjeva (1994) v svoji raziskavi navaja, da se poleg povečane apatije, pretirane občutljivosti ali vzkipljivosti, težav v družini, ki nastanejo v času brezposelnosti, največkrat pri mladih dodatno pojavljajo še vedenjske motnje, kot so agresivnost, kraje, popivanje in zloraba drog. Dolgotrajnejša izločenost iz delovnega okolja največkrat vpliva tudi na težave pri vzpostavljanju in ohranjanju socialnih stikov. Pojavljati se začnejo občutki sramu, krivice in prevaranosti. Ob finančni pomoči od drugih družinskih članov občutijo nelagodje in zadrego (Kavar - Vidmar 1994 v Žorga in Poljšak - Škrbanc 2007). »Nezaposlenost jih dela odvisne in pogosto tudi obremenjene z občutki krivde.« (Cofield 1987; D'Angella & Guglielminotti 1997; Ozamiz *et al.* 2001 v Dekleva 2004: 19). »Izgubo službe doživljajo kot dokaz lastne nesposobnosti in ničvrednosti, sebe kot brezposelnega pa doživljajo kot delomrzneža in družbenega parazita.« (Bilban 2015: 24) Tako kot bolezen vodi v brezposelnost, prav tako brezposelnost, predvsem dolgotrajna, lahko vodi v bolezen. Prav tako je treba omeniti revščino, ki je največkrat posledica brezposelnosti in je zelo povezana z dejavniki, kot so prehrana posameznika, bivalno okolje, socialna aktivnost in zdravniške storitve.

Na večjo umrljivost med brezposelnimi vplivata dva vidika:

- izbirni vidik – posameznik izgubi zaposlitev zaradi zdravstvenih težav – selekcijska hipoteza in
- vzročni vidik – brezposelnost je tista, ki vodi v bolezen.

V teh primerih se največkrat zgodi, da kronično bolan človek postane brezposeln, brezposelnost pa poveča znake bolezni, kar dodatno zmanjša možnosti za novo zaposlitev in začarani krog je sklenjen (Bilban 2015). »Vzročna hipoteza predpostavlja, da nezaposlenost povzroča pri ljudeh visoko stopnjo stiske in žalosti, selekcijska pa, da so nesrečni ljudje izpostavljeni večjemu tveganju trajne nezaposlenosti.« (Žorga in Poljšak - Škrbanc 2007: 28)

Ob izgubi zaposlitve posameznika se nemalokrat pojavlja tveganje za nastanek depresije. Če brezposelnost traja dalj časa, se ti simptomi večkrat ponavljajo oziroma povečujejo.

V splošnem rezultati raziskav kažejo, da se ženske lažje spopadejo s situacijo brezposelnosti kot moški (Gershuny 1994; Lahelma 1998; Mannila 1993). Ena od razlag je, da imajo ženske bolj razvejano in širšo socialno mrežo, ki jim v tej situaciji nudi večjo oporo in tako kljub izgubi dela bolj vzdržujejo aktivnost (Gershuny 1994). Druga razlaga pa pravi, da imajo ženske nižje dohodke kot moški in s tem slabše možnosti za poklicno kariero, kar se prav tako kaže v spoprijemanju z brezposelnostjo (Dekleva 2004).

Hanse in Engstrom (1999) sta na osnovi več študij ugotovila povezanost nezaposlenosti z visokim krvnim tlakom, fizično neaktivnostjo, povečano anksioznostjo, depresivnimi in nevrotskimi simptomi ter duševno bolehnostjo. Nezaposleni so pogosto poročali o občutkih sramu v zvezi s svojo brezposelnostjo in o težavah pri izražanju lastnih stisk in problemov, kar je posledično tudi vodilo k slabšemu zdravju (Žorga in Poljšak - Škrbanc 2007: 27).

1.4. BREZPOSELNOST IN STIGMA

Ugotovljeno je bilo, da brezposelnost vpliva na več razsežnosti človekovega življenja. Kako posameznik dojema svojo situacijo, je odvisno od njegove lastne percepcije in položaja, v katerem živi. Od tega je tudi odvisno, ali bo brezposelni prevzel položaj stigmatiziranega ali ne.

Brezposelnost naj bi se po Goffmanu (2008) štela za značajsko slabost, eno od treh vrst stigme. Stigma je nasprotje kategorizaciji oseb in naboru njihovih lastnosti, ki jih družba določi za normalne. Določena značilnost lahko postane za posameznika stigmatizirajoča šele tedaj, ko v določeni situaciji druga oseba to lastnost definira kot odklonsko. Pripisovanje stigme je odvisno predvsem od norm normalnosti, ki so trden del vsakokratne dominantne kulture in ideologij (Ule 2009). Ne smemo pa pozabiti, da ista lastnost ali okoliščina lahko v različnih okoljih predstavlja različen pomen; v nekaterih situacijah bo čisto navadna in vsakdanja, v drugih situacijah pa bo povzročila stigmo in izključitev.

Švabova (2009) stigmo opiše kot označbo določenih ljudi za drugačne in manj vredne spoštovanja, kot so drugi.

Ko stigmatiziranega ne obravnavamo kot »pravega« človeka, mu zmanjšujemo življenjske možnosti in mu večkrat pripisujemo še druge napake, dodatne nezaželene lastnosti. Ignorirane so vse druge plati osebe, razen tiste, ki ustreza stereotipu, povezanem s stigmo (Kanter 1979 v Ule 1999). Posameznik, ki je stigmatiziran, svojo lastno identiteto vrednoti enako kot drugi. Zaveda se, da si zasluži poštene možnosti in priložnosti, vseeno pa hitro zazna, da ga drugi ljudje ne sprejemajo v celoti, in občasno verjame v svoje »pomanjkljivosti« in posledično nezmožnost opraviti nekaj, kar se od njega pričakuje. V takih primerih se pri stigmatiziranem pojavi sram, kjer posameznik eno od svojih lastnosti zaznava kot sramotno.

Na svoj položaj se stigmatizirani odzivajo različno. Nekateri poskušajo neposredno popraviti svojo »pomanjkljivost«, nekateri skušajo s trudom doseči, da bi obvladali tista področja, ki so zaradi »njegove pomanjkljivosti« nedosegljiva, drugi svojo stigmo izrabijo kot opravičilo za različne neuspehe, ostali pa prestane preizkušnje vidijo kot poseben blagoslov, da lahko izkušnje trpljenja človeku približajo spoznanje o življenju in ljudeh. Stigmatiziranega posameznika vedno spremlja negotovost, kakšno mnenje imajo »drugi« o njem.

Nekateri se na določeno situacijo odzovejo z umikom ali s sovražnostjo oziroma med tema dvema odzivoma večkrat omahujejo in prehajajo od enega k drugemu. Skratka, večina mešanih socialnih situacij vodi v tesnobno, nestabilno interakcijo (Goffman 2008).

Nekateri stigmatizirani ljudje prevzamejo vlogo, kakršno se od njih pričakuje, na primer postanejo pasivni, odvisni, nemočni itd. Hkrati pa stigmo čutijo tudi bližnji ljudje stigmatiziranega. Zaradi socialne izolacije mnogi stigmatizirani ljudje ne dobivajo spodbud za rast in razvoj, kar posledično pripelje tudi do vedno nižjega samospoštovanja. Negativna identiteta, ki jo stigmatizirani prevzame, postane prevladujoča osebna značilnost (Ule 1999) in osebi odvzame možnost razvoja drugih delov osebnosti.

Stigmatizacija je odvisna od sprememb družbenih norm in zaradi njene nepredvidljive in nenadzorovane narave lahko vsaka človeška lastnost postane stigma. Ervin Goffman (2008) poudarja, da je stigma, torej lastnost, ki je za posameznika ali posameznico »hudo diskreditirajoča«, vedno relacijska; ista okoliščina je lahko v določenih kontekstih nestigmatizirajoča, v drugih primerih pa povzroča stigmo in posledično lahko tudi izključevanje in diskriminacijo (Kuhar 2009).

Stigma je nepredvidljiva. Nastaja na podlagi človeških razlik in trendov in nikakor ne moremo za bodoče zagotoviti, da določena lastnost ne postane stigmatizirana. Najhujše, kar se stigmatiziranim zgodi, je, da jo »normalni« izključijo iz socialnega konteksta in se do njih obnašajo, kot da bi bili nevidni.

2. PROBLEM

Brezposelnost trenutno predstavlja enega od najbolj perečih socialno-ekonomskih problemov. Vemo, da delo pozitivno vpliva na duševno zdravje, hkrati pa njegova odsotnost povzroča ali vsaj pospešuje duševne motnje (Lamovec 1999).

Prav zaposlitev je temelj posameznikove materialne in socialne varnosti, boljše kvalitete življenja, samospoštovanja in samouresničitve.

Trajanje brezposelnosti bistveno vpliva na posameznika, njegovo duševno ravnovesje, samospoštovanje, stabilnost, njegov odnos do družbe, na odzivanje na brezposelnost in posledično tudi na njegovo aktivnost in vedenje na trgu delovne sile. Z daljšanjem brezposelnosti se zmanjšuje tudi motivacija, volja za iskanje zaposlitve in vključevanje v druge aktivnosti, pomembne tudi za socialno življenje posameznika.

Dolgotrajna brezposelnost ima za človeka vrsto negativnih posledic. Najbolj ga onemogoča za ponovno zaposlitev in ovira pri vključevanju v socialno življenje.

Posledice dolgotrajne brezposelnosti so za posameznike različne in odvisne od njihove osebne strukture.

Osrednji namen raziskave je predvsem raziskati pomembna področja človekovega življenja v času brezposelnosti. Ugotoviti želim specifične potrebe osebe, njene odnose z družinskimi člani, kakšno je bilo njeno zdravje, socialna mreža, finančna situacija in njeno doživljanje.

Raziskava naj bi omogočila lažje razumevanje situacije brezposelnega in s tem posledično možnost uveljavljanja različne pomoči pri delu z brezposelnimi.

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je singularna študija primera, kar je splošen izraz za raziskovanje posameznika, skupine ali fenomena (Sturman 1997 v Starman 2013). Je celovit opis posameznega primera in njegova analiza, tj. opis značilnosti primera in dogajanja ter opis procesa odkrivanja teh značilnosti, tj. procesa raziskovanja samega (Mesec 1998).

V svoji raziskavi raziskujem življenje osebe, ki je doživela duševno stisko in se je spopadala z dolgotrajno brezposelnostjo. Želim pridobiti vpogled v njeno življenje, njene odnose in zanjo pomembne dogodke. Namen je opisati življenjsko zgodovino osebe in njeno trenutno življenjsko situacijo. Gre za deskriptivno metodo. Osredotočila sem se na njeno doživljanje brezposelnosti, socialno mrežo ljudi, njeno zdravje, finančno situacijo in doživljanje. Želela sem ugotoviti, kje je tista ključna točka, ki osebo pahne v apatijo, pasivnost, hkrati pa vzporedno pridobiti informacije, kako se oseba sooča z negativnimi čustvi, stresom in rešuje lastno situacijo.

V nalogi me predvsem zanima, ali držijo naslednje teze:

1. Dolgotrajna brezposelnost slabo vpliva na zdravje posameznika.
2. Dolgotrajno brezposelnim se zmanjša socialna mreža ljudi.
3. Dolgotrajno brezposelnim se zmanjša aktivnost iskanja zaposlitve.
4. Dolgotrajna brezposelnost poslabša finančni položaj posameznika.
5. Dolgotrajno brezposelni občutijo stigo.
6. Dolgotrajna brezposelnost slabša samopodobo in povečuje občutke nezadovoljstva.
7. Zavod za zaposlovanje nudi pomoč in oporo brezposelnim pri iskanju zaposlitve.

3.2. MERSKI INSTRUMENT IN VIR PODATKOV

Podatke sem pridobila s pomočjo nestrukturiranega oziroma delno strukturiranega intervjuja. Ta oblika intervjuja se pojmuje tudi kot odprti intervju, saj se ne uporablja do potankosti vnaprej pripravljenega vprašalnika, ampak zgolj vodilo ali predlogo za intervju, to je seznam okvirnih tem, ne podrobnih vprašanj (Mesec 1998: 80). Intervju omogoča sprotno reševanje morebitnih nesporazumov pri komuniciranju in pomenu sporočil.

Uporabila sem tudi metodo odkritega opazovanja, ki mi je omogočila lažje razumevanje življenjske situacije intervjuvanke. Za merske instrumente sem si postavila smernice:

- življenjska situacija – socialna opora, zdravje in doživljanja,
- brezposelnost,
- prihodnost – želje in načrti.

Raziskava je bila deloma tudi akcijska, saj sem uporabila osebni načrt kot metodo, ki omogoča raziskovanje življenjskega sveta in na podlagi tega oblikuje cilje, hkrati pa načrtuje uporabo tako tistih sredstev, ki jih človek ima na voljo, kot tistih, ki jih mora pridobiti, da bi te cilje dosegel.

Osebni načrt nama je pomagal pri postavljanju ciljev na področju reševanja problematike brezposelnosti in ugotavljanju ovir. Oseba je bila vključena v aktivno reševanje svoje situacije in je krepila moč in znanje za aktivno ustvarjanje prihodnosti.

Na začetku raziskave sem si postavila naslednja vprašanja:

- Kakšni so bili odnosi v družini in zunaj nje v času brezposelnosti?
- Kako je doživljala svoj položaj/brezposelnost→zaposlitev?
- Kako je čas trajanja brezposelnosti vplival na njeno zdravje?
- Kakšen je bil finančni položaj v času brezposelnosti?
- Ali je čutila stigmo v času brezposelnosti?
- Kako vidi prihodnost?

3.3. POPULACIJA IN VZOREC

V empiričnem delu opisujem in analiziram različna življenjska obdobja 36-letne osebe, ki jo v nadaljevanju imenujem Anja. Poznala sem jo že od prej. Razlog, zakaj sem izbrala njo, je bil predvsem boljše zaupanje in zaupanje, da bo svojo zgodbo in izkušnjo predstavila brez kakršnihkoli pomislekov in dilem.

3.4. ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbrala s pomočjo vnaprej pripravljenih kategorij, ki so bile smernice za lažjo izvedbo intervjuja. Na začetku sem postavila vprašanje, ki se je nanašalo na kategorijo, in pustila odgovorom prosto pot. Intervju je potekal na Anjinem domu. Srečali sva se trikrat. Vsak intervju je trajal približno tri ure. Med intervjujem so bili zagotovljeni tudi odmori. Anji sem zagotovila anonimnost in možnost, da ne odgovarja na vprašanja, ki bi ji bila morebiti pretežka.

Podatke sem zbirala tudi iz osebnega načrta, ki sva ga z Anjo naredili pred intervjujem in ga naknadno dodelali.

Zbiranje podatkov z vmesnimi presledki je potekalo od februarja 2016 do avgusta 2016.

3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Pri obdelavi podatkov sem uporabila kvalitativno metodo. Pogovore z Anjo sem z njenim dovoljenjem snemala na diktafon. Pridobila sem jih neposredno iz intervjuja. Kasneje sem v zelo kratkem času intervjuje dobesedno prepisala, jih slovnično popravila in uredila po področjih za namen raziskave. Najprej sem podčrtala dele povedi oziroma izjav, ki sem jih želela analizirati. Z odprtim kodiranjem sem določila kode 1. reda. S pomočjo osnega kodiranja sem združila podobne kode 1. reda in pridobila kode 2. reda. S selektivnim kodiranjem sem nekaterim kodam določila tudi podkategorije, ki sem jih kasneje združila v kategorijo. Na koncu sem za izbrane kode oblikovala tabelo, kjer sem jih oštevilčila.

Tabela 1: Primer kodiranja

Zap. št.	Enote kodiranja: BREZPOSELNOST	Pripisani pojmi
212	Če pogledam za nazaj, sem bila na začetku brezposelnosti zelo aktivna iskalka zaposlitve	Aktivnost
213	hodila sem na razgovore, vendar do drugega razgovora pa ne.	Aktivnost
214	na začetku sem bila zelo aktivna, sčasoma pa sem imela te dvome ...	Aktivnost
215	drugače sem imela dosti razgovorov	Aktivnost
216	na določena vprašanja nisem znala odgovoriti oziroma lepo se izraziti ali izreči kakšno strokovno besedo	Aktivnost
217	je pa odvisno, za kakšno delovno mesto se je šlo	Aktivnost
231	takrat sem bila tudi zelo optimistična glede nove zaposlitve, saj sem pri prvi bila uspešna ... (na začetku)	Doživljanje
232	po eni strani sem se želela zaposliti, že zaradi okolice, da ne bi poslušala očitkov, da sem doma, po drugi strani pa mi je bilo najlepše doma ...	Doživljanje
233	zanimivo se mi zdi to, da sem se ob tem počutila manjvredno, za to pa nisem nič naredila	Doživljanje
234	tukaj se vidi moja slaba samozavest	Doživljanje
235	to je vplivalo tudi pri razgovorih pri delodajalcih ... tisti prvi stik, ko te zagleda ... ko zagleda eno »gmoto« ...	Doživljanje
243	če pomislim, sploh nisem imela takih prijateljev ... imela sem dve prijateljici, ki pa nista igrali prav velike vloge	Posledice
244	opazila sem, da sem drugim in tudi sama sebi lagala, da iščem službo, v resnici je pa nisem	Posledice
245	prišla sem do dna, da sem se zavedla, da je tega dosti	Posledice
246	opazila sem tudi, da sem imela težave pri vzpostavljanju stikov ...	Posledice
247	najbolj groza me je bilo vprašanja: »Kje pa ti delaš?« oziroma »Kje si zaposlena?« ...	Posledice
248	vso to situacijo sem jaz doživljala kot službo	Vedenje
249	nekako sem si dopovedovala, da vsaj imam nekaj, in tudi ko sem odšla zvečer ven s prijatelji in me je kdo vprašal	Vedenje
254	čeprav sem bila neuspešna pri iskanju zaposlitve tudi zaradi babi	Ovire
255	morala sem gledati na delovni čas ...	Ovire
256	oče je bil vesel, babica je bila zadovoljna, problem se je zgodil že, ko sem odšla za par dni na morje	Ovire
257	oče je kar kompliciral z drugimi negovalkami ... kar nič mu ni bilo prav	Ovire
258	vseeno sem si govorila, da če službo dobim, bom že našla negovalko za mamo	Reševanje situacije
259	jaz sem bila vedno na razpolago in oče je to dobro vedel.	Odzivi okolice

260	nikoli mi ni očital, da sem doma, saj je vedel, da bi brez mene	Odzivi okolice
	težko poskrbel za vse ...	
261	sestra mi nikoli ni očitala mojega stanja kakor njen mož	Odzivi okolice
262	njemu pa nikoli ni bilo jasno, kako sem lahko doma	Odzivi okolice
263	sploh takrat ko so hodili ob nedeljah na kosilo ... takrat so me vsi spodbujali, da naj grem ven, v družbo	Odzivi okolice
264	sploh mož od sestre ... sestra pa nikoli ... takrat sva imela zelo dober odnos	Odzivi okolice
265	tudi finančno nismo imeli težav	Finančni položaj
266	sem kljub odpovedi dobila denarno pomoč na CSD	Finančni položaj
270	privoščila sem si programe za hujšanje	Finančni položaj
271	vsako leto sem si nekaj privoščila ... na primer nega obraza, depilacija	Finančni položaj
278	bila sem pooblaščenka za upravljanje obeh pokojnin	Pooblastila

Zgodbo sem po končanem kodiranju strnila v zaključke, ki jih predstavljam v utemeljeni teoriji.

4. REZULTATI

Kategorije, ki sem jih s pomočjo kodiranja določila, so bile: 1) življenjska situacija, 2) brezposelnost in 3) prihodnost. Vse kategorije sem na koncu interpretacije shematično predstavila.

Kategorijo življenjska situacija sem razdelila na podkategorije: a) socialna opora, b) doživljanje in c) zdravje.

Pri kategoriji brezposelnost ugotavljam aktivnost, doživljanje, finančni položaj in posledice.

Pri kategoriji prihodnost me predvsem zanimajo njen pogled, želje in cilji.

1. KATEGORIJA: ŽIVLJENJSKA SITUACIJA

V tej kategoriji me je zanimalo več področij; od socialne podpore, ki zajema predvsem pomembne ljudi v Anjinem življenju, do doživljanja in zdravja. Anja je v sklopu intervjuja najbolj izpostavila zgoraj omenjene podkategorije, ki jih razlagam nadalje.

1.1.2. Opis podkategorije: SOCIALNA OPORA

Pri socialni opori sem se osredotočila predvsem na Anjine pomembne ljudi v življenju. Zanimal me je predvsem njen pogled na njen odnos in osebo, ki jo je opisovala. Socialna opora ima v življenju človeka pomembno vlogo.

Najbolj pomembno vlogo v njenem življenju ima družina. Anja celo življenje živi v rojstni hiši in svojo družino opiše kot normalno: *»Bili smo normalna družina, mami, oči, sestra, babica in dedek.«* (1) Anja pri opisu večkrat poudari, da je v družini manjkalo osebnega stika, objemanja in ljubečkanja. Manjkalo je tudi večkrat ljubeznivih besed, kot so na primer rada te imam ... Kljub navadi je Anja to zelo pogrešala.

Anjina mama je bila učiteljica, ki jo Anja opiše kot zelo strogo žensko, ki jo je večji del šolanja spremljala in nadzirala. Njene spodbude so po Anjinem mnenju prispevale k uspešnemu učnemu uspehu. Anja v intervjuju omeni, da se je mama veliko drla. Spomni se je kot zelo živčne in nesproščene. V situacijah, ko Anja ni izpolnila dogovora ali se je zlagala (*»vem, da sem se mami velikokrat zlagala«* (12)), je bila mama zelo jezna. Anja vse mamine reakcije in dejanja opravičuje kot skrb zanjo (*»želela je predvsem, da bi jaz prišla do kruha«* (15)). Materina smrt je Anjo zelo prizadela. Zelo dobro se spominja tistega dneva in noči.

Anjin oče je bil v času njenega odraščanja službeno veliko odsoten. Njegova odsotnost je bila prav tako povezana s pitjem alkohola. Po mamini smrti sta jo vzgajali babica in sestra. Večkrat v intervjuju pove *»jaz sem bila vedno njegova ljubica«* (20). V času Anjine prve zaposlitve (v obdobju, ko je pustila šolanje) se z očetom nista dobro razumela. Oče te zaposlitve ni podpiral. Njun odnos se je ohladil, dokler Anja ni spoznala fanta in posledično tudi večkrat ostajala doma. Anjo so očetova pričakovanja do nje zelo begala. Oče si je zelo želel, da se osamosvoji, čeprav je velikokrat s svojimi dejanji nakazal, da jo želi zase.

To se je pokazalo, ko je Anja dobila novo zaposlitev bližje domu in je več ostajala doma. Danes je njun odnos dober, čeprav njo zelo skrbi, ker je oče izgubil voljo do življenja. Anja to opisuje: *»Se mu vidi, da je zelo naveličan.«* (32)

Babico Anja opisuje kot ključno osebo (*»je bila tista nit, ki je mene gor držala«* (42)), ki je v Anjinem življenju odigrala vlogo mame (*»lahko rečem, da je bila ona moja mami«* (46)), na katero je bila zelo navezana.

Zaradi velike starostne razlike sestra in Anja nista vzpostavili globokega odnosa. Anja v svoji zgodbi opisuje, da so jo vedno primerjali s sestro. To jo je izredno motilo. Zanja je bila *»grdi raček«* (54). Danes njunega odnosa ne more opisati. Ko se spreta, Anja vedno popusti. Sestrino življenje opiše kot zelo drugačno; ima družino in je finančno preskrbljena, ona pa niti položnic ne more plačati. Anja si zelo želi obnoviti hišo, v kateri živi z očetom. Večkrat je sestro prosila za pomoč, vendar nikoli ni bilo odziva. Kljub nesporazumom se s sestro slišita po telefonu vsak dan. Anja je zelo navezana na svojega nečaka.

Anja veliko oporo vidi v sestrični, s katero je zelo povezana. Že v otroških letih se je največ družila z sestrično in bratrancem. Opiše ju kot *»najboljši par«* (66). Sestrična je Anjo nagovorila k prenehanju jemanja zdravil. V intervjuju omeni nekaj sošolk, s katerimi je bila povezana in se je z njimi družila. V času duševne stiske je imela tudi prijateljico s podobno izkušnjo. Anja omeni možnost, da je bila ta prijateljica tudi povod za ponovitev krize. Med hospitalizacijo je spoznala sodelavca od svaka, ki ji je po hospitalizaciji zelo pomagal in ji bil v oporo. Anja je ves čas stiske čutila, da nima opore in da je nihče ne razume.

Omeniti je treba tudi takratnega Anjinega fanta, ki je igral ključno vlogo pri podpori in spremljanju. S svojo stisko je najprej seznanila njega, on jo je tudi prvič odpeljal k zdravniku in pozneje v bolnišnico. Njen fant jo je večji del duševne stiske spremljal, jo vozil na preglede k zdravnici, vseeno pa Anja ob njem ni čutila prave opore in razumevanja. Zaradi njene situacije se je njun odnos krhal in kasneje tudi zaključil. Anja to povezuje s svojo težo (zaradi zdravil se je začela rediti) in njeno neaktivnostjo (*»njegov zadnji stavek pred razhodom je bil: Samo spiš in ješ ...«* (91)).

1.1.3 Opis podkategorije: DOŽIVLJANJE

Doživljanje je rubrika, ki sem jo uvrstila pod življenjsko situacijo, da bi z različnih vidikov ugotovila, kako je Anja doživljala takratno situacijo. Zanimalo me je predvsem, kakšno predstavo ima o sebi, kako jo vidijo drugi, kakšni občutki so jo spremljali med različnimi dogodki in kako se je nanje odzivala.

Anja je sama sebe opisala kot bolj »leno osebo« (93). Velikokrat si je zadala veliko ciljev, ki pa jih nikoli ni izpolnila.

To verjetno izhaja iz obdobja odraščanja, ko se je nenehno morala primerjati s sestro. Pri doživljanju sebe Anja najbolj izpostavlja problem s težo.

Duševno stisko je Anja doživela kot nekaj prehodnega in nikoli se ni počutila bolne, le v obdobju hospitalizacije.

Pri doživljanju drugih je razviden razhod med sporočili drugih in Anjino lastno interpretacijo. V otroštvu, sploh v času šolanja, je Anja prejemale različna pozitivna sporočila, kot na primer: »*ti si tako pametna, ti si vse tako hitro zapomniš, tebi se sploh ni potrebno učiti ...*« (108). V nasprotni smeri pa Anjo nenehno spremlja občutek, da se mora vedno opravičevati drugim za svoja dejanja, kot na primer, zakaj se je tako zredila, zapustila, in da jo drugi za to tudi obsojajo.

Na lastno situacijo Anja vpliva ni imela. Ko je babica zbolela, je avtomatsko vsa skrb prešla nanjo, saj je bila doma in brezposelna. Posledično se ji je brezposelnost zaradi slabše aktivnosti podaljševala, hkrati pa se je večalo nezadovoljstvo. Bila je zelo jezna nase, ker ni znala iz te godlje. V očetu ni imela opore, saj jo je želel zase oziroma je želel, da ona poskrbi za nastalo situacijo. Občutila je veliko breme brez kakršnekoli podpore, hkrati pa obsojanje, da noče delati. Duševna stiska jo je v to situacijo še bolj pahnila, saj se je občutek, da jo drugi gledajo drugače in se je izogibajo, poglobljal.

Občutki, ki so jo med zdravljenjem spremljali, so bili predvsem strah, da brez tablet ne bo mogla živeti, strah pred novo krizo. Spoprijemala se je z obupom, saj od sestre nikoli ni čutila nobene podpore, ne čustvene ne finančne. Prevzeti je morala odgovornost za življenje in se naučiti plačevati položnice, kupovati hrano in skrbeti za druge.

Anja vedno doživlja stisko v odnosu s sestro, a tega odnosa niti ne zna opisati. Pravi, da vedno popušča, že zavoljo sestrinih otrok in iz prepričanja, da ni prav, da sta skregani. Anja velik problem vidi v tem, da s sestro ne rešita zadeve. Opaža zelo veliko podobnost sestre z mamo, njenim vedenjem.

Situacija jo je primorala, da se je naučila izraziti svoje mnenje. Želi si imeti vpliv na svoje življenje in to ji tudi uspeva. Živi samostojno življenje, čeprav z očetom, nova zaposlitev pa ji je dala možnost novega znanja in občutka lastne vrednosti.

1.1.4 Opis podkategorije: ZDRAVJE

V tej rubriki sem se predvsem osredotočila na duševno zdravje in področje hujšanja, kar je Anja v raziskavi najbolj poudarjala. Pri duševnem zdravju me je predvsem zanimalo področje duševne stiske, kamor sem vključila dogodke, ki se navezujejo na duševno stisko, odnos do zdravil, občutke, doživljanja, hospitalizacijo, predvsem dogodke, ki se navezujejo na prvi stik z bolnišnico, bivanje v bolnišnici, njen pogled na vsakdan v bolnišnici in ljudi, s katerimi je imela stik. V duševnem zdravju me je prav tako zanimalo, kakšne posledice je Anja zaradi duševne stiske utrpela.

Fizično zdravje se predvsem nanaša na Anjino aktivnost in njeno težo.

V času duševne stiske se je Anja počutila zelo osamljeno. Občutek je imela, da je ostala sama, da je nihče ne razume. Duševno stisko je občutila dvakrat. Prvič je nastala ob stiku z novim sodelavcem v novi službi, drugič pa je bila povod njena prijateljica, ki je imela podobno izkušnjo. Anja zelo dobro opiše takratni situaciji. Ob prvem stiku z bolnišnico je spoznala zdravnico, ki jo je kasneje tudi ambulantno spremljala. Posledično je Anja začela jemati zdravila, ki se jih je bala prenehati jemati zaradi ponovne krize. Ta strah Anja občuti tudi danes.

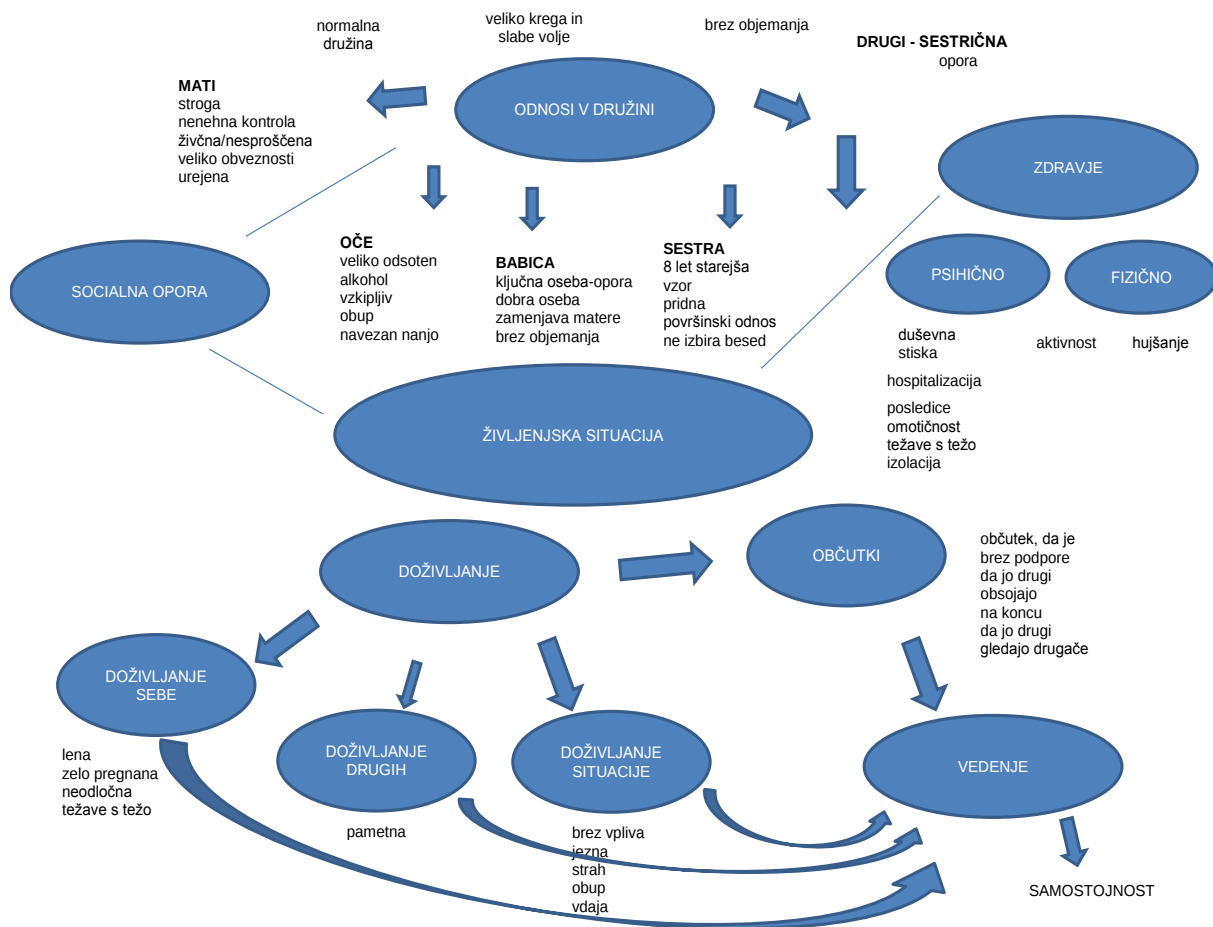
Ob prvi stiski je Anja sama dala pobudo, da jo fant pelje k zdravnici, ob drugi pa jo je peljala sestra skupaj s soprogom. Med potjo se je Anja zavedela, da se peljejo ponovno v bolnišnico in ji je bilo nekako vseeno (*»rekla sem si: OK, grem gor in potem domov ...«* (178)). Anja je ob drugi stiski ostala v bolnišnici in tega trenutka ne bo nikoli pozabila (*»tega momenta ne bom nikoli pozabila, ko so mi rekli, naj se oblečem v pižamo, sestra bo pa počasi odšla ...«* (179)). Anja je to sestri zelo zamerila. Na zaprtem oddelku je preživela tri dni, ki jih je prespala. Tega obdobja se ne spomni (*»no, teh treh dni se nič ne spomnim, ker sem spala, saj so me čisto nafilali z zdravili ...«* (182)). Drugače Anja izkušnjo v bolnišnici opisuje kot pozitivno, sploh na odprtem oddelku. Pravi, da so imeli skupna druženja v dnevni sobi in delavnici, kjer so delali razne okraske, kartice, imeli telovadbo in tudi osebje je bilo prijazno. Gledali so tudi televizijo, razne nadaljevanke, se igrali družabne igre, nemalokrat pa so jim dneve krajšali tudi reševalci.

Anja zelo dobro opiše rituale deljenja zdravil, ki je bilo trikrat na dan. Pacientke so se postavile v vrsto in bolniške sestre so jim z besedami bombončki, bombončki dajale tablete v usta. Pravi, da se ji takrat to ni zdelo nič čudnega. Prav tako so imeli poseben način za vikend izhode domov. Na oddelku so pripravili list, kamor se je vpisala oseba, ki je želela domov. Anja je vedno napisala za stalno.

Pri fizičnem zdravju najbolj izstopa problem s težo. Hujšanje je bilo v Anjinem življenju prisotno celo življenje. Najbolj ta problem izpostavi v času duševne stiske. Prva zdravila, ki jih je začela jemati, so pripomogla, da se je zredila do 123 kilogramov. Vzrok za to pripisuje tudi nezdravi hrani in slabi aktivnosti. Anja je kasneje začela veliko hoditi. Teža ji je nihala.

V vseh 10 letih se ni počutila bolne, le v času, ko je bila hospitalizirana. Duševno stisko in jemanje zdravil je sprejela kot neko rutino.

Shema 1: Življenjska situacija

2.1. Opis kategorije: BREZPOSELNOST

V kategoriji brezposelnost me je predvsem zanimala aktivnost. Vanjo sem vključila aktivnost iskanja zaposlitve in druge aktivnosti, kot je na primer šolanje, doživljanje brezposelnosti, kjer so me najbolj zanimali občutki, kakšne posledice naj bi ji obdobje brezposelnosti prineslo, katere ovire so jo spremljale, kakšni so bili odzivi okolice, kako je reševala situacijo in ali je imela socialno oporo. Želela sem ugotoviti njen finančni položaj in odnos Zavoda.

Anjina aktivnost iskanja zaposlitve je bila na začetku nastanka brezposelnosti zelo visoka. Pošiljala je veliko prijav in hodila na razgovore za zaposlitev. Aktivnost je sčasoma usihala, vseeno pa je imela obdobja večjega iskanja zaposlitve. Ne glede na aktivnost se je zavedala, da se mora zaposliti. V vmesnem obdobju, v času duševne stiske, Anja ni aktivno iskala zaposlitve. Zaradi posledic zdravlil je bila brez volje, energije, hkrati pa tudi na Zavodu niso zahtevali dokazil o aktivnem iskanju. Med brezposelnostjo se je pri Anji pojavil dvom v znanja in kompetence, ki jih je imela. To se je večkrat pokazalo na razgovorih pri delodajalcih, ko ni znala odgovoriti na razna vprašanja.

Med brezposelnostjo je ostajala aktivna na več načinov. Najprej se je vpisala na kozmetično šolo, da bi spremenila poklic. Šolanje je predstavljalo večji del vsakdana, saj je prihajala domov pozno popoldan ali zvečer. Skrbela je za babico. Ta dejavnost je bila njena neformalna zaposlitev in tako se je Anja tudi predstavljala ljudem. V to vlogo se je res vživela, čeprav ni bila zadovoljna s situacijo in jo je očetu večkrat očitala. Opazne so dileme, ki jih je doživljala med brezposelnostjo, po eni strani se je želela zaposliti, po drugi strani pa ji je situacija ustrezala. Občutek, da je brezposelna, se ji je zdel zopr. Bila je zelo nesrečna in nezadovoljna. Sama pravi: *»Zanimivo se mi zdi to, da sem se ob tem počutila manjvredno, za to pa nisem nič naredila.«* (233) Anja je v tem obdobju imela vedno več težav pri vzpostavljanju stikov. Počasi se je oddaljevala od osebnih stikov. Razloga za njeno izolacijo sta bila predvsem debelost in brezposelnost. Največ težav je imela ob vprašanjih *»Kaj pa ti delaš?«* ali *Kje si zaposlena?»* (247)

Anji domači niso očitali, da je brezposelna. Svak jo je večkrat spodbujal. Od očeta je večkrat čutila odobravanje, saj je večji del hišnih opravil in negovanje babice prevzela ona. Zaradi tega je bila zelo jezna nase, ker se ni znala postaviti zase.

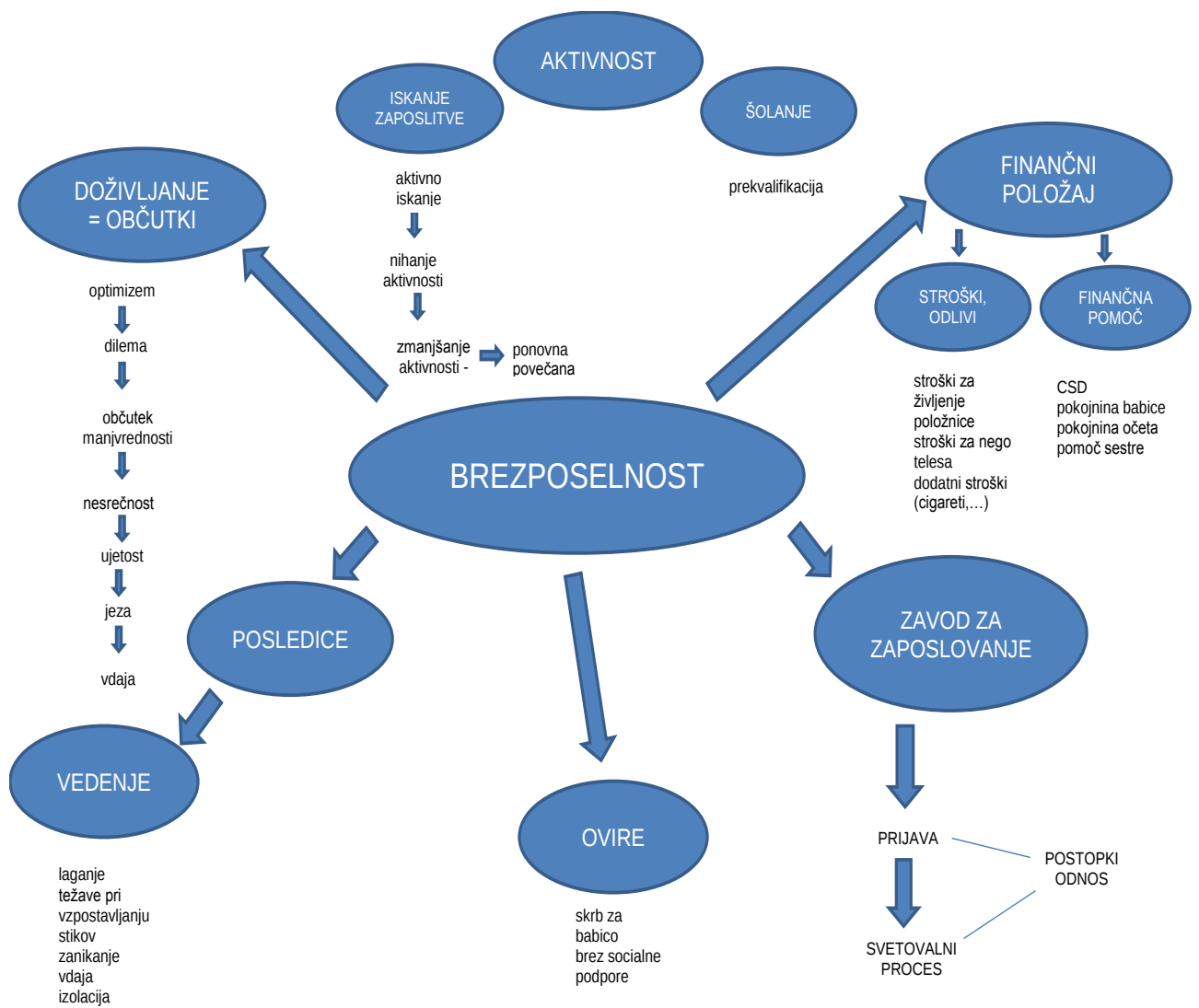
Finančno Anja v tem obdobju ni imela težav. Preživljala se je z babičino in očetovo pokojnino ter denarno socialno pomočjo. Bila je pooblaščenca za upravljanje obeh pokojnin. Kljub brezposelnosti si je privoščila programe za hujšanje, depilacijo, nego

obraza ipd. Z očetom sta vzela kredit za avto, hodila je tudi na dopust na morje. Poskrbela je za hrano in plačevala položnice.

V obdobju brezposelnosti Anja ni čutila nikogaršnje podpore (*»v tem obdobju nisem imela nikogar in nič, kar bi me pripravilo na aktivnost«* (279)). Nihče ji ni pomagal, ne pri oskrbi babice ne finančno. Prejemala je dvoumna sporočila od očeta (*»po eni strani je govoril, kaj mislim s službo, po drugi pa, kaj bomo takrat z babico«* (282)). Prav tako ni prejela nobene podpore pri iskanju zaposlitve. Sestra in mož sta ji obljubljala, da bosta vprašala za službo prek vez in poznanstev, ampak je vse ostalo le pri obljubah. Takrat je Anja začela ugotavljati, da oba dvomita v njene sposobnosti. Edino zavetje, ki ga je čutila, je bilo pri babici, tako finančno kot čustveno. Vseeno pa se je zavedala, da bo tega enkrat konec.

Anja se je na Zavod prvič prijavila, ko je zaključila četrti letnik srednje šole. Kmalu se je odjavila, ker je dobila neformalno zaposlitev kot natakara. Ponovno se je prijavila čez pet let, ko je šolanje zaključila. To je bilo leta 2004. Tudi v tistem času je prijava trajala kratek čas, saj je kmalu dobila zaposlitev. Pri prvem stiku z Zavodom je občutila tremo, tako pri prijavi kot pri razgovoru s svetovalko. Razgovor je po Anjinih besedah trajal pet minut oziroma manj kot deset minut. V tem času je svetovalka spisala zaposlitveni načrt in pogledala prijavo. Odnosa ni bilo. Hkrati se je v času zadnje prijave na Zavodu zamenjalo veliko svetovalk, kar je Anjo zelo zmotilo, saj nobena ni poznala njene celotne zgodbe. Zmotilo jo je tudi to, da je nobena ni vprašala po njenem zdravju, edino poklicna svetovalka, kar pa je Anjo zelo presenetilo, saj je točno vedela, kakšne težave in stiske je doživljala. Iz odgovorov je razvidno, da svetovalke za zaposlitev z Anjo niso vzpostavile pristnega odnosa, niso izpolnjevale ciljev s skladu z njenimi željami in cilji in se je postopek le speljal po predvidenem protokolu. V Zavodu Anja ni videla podpore ali spodbude.

Shema 2: Brezposelnost

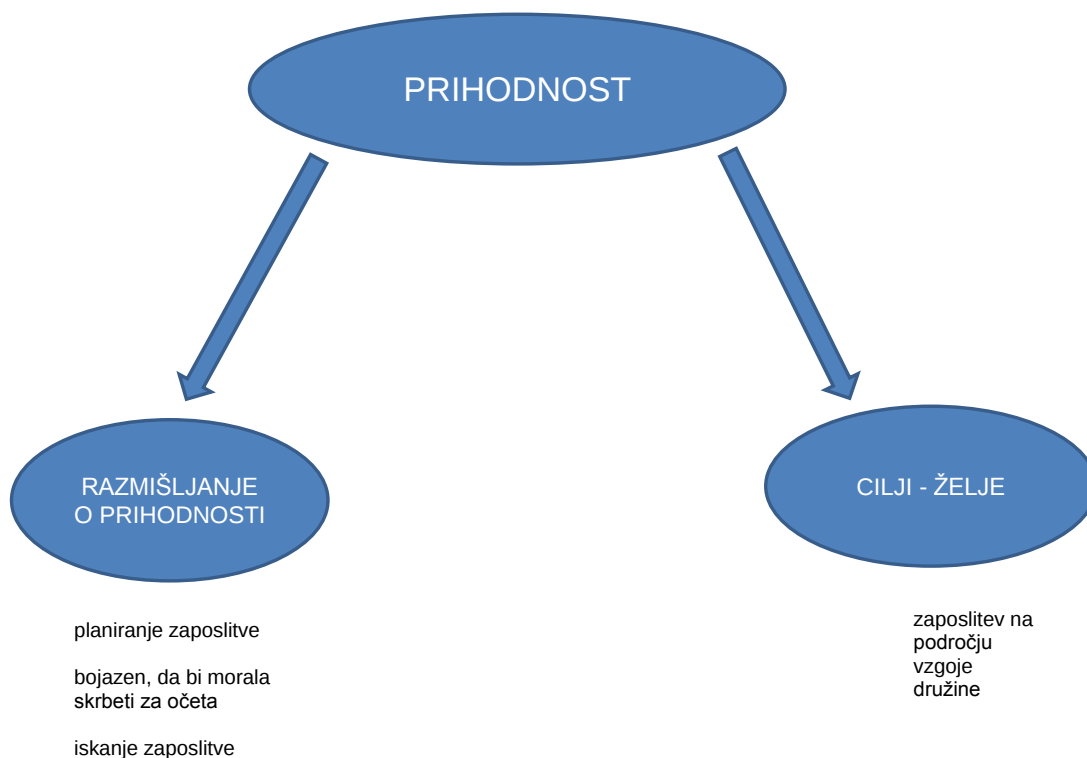

3.1 Opis kategorije: PRIHODNOST

V tej kategoriji so me predvsem zanimala Anjina razmišljanja o prihodnosti, kako gleda nanjo, kašne cilje in želje ima.

Anja se je praktično 10 let odpovedovala svojim ciljem in željam zaradi situacije, v kateri je bila. Danes, po babičini smrti, lahko načrtuje prihodnost. Vseeno se boji, da bi se zgodba ponovila z očetom in da bi morala skrbeti še zanj. Med brezposelnostjo se je vpisala na kozmetično šolo, ker se je želela prekvalificirati v drug poklic. Med izobraževanjem in prakso je ugotovila, da ji ta poklic ne odgovarja. Lansko leto je prek Zavoda dobila možnost zaposlitve za spremljevalca otroka s težavami v razvoju in pridobila vpogled v ta poklic. Ugotovila je, da je to poklic, ki bi ga želela opravljati celo življenje, in se naknadno vpisala v program za pomočnico vzgojiteljice. Trenutno ta program zaključuje in je jasno usmerjena v zaposlitev na tem področju.

Shema 3: Prihodnost

5. RAZPRAVA

V raziskavi je bila v ospredju tema brezposelnost. Namen je bil predvsem raziskati življenjsko situacijo osebe, ki je doživela duševno stisko in se spopadala z dolgotrajno brezposelnostjo. Teme, ki sem jih želela raziskati v obdobju brezposelnosti in se nanašajo na raziskovalna vprašanja, so:

- ljudje – socialna mreža,
- doživljanje,
- aktivnost,
- zdravje,
- finančna situacija,
- stigma.

Ljudje – socialna mreža in pomen skrbstvenega dela

Kakšni so bili odnosi v družini in zunaj nje v času brezposelnosti?

T2: Dolgotrajno brezposelnim se zmanjša socialna mreža ljudi.

V življenju vzpostavimo veliko raznovrstnih vezi, ki nam določijo identiteto in lastno vrednost. Z najbližjimi največkrat ustvarimo bolj trajne in bolj globoke odnose, z drugimi bolj površinske, bežne odnose. Vse te vezi nas zaznamujejo in nam omogočijo ustvariti svet okoli sebe (Flaker *et al.* 2008).

Pri osebnih omrežjih razlikujemo zaprto spletena omrežja in redko spletene mreže. Prvi so tisti, ki so nam geografsko blizu, jih vidimo pogosto in so bolj pomembni in koristni, ko gre za vsakdanje stike, kontinuirano pomoč in podporo, za sprotno vzdrževanje socialne kondicije in družabnosti. Oddaljeni deli mreže (ljudje, s katerimi se srečujemo poredko, ob posebnih priložnostih, prek pisem ali medijev ...) so pomembni v izrednih situacijah, ko potrebujemo informacije, ki jih bližnja mreža nima, in usluge, ki jih bližnji ne morejo dobiti oziroma za prenos novih idej in obzorja (Flaker *et al.* 2008: 261).

V Anjinem življenju trenutno najbolj pomembno vlogo igrajo družinski člani: pokojna babica, oče in sestra. Anja zelo dobro opiše odnos z vsakim posebej. Ključno vlogo v Anjinem življenju je odigrala babica, ki ji je nadomestila mamo. Anjo je vzgajala in jo podpirala v težkih situacijah. Anja njun odnos opiše kot zelo dober. Opore v očetu ni našla. V njenem otroštvu je bil oče veliko odsoten.

Tudi kadar je bil doma, ga praktično ni bilo. Vzgajali sta jo babica in sestra. Ko je opustila šolanje in našla prvo zaposlitev (neredno), očetu to ni bilo po godu. Anja je bila v tistem času veliko odsotna. Šele ko je spoznala prvega resnega fanta in začela več ostajati doma, se je njun odnos izboljšal. Anjo je najbolj zaznamovala bolezen babice. Od dneva, ko ni več zmogla poskrbeti sama zase, je Anja ostala doma in prevzela večji del nalog. Sčasoma jo je ta obveznost začela zelo ovirati. Situacija brezposelnosti je bila brezizhodna. Anja ni imela nikogar, ki bi jo nadomestil, hkrati pa tudi ni imela nikogaršnje spodbude pri iskanju zaposlitve. Njena socialna mreža je bila v tistem času zelo šibka. Praviloma je ves čas in energijo vložila v skrb za babico, kar je zelo značilno za take situacije. Flaker razlaga, da se osebe, ki so osredotočene na skrb in bolezen družinskega člana, hitreje zaprejo v družinski krog in opustijo druženje z drugimi ljudmi. Intenzivna in dolgotrajna skrb vzame čas, ki bi ga lahko namenili drugim, zmanjka energije za drugačne interese, potrlost in obup ohromita družabnost (Flaker *et al.* 2008: 265–266). Skrbstveno delo je povezano z veliko izgubami in tudi dobički. Med izgube se štejejo predvsem fizična in emocionalna izčrpanost, stres, izguba socialnih stikov in nizka samopodoba, med dobičke pa štejemo emocionalno bližino, ljubezen, občutek potrebnosti, občutek odgovornosti in moč (Zaviršek 1994: 39). Podatki o odsotnosti z dela zaradi skrbstvene nege družinskih članov kažejo na to, da ženske ostajajo skrbnice in negovalke v domačem okolju šestkrat bolj pogosto kot moški (Hrženjak 2007: 25).

Na drugi strani pa Flaker (2008) pravi, da skrb za starša združi družinske vezi, predvsem pri bratu in sestri, kar pa se v Anjinem primeru ni pokazalo. Anja ni našla opore pri sestri. V situacijah, ko je pričakovala pomoč in podporo, je od sestre največkrat doživela neodobravanje in ignoranco. Največkrat do konfliktov v družini pride, ko bližnji zahtevajo aktivnosti, ki jim ne ustrezajo, ali jim vsiljujejo mnenje in jim ne pustijo, da bi o svojem življenju odločali samostojno (Flaker *et al.* 2008).

Raziskava je pokazala, da se je Anja kljub prisotnosti očeta, babice, sestre in takratnega fanta v času duševne stiske in nadaljnje brezposelnosti s svojimi stiskami in strahovi ubadala sama. Za večji del družinskih obveznosti je poskrbela sama, negovala je babico in hkrati skrbela tudi za očetov položaj. V sestri Anja prav tako ni našla razumevanja in podpore. Zadnjih 10 let je Anjino usodo zaznamovala oskrba babice, ki se ji je v celoti posvetila.

Družina je lahko vitalna opora in spodbuja posameznika, da vztraja pri doseganju določenih ciljev, lahko pa je tudi nepremagljiva ovira, ki onemogoča posamezniku, da bi se postavil na lastne noge (Flaker 2008: 34).

Doživljanje

Kako je Anja doživljala svoj položaj/brezposelnost→zaposlitev?

T6: 6. Dolgotrajna brezposelnost slabša samopodobo in povečuje občutke nezadovoljstva.

Fenomenologija nas uči, da je pri proučevanju doživljanja vsakdanjih dogodkov vedno treba izhajati iz zornega kota osebe, kako določen dogodek doživlja. Tanja Lamovec pravi, da doživljamo vsak trenutek: ko razmišljamo, ko občutimo, ko se spominjamo, ko si nekaj predstavljamo, zaznavamo itn. Največkrat doživljamo več stvari hkrati. Doživljanje največkrat prehaja iz enega doživetja v drugega in se neprestano spreminja (Lamovec 1995: 121).

Fenomenološki pogled izhaja iz človekovega izkustva, ki je osnova človekovega vedenja o samem sebi, o drugih in svetu nasploh (Lamovec 1995: 121). Binswanger pravi, da je človekovo življenje sestavljeno iz več svetov, ki so si lahko v nasprotju: a) biološko okolje, b) svet medosebnih odnosov, ki je sestavljen iz več eksistencialnih oblik, kot so odnosi z osebami, ki so nam blizu, in formalnimi odnosi, kot so na primer v službi itd., c) človekov odnos s samim seboj, ki vključuje odnos posameznika do samega sebe, tako v duševnem kot telesnem pogledu (Lamovec 1995: 126).

Zgodba mi je omogočila vpogled v Anjino doživljanje sebe, do drugih in v njeno situacijo. Skozi zgodbo Anja najbolj izpostavlja svojo stisko s težo. Hujšanje je bilo prisotno večji del njenega življenja. Tukaj izpostavljam Laingovo (1965) teorijo, ki pravi, da se ljudje razlikujemo po načinu doživljanja svoje prisotnosti v svetu. Laing trdi, da je človekov strah pred izgubo bivanja povezan z njegovim občutkom bivanjske (ontološke) gotovosti. Pravi, da se ontološko gotova oseba enači s svojim telesom in s svojo dejavnostjo, medtem ko se ontološko negotova oseba počuti odrezano od svojega telesa. Telesa posameznik ne občuti kot del sebe, temveč je namenjen vzdrževanju stikov z zunanjim svetom in uresničevanju zahtevam okolja (Lamovec 1995: 128).

Ko je Anja že imela občutek, da se ji življenje ureja (dobila je zaposlitev, imela partnerja), se je pojavila duševna stiska, ki ji je življenje obrnila na glavo. Izgubila je zaposlitev, zaradi zdravil se je začela rediti, na koncu je še izgubila partnerja. Anja v tej situaciji najbolj poudarja težave s težo, ki jo spremljajo še danes. Spremlja jo občutek, da jo drugi obsojajo in da se mora zaradi svojega stanja in situacije nenehno opravičevati. Ker se je zaradi odločitve, da bo oskrbovala babico, njena brezposelnost vedno bolj podaljševala, se je počutila še toliko bolj nemočno in jezno.

Nezadovoljstvo je naraščalo, s tem pa tudi dodatno breme. Počutila se je osamljeno, brez kakršnekoli opore. Duševna stiska je to še bolj poglobljala, saj ni več zaupala vase. Bala se je ponovne krize in se vdajala v usodo. Predvsem debelost in brezposelnost sta bili zanjo največji izziv. Sramovala se je same sebe, začela vedno bolj ostajati doma, se izogibala stikom in druženju s prijatelji. Pri naštevanju posledic, ki jih brezposelnost prinaša, zasledimo tudi nevarnost zmanjšanja socialnih stikov, kar dodatno povečuje občutke osamljenosti, izključenosti in vodi v različne psihosocialne posledice (Zorc Maver 2007: 13). V Anji so se v določenem času vedno bolj začele porajati misli, da domači, predvsem sestra in svak, dvomijo v njene sposobnosti, vanjo. Ob pisanju teh ugotovitev mi prihajajo na misel besede Tanje Lamovec, ki v eni od svojih knjig opisuje dve vrsti tipov družin uporabnikov psihiatričnih storitev. En tip družine spada med tiste, ki hitro obupajo nad svojim članom, ki potrebuje pomoč, drug tip družine pa ohranja vero vanj do konca (Lamovec 1994: 334). Ob Anjini zgodbi se sprašujem, v kateri tip družine sodi njeno okolje. Če pomislim, da Anje njen oče nikoli ni obiskal v psihiatrični bolnici, da o njenih stiskah v družini ni bilo govora, da je bilo ogromno zanikanja in zamer, bi njeno družino zagotovo uvrstila v prvi tip. Ob ugotovitvah je bilo zaznati vdajo, nezaupanje vase in predajo Anjinih stisk strokovnjakom. Besede, ki so bile izrečene, so kazale, da družina v Anjine sposobnosti ni zaupala, da jo je pomilovala.

Anja se prihodnosti boji. Po smrti babice je dobila zaposlitev za določen čas in vzporedno tudi končuje šolanje za pomočnico vzgojiteljice. Želi se redno zaposliti na tem področju. Skrb za prihodnost temelji na potrebi po oskrbi očeta. Boji se, da bi se situacija oskrbe ponovila še pri očetu. Oče je po smrti babice po Anjinih navedbah izgubil smisel za življenje, večji del dneva presedi pred televizijo, izogiba se socialnim stikom in posledično slabi.

Aktivnost

Kako je brezposelnost vplivala na Anjino aktivnost?

T3: Dolgotrajno brezposelnim se zmanjša aktivnost iskanja zaposlitve.

Že v teoretičnem delu je bilo ugotovljeno, da brezposelnost pušča dolgotrajnejše posledice tako na fizičnem kot psihičnem počutju. Pojavljajo se motnje spanja, sram, depresivnost, slabo počutje itd. Raziskava prav tako potrjuje dejstvo, da se aktivnost iskanja zaposlitve sčasoma zmanjšuje, da oseba začne dvomiti v svoje sposobnosti in poklicna znanja, hkrati pa izgubi večji del socialne mreže. Kasneje tudi sledi obdobje vdanosti v usodo.

Od začetka nastanka brezposelnosti je bila Anja zelo aktivna iskalka zaposlitve in zelo optimistična glede nove zaposlitve. V času brezposelnosti je njena aktivnost nihala. Vedno bolj je dvomila vase in se počutila manjvredno. V vmesnem obdobju se je njena aktivnost iskanja zaposlitve zelo zmanjšala in praktično ni več iskala zaposlitve. Kljub vsemu je Anja na neki način ostajala aktivna. Aktivnost iskanja zaposlitve je nadomeščala s skrbjo za babico in gospodinjska opravila.

Flaker (2008: 181) pravi, da je status gospodinje lahko tudi nadomestni status. To so statusi, ko je nezmožnost vstopa v uradni delovni status trajnejša. Tako je tudi preprečila, da jo brezposelnost pahne v začarani krog pomanjkanja časa (Flaker 2008). Med drugim lahko rečemo, da je Anja opravljala koristno delo (Flaker 2008), ki ji je omogočilo vpogled vase, v svoje sposobnosti in znanja. Skrbstveno delo je sčasoma začelo pridobivati več poudarka na skrbi kot spretnosti dela z ljudmi, na skrbi kot solidarnosti in vzajemnosti, ki sta del medčloveških odnosov in socialnih vrednot (Zaviršek 1994: 33).

Drugim je lagala, da zaposlitev išče, čeprav je ni. V tem obdobju Anja ni imela nikogar, ki bi jo spodbujal in ji dajal oporo, hkrati pa je tudi opazila, da ima sama probleme pri vzpostavljanju stikov. Njena samozavest je bila na dnu. Občutila je obup in ni več verjela vase, kar se je kazalo na razgovorih pri delodajalcih. Tudi v Harrisonovem modelu je zaslediti določeno fazo, kjer oseba pade v pasivnost in se na koncu vda v usodo. Izgubi občutek lastne vrednosti, ne zaupa več sebi, svojemu znanju in sposobnostim ter vedno bolj izgublja stik s svojim socialnim okoljem.

Kljub vsem navedenim dejavnikom, ki jih je Anja doživljala v času brezposelnosti, pa nikoli ni popolnoma prenehala iskati zaposlitve. Zavedala se je, da bo babica nekega dne umrla in da s tem dnem poide njena pokojnina in finančna varnost. Na drugi strani pa se je svoje situacije sramovala. To se je kazalo predvsem v situacijah, ko so jo drugi spraševali o njeni službi oziroma statusu. V takih primerih je zgodbo prilagodila in svojo skrb za babico opisala kot zaposlitev.

Skratka, svojo brezposelnost je Anja zapolnila z nego babice in vsa gospodinjska opravila. Ta situacija je podaljševala njeno brezposelnost, vseeno pa je s pomočjo tega pridobivala nove izkušnje in odkrivala dodatne kompetence. Situacija jo je silila v razmišljanje o prihodnosti, željah in ambicijah in pospešila nadaljevanje šolanja. V tem sklopu se tudi kaže Anjina aktivnost, ki jo je vložila v skrb za babico, gospodinjska opravila, šolanje in delno tudi v iskanje zaposlitve. Po navedbah je njena aktivnost iskanja zaposlitve nihala in sčasoma tudi upadala. Anja je začela dvomiti v lastne kompetence, svoje želje. Povečali so se strahovi glede novih priložnost.

Zdravje

Kako je čas trajanja brezposelnosti vplival na Anjino zdravje?

T1: Dolgotrajna brezposelnost slabo vpliva na zdravje posameznika.

Večji stres, ki ga je Anja doživela, je bil v odrasli dobi, ob prvi zaposlitvi. V tistem obdobju je tudi doživela prvo psihično stisko, ki jo tudi zelo nazorno opiše. Še sama ne ve, kaj je vplivalo na to, izkušnjo pa deloma poveže z zaposlitvijo. Tukaj se potrjuje dejstvo, da se strategije reševanja stresa razlikujejo glede na posameznikovo osebnost, njegove izkušnje, okoliščine, v katerih živi, in energijo, ki jo ima. Od naših zahtev in zahtev okolja ter sposobnosti reševati nastale situacije je odvisno, ali bo za nas stres škodljiv ali ga bomo zmogli obvladati.

Prav tako Anja občuti posledice pri zvišanju telesne teže. Debelost je v njej pustila ogromno stisko, ki jo čuti še danes.

Ob srečanju z nekom, ki ga dolgo ni videla, se vedno opravičuje, zakaj je tako debela. Začne opisovati svojo izkušnjo z duševno stisko in da jemlje zdravila. Razvidno je, da zaradi debelosti občuti zelo veliko prikrajšanost.

Anja svojemu zdravju ni posvečala veliko časa in energije. V obdobju, ko je še imela psa, je hodila na sprehode, kasneje pa je to opustila. Zdravila in fizična neaktivnost so pustili posledice na teži.

Bolečina, ki jo je Anja utrpela ob izkušnji duševne stiske in hospitalizacije, je seveda umik očeta od situacije. Tukaj se potrjuje dejstvo, da stigmo velikokrat občutijo bližnji ljudje. To se je jasno videlo v odnosu med Anjo in očetom, ko se o tej izkušnji nikoli nista pogovarjala in je tudi v času hospitalizacije ni obiskal v bolnišnici. Večinoma posameznika zadržuje varljivo upanje, da ga bodo domači nekoč le spoznali in sprejeli takega, kot je, ter mu dovolili biti (Lamovec 1994).

Anja o svoji dvakratni duševni stiski in izkušnji hospitalizacije govori brez težav. Zanimiva je ugotovitev, da je opisu izkušnje življenja v psihiatrični bolnišnici dodana pozitivna nota. Aktivnosti, ki so se jih v bolnišnici morali udeleževati, so zapolnile tisto vrzel, ki ji je v domačem okolju primanjkovala. Imela je prijatelje, nekaj se je dogajalo. Ni bila sama. Vseeno pa je duševna stiska pustila določene posledice na njej. Zelo doživeto opiše dan, ko so jo proti njeni volji zadržali v psihiatrični bolnišnici. Iz opisa je razvidno, kako se je Anja vdala v usodo. Čakala je na trenutek, ko bo lahko odšla domov. Podredila se je načinu življenja v bolnišnici in sprejela vsakodnevne rituale.

Že Ronald Frankenberg (1992) govori o »čakajočem procesu«, v katerem človek ne ve, kaj se dogaja, kdo odloča in koliko časa bo hospitalizacija trajala. S tem se je človek spremenil v pacienta, v objekt biomedicinske prakse. Individualni čas se z vstopom v institucijo spremeni v čakajoči, institucionalni čas. Oseba je po eni strani podvržena zakonu čakanja in po drugi strani institucionalnemu dnevnemu redu, ki ga določa ustanova (Zaviršek 1994: 102). Zavirškova prav tako v eni od svojih študij ugotavlja, da je za pacientko vstop v bolnišnico pretrganje vsakdanjega časa. Za pacientko pomeni ta časovna sekvenca vstop v prostor, kjer vlada drugačna organizacija časa in kjer mora biti njen individualni čas podrejen institucionalnemu (Zaviršek 1994: 103). Tanja Lamovec bivanje v duševni bolnišnici opisuje kot provizorično bivanje, »provizorij brez termina« (Lamovec 1993: 19–20).

Anja se je večino časa brezposelnosti počutila osamljeno. Občutki, da je ostala sama, da je nihče ne razume, so bili del njenega vsakdana.

Finančna situacija

Kakšen je bil finančni položaj v času brezposelnosti?

T4: 4. Dolgotrajna brezposelnost poslabša finančni položaj posameznika.

Brezposelnost je poslabšala Anjino kakovost življenja, saj si je za preživetje morala pomagati z babičino in očetovo pokojnino ter denarno socialno pomočjo. Morala se je odreči potrebi po ureditvi hiše in dodatnim luksuznim potrebam. O selitvi na svoje niti ni pomislila. Iz intervju je razvidno, da Anja na finančnem področju vseeno ni imela težav. Nekako je shajala z obema pokojninama in denarno pomočjo, še dodatno si je privoščila nekaj nege tudi zase.

Če pogledamo iz drugega zornega kota, pa vseeno ni imela svojega dohodka in posledično možnosti osamosvojitve. Situacija jo je postavila v odvisniški položaj, zaradi česar je Anja čutila jezo in nemoč. Kratkoročno si je resda privoščila počitnice, nego zase in druge podobne stvari, vseeno pa taka situacija dolgoročno nima trdnih temeljev. Anja bi, če ne bi imela babičine in očetove pokojnine, lahko doživljala prikrajšanost, ker si naštetih stvari ne bi mogla privoščiti. Praviloma bi Anja občutila revščino, saj ji takratna skrb za babico ni prinašala nobenega plačila, niti ni imela velike možnosti za zaposlitev. »Glavni vzrok revščine med ženskami je ekonomska odvisnost, povezana s spolno delitvijo dela, z njihovim drugorazrednim položajem na trgu dela ter njihovim položajem znotraj doma, ki temelji na predstavah o ženskem delu iz ljubezni.« (Zaviršek 1994: 46)

Zavirškova (1994) pravi, da se ženske, ki opravljajo skrbstvena dela, pogosto zaposlujejo na področjih, kjer opravljajo delno zaposlitev ali sezonska dela. To pa so največkrat področja, kjer je zaslužek manjši in bolj negotov (Zaviršek 1994: 45).

Lacković - Grginova (1994) ugotavlja, da je finančni položaj posameznika, ki se sooča z brezposelnostjo, ključen za njegovo doživljanje situacije brezposelnosti.

Anji je brezposelnost prinašala negotovo prihodnost, najbolj na področju ureditve stanovanja, družine in osamosvojitve. Dolgoročno ni mogla načrtovati prihodnosti.

Stigma

Ali je v času brezposelnosti občutila stigo?

T5: 5. Dolgotrajno brezposelni občutijo stigo.

Stigma se največkrat kaže v medosebnih odnosih. Znotraj nje je prepoznan strah pred zavrnitvijo, nepripadnostjo, drugačnostjo. Tanja Lamovec (1995: 42) pravi, da je svet osebe s stigo razdeljen. Na eni strani so ljudje, s katerimi se oseba s stigo počuti sproščeno, nanje se lahko obrne po moralno podporo in z njimi stigo tudi deli, na drugi strani so ljudje, od katerih stigmatizirana oseba lahko pričakuje nekaj podpore in so na neki način povezani z njo, z vsemi drugimi ljudmi pa se mora stigmatizirana oseba držati določenih pravil in v stiku z njimi ne sme razkriti svojih dejanskih čustev.

V Anjini zgodbi je najbolj zaznana stiska pri odnosih z drugimi. Zaradi svojega položaja brezposelnosti, duševne stiske in posledično težav s težo je bila nesrečna in nezadovoljna. Počutila se je manjvredno, sploh pri vprašanih drugih glede njene zaposlitve. Da bi prikrila svojo neželeno situacijo, se je drugim predstavljala kot zaposlena negovalka. Včasih je dvomila, ali povedati resnico ali ne. Tanja Lamovec (1995: 43) pravi, da stigmatizirana oseba velikokrat ni povsem prepričana, ali drugi vedo za njeno stigo oziroma kdo bi lahko vedel. Zato mora v takih primerih previdno ravnati s to informacijo. Neprestano dvomi, komu povedati in ali sploh povedati, kako in kdaj. Zanimivo je dejstvo, da je Anja svojo duševno stisko doživela kot nekaj prehodnega, nedramatičnega. Ne glede na jemanje zdravil se ni počutila bolne. Le obdobje hospitalizacije jo opominja na to izkušnjo. Kombinacija brezposelnosti in duševne stiske je poglobljala občutek, da jo drugi gledajo drugače, se je izogibajo. S tem se je Anja odmikala v svoj krog družine in se izolirala od drugih. Flaker pravi, da so šibke mreže pri osebah z dolgotrajnimi duševnimi stiskami navadno posledica umika in stigme.

Taka oseba se umakne ali pa drugi pretrgajo stike z njo. Stigma največkrat nastane zaradi hospitalizacije ali sramu (Flaker *et al.* 2008: 304). Izkušnja hospitalizacije je pri Anji povzročila ravno to. Za njeno stisko so vedeli edino bližnji, z drugimi svoje izkušnje ni delila. Obdajal jo je občutek sramu in osamljenosti. Stigma je tako v življenju posameznika ena največjih ovir, ki jo največkrat spremljajo občutki krivde in sramu. Lahko se zgodi, da posameznik svoje težave zanika in posledično težko poišče pomoč ali težko sprejme dejstvo, da je doživel duševno stisko. Osebe z duševno stisko imajo več težav pri iskanju zaposlitve in tudi prebivališča, največkrat pa se tako oni kot njihova družina socialno izolirajo (Bon 200: 103).

Nesposobnost vživljanja v občutke duševnega bolnika pa je verjetno glavni sprožilec stigmatizacije, ki jo dodatno pospeši še občutek tesnobe, ki ga drugi doživljajo ob stiku s stigmatiziranim (Bon 2008: 103).

Ob hkratni izkušnji duševne stiske je Anja vedno bolj zgubljala stik s širšim okoljem, vedno bolj so se pojavljali občutki sramu in prizadetosti.

Zavod za zaposlovanje

T7: 7. Zavod za zaposlovanje nudi pomoč in oporo brezposelnim pri iskanju zaposlitve.

Zavod za zaposlovanje je osrednja institucija na trgu dela, njegovo sodelovanje temelji na uresničevanju ciljev tako brezposelnih kot delodajalcev. Večina zavodskih aktivnosti je usmerjena v spodbujanje in podpiranje aktivnosti in samostojnosti posameznika pri iskanju nove zaposlitve med svetovalnim procesom. Doktrina dela Zavoda jasno predpisuje načela, ki bi jih moral strokovni delavec med svojim delom tudi upoštevati.

Anja je bila na Zavodu kot brezposelna prijavljena več kot pet let. Ob prvem stiku z Zavodom in zaposlenimi je občutila veliko tremo.

Ob prvem stiku s svetovalko za zaposlitve je sledilo razočaranje nad storitvami Zavoda, saj je svetovalni proces opisala kot nekaj kratkotrajnega in neosebnega. Od svetovalke je Anja pričakovala spodbudo in usmeritev. Njena pričakovanja niso bila izpolnjena. Svetovalka ji je namenila le pet minut, ko sta napisali zaposlitveni načrt in se dogovorili o aktivnosti.

Po doktrini dela se vsem brezposelnim osebam in iskalcem, katerih zaposlitev je ogrožena, ob prijavi dodeli osebne svetovalce. Pri njem izdelata prvi zaposlitveni načrt z zaposlitvenimi cilji, v okviru katerih bo oseba iskala zaposlitev. V zaposlitvenem načrtu se hkrati določijo tudi aktivnosti, ki jih bo oseba izvedla med iskanjem zaposlitve.

Skratka, zaposlitveni načrt je pisni dogovor med svetovalcem za zaposlitve in brezposelno osebo oziroma iskalcem zaposlitve glede aktivnosti.

V zgodbi razberemo, da Anje na Zavodu ni obravnavala le ena svetovalka, ampak se jih je zamenjalo več. V takih primerih se ne more razviti odnos, ki je ključen za razumevanje in posledično reševanje posameznikove situacije.

Teorija pravi, da se med socialnim delavcem (v našem primeru svetovalcem za zaposlitve) in uporabnikom razvije partnerstvo, v katerem je uporabnik ekspert, ki edini zares pozna stvarnost svoje življenjske situacije. Strokovnjak spoštuje njegovo osebno realnost, spodbuja njegovo integriteto in ob tesnem sodelovanju pride do razumevanja uporabnikove stvarnosti. V procesu sta skupaj, sodelujeta kot partnerja, sta soodgovorna za rezultat tega sodelovanja in sta ves čas v intenzivnem dialogu (Poštrak 2008: 24). Socialni delavec je udeleženec – opazovalec in udeleženec – in blažilec uporabnikove težave, njegova vloga je, da uporabnika vodi do rešitve (Milošević Arnold in Poštrak 2005, 2008).

Poudariti je treba pomen vzpostavitve pravega delovnega odnosa, ki je opora strokovni delavki, da lahko vzpostavi pogovor, ki omogoča raziskovanje in sooblikovanje dobrih izidov. Znati je treba vzpostaviti odnos in pogovor, ki sodelovanje zagotavlja.

Gabi Čacinovič Vogrinčič pravi, da delovni odnos težko vzdržujemo in ohranimo, če se v praksi ne opremo na štiri pomembne sodobne koncepte v socialnem delu:

- Perspektiva moči (Saleebey 1997) – pomaga odkriti, olupšati, raziskati in izkoristiti uporabnikovo moč in vire, ko mu pomaga, da doseže svoje cilje, uresniči svoje sanje in razbije okove oviranosti in nesreč.
- Etika udeležnosti (Hoffman 1994) – strokovnjak odstopi od moči, ki mu ne pripada – od moči, da poseduje resnice in rešitve.
- Znanje za ravnanje (Rosenfeld 1993, Čacinovič Vogrinčič 2005) – socialni delavec zna vzpostaviti in vzdrževati delovni odnos in kontekst socialnodelovnega razgovora ter podeliti strokovno znanje z uporabniki.
- Ravnanje s sedanostjo ali koncept soprisotnosti (Andersen 1994) – usmeri strokovnjaka v sedanost. Sedanost je čas, ko smo z uporabniki v delovnem odnosu (Čacinovič Vogrinčič *et al.* 2008).

Dolgotrajna brezposelnost pri posamezniku največkrat povzroči pomanjkanje motivacije in zmanjšano aktivnost pri iskanju zaposlitve. V tem primeru je ključna vloga osebnega svetovalca stalno spremljanje uspešnosti svojih strank pri iskanju zaposlitve, ustreznosti določenih zaposlitvenih ciljev, učinkovitosti dogovorjenih aktivnosti, prepoznavanja potreb po dodatnih aktivnostih in premagovanja ovir pri zaposlovanju.

6. SKLEPI

Na podlagi raziskave je bilo ugotovljeno:

- Da čas trajanja brezposelnosti povzroči odmik osebe od širše socialne mreže ljudi.
- Da je pri dolgotrajni brezposelnosti pri posamezniku ključna opora in spodbuda drugih.
- Dolgotrajna brezposelnost vpliva na zmanjšano aktivnost iskanja zaposlitve in občasna nihanja.
- Pri reševanju dolgotrajne brezposelnosti posameznik velikokrat nadomesti čas z občasnimi gospodinjskimi opravili in oskrbo družinskih članov.
- Čas trajanja brezposelnosti povzroči upad motivacije.
- Dolgotrajna brezposelnost je povzročila vedno večje nezaupanje v lastne kompetence in povečanje slabše samopodobe.
- Dolgotrajna brezposelnost in vzporedna duševna stiska posameznika pahne v večjo osamitev od širšega okolja.
- Med brezposelnostjo se povečuje duševna stiska in slabša fizično zdravje.
- Dolgotrajno brezposelni občutijo sram in stigmo.
- Skozi čas brezposelnosti posameznik velikokrat opusti večino fizičnih aktivnosti.
- Na finančnem področju brezposelnost kratkoročno ni povzročila večjih deficitov.
- Brezposelnost prinese negotovo prihodnost, najbolj vpliva na področje ureditve stanovanja, družine in osamosvojitve.
- Za dobro sodelovanje in učinkovito reševanje situacije je nujno treba vzpostaviti delovni odnos med svetovalko za zaposlitve in brezposelnim.
- Čas trajanja brezposelnosti spodbudi posameznika k iskanju novih rešitev in novih poklicnih poti.
- Dolgotrajna brezposelnost povzroči negotovost glede vidika prihodnosti.

7. PREDLOGI

Brezposelnost je nedvomno eden večjih ekonomskih in socialnih problemov naše družbe in slabo vpliva na fizično in duševno zdravje posameznika. Povzroča duševne stiske, zmanjšuje samopodobo in zadovoljstvo v življenju. Posamezniki večkrat občutijo nemoč.

Ko izgubimo delo, izgubimo tudi del svoje identitete, določeno socialno mrežo ljudi in svoje delovno okolje. Delo je vir dohodka in posledično tudi možnost različnega udejstvovanja.

Pomembno je, da brezposelni ostaja aktiven na različnih področjih. Poleg iskanja zaposlitve se lahko dodatno izobražuje in išče možnosti za različna vključevanja na podlagi finančnih zmožnosti, kot na primer vključevanja v različna prostovoljna dela, humanitarna dela, izobraževalne delavnice itd.

Psihofizična kondicija je bistvenega pomena pri reševanju situacije brezposelnosti. Pomembno je, da se posameznik zaveda pomembnosti usvajanja različnih strategij reševanja neželenih situacij, ki pripomorejo k lažjemu ohranjanju tako fizičnega kot psihičnega zdravja.

Ker oseba z izgubo zaposlitve izgubi občutek za čas, bi bilo treba časovno določiti aktivnost, ki jo bo izpolnila čez dan. Zapis ji bo omogočil, da določene aktivnosti ne bo izpustila, hkrati pa bo do zapisanega občutila odgovornost za reševanje. Treba je jasno opredeliti, kaj je treba narediti in kdaj. Smisel jasno določene operacionalizacije je v tem, da je pregledna in nas v primeru, da česa ne speljemo oziroma uresničimo, opozori, zakaj in kako je do tega prišlo (Flaker 1995). Lahko si pomagamo s pripravo zaposlitvenega načrta, kjer se jasno določijo aktivnosti, ki naj bi jih brezposelna oseba uresničila in do katerega datuma. Naslednji sestanek bi moral biti v bližnji prihodnosti.

Zavod za zaposlovanje skupaj s koncesionarji za brezposelne osebe že izvaja številne delavnice kot pomoč pri iskanju zaposlitve. Namenjene so pridobivanju veščin iskanja zaposlitve, informiranju in spodbujanju. Izvajajo se tako krajše kot daljše delavnice, ki so namenjene različnim ciljnim skupinam brezposelnih.

Opažam, da bi brezposelni poleg tovrstnih delavnic, ki se nagibajo k informiranju in pridobitvi novih veščin iskanja zaposlitve, potrebovali tudi delavnice, ki bi se dotaknile subtilnejših tem, kot na primer teme o krepitvi duševnega zdravja, ki bi predvsem zajemale vprašanja, kaj narediti za dobro počutje, kako reševati različne probleme, kako prepoznati stres in se ga konstruktivno lotiti in kako prepoznati določena čustva itd.

Namen teh delavnic ne bi smel biti osredotočen na samo iskanje zaposlitve, ampak bolj na prepoznavanje lastne situacije in izboljšanje samopodobe, krepitev moči in lastnega duševnega zdravja. Te teme bi brezposelnemu omogočile uvid in spodbudo za kreiranje lastnega življenja, prevzemanje odgovornosti za svoja dejanja in ozaveščanje, da večinoma vse lahko stori sam.

Ne glede na vse pa situacija brezposelnosti posameznika sili v iskanje novih priložnosti, novih znanj in izkušenj in je prava priložnost za osebnostno rast in razvoj. Pri tem pa je ključno, da posameznik uporablja različne strategije reševanja stresnih situacij, da je vključen v zanj relevantne socialne mreže in različne dejavnosti ter da ima ustrezen odnos, ki je vezan na lastno dožemanje brezposelnosti in je ključen pri spoprijemanju z izzivi, ki jih brezposelnost prinaša. Treba je upoštevati posameznikovo lastno vrednost, samospoštovanje in podporno okolje, ki mu omogoča lastno situacijo obrniti sebi v prid.

8. VIRI

Battison, T. (1999), *Premagujem stres*. Ljubljana: DZS.

Bilban, M. (2015), Brezposelnost in njeni vplivi na zdravje. *Delo in varnost* 60, 1, 19–28. Dostopno na http://www.zvd.si/media/medialibrary/2016/08/DV-1-015_Brezposelnost.pdf (31. 7. 2016).

Bratina, A. (1992), Izguba zaposlitve in brezposelnost – bitka s stresom. *Psihološka obzorja* 1, 63–66. Dosegljivo na <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-U45EMRCW> (31. 7. 2016).

Cink, T. (b. l.), Kakovost življenja prejemnikov denarne socialne pomoči. Dostopno na <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-XIWHCBQT/bb362dcc-8856-4153.../PDF> (31. 7. 2016).

Cohen, M. (2001), *Identifying, understanding and solutions of stress*. London: Caxton Publishing Group.

Čaćinovič Vogrinčič, G., Milošević, A. V., Poštrak, M., Stefanoski, P., Urek, M. (2011), *Zapisovati socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Dekleva, B., Rapuš, P. J., Zorc Maver, D. (2007), *Prehodi v svet dela – izbira ali nuja?* Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Dernovšek, M., Gorenc Z., Jeriček Klanšček, H. (2012), *Ko te strese stres: Kako prepoznati in zdraviti stresne, anksiozne in depresivne motnje*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.

Flaker, V. (1998), *Odpiranje norosti: vzpon in padec totalne ustanove*. Ljubljana: Založba /*cf.

Flaker, V., Cuder, M., Nagode, M., Podbevšek, K. in drugi. (2007), *Vzpostavljanje osebnih paketov storitev. Poročilo o pilotskem projektu »Individualiziranje financiranja storitev socialnega varstva«*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., Urek, M. (2008), *Dolgotrajna oskrba; Očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Flaker, V., Mali, J., Rafaelič, A., Ratajc, S. (2013), *Osebno načrtovanje in izvajanje storitev*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Flaker, V., Nagode, M., Rafaelič A., Udovič N. (2011), *Nastajanje dolgotrajne oskrbe: ljudje in procesi – eksperiment in sistem*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Flaker, V. (1995), K navadnosti izjemnega. Možnosti paradigmatkega premika. *Socialno delo*, 6. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Goffman, E. (2008), *Stigma. Zapiski o upravljanju poškodovane identitete*. Maribor: Aristej.

Haralambos, M., Holborn, M. (2001), *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.

- Hrženjak, M. (2007), *Invisible Work*. Ljubljana: Institute for Contemporary Social and Political Studies.
- Kuhar, R. (2009), *Na križiščih diskriminacije: Večplastna in intersekcijska diskriminacija*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Lamovec, T. (1993). Provizorično bivanje: Doživetje totalne institucije. *Socialno delo* 33, 3/4. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- (1994), Zagovorništvo kot oblika svetovanja. *Socialno delo* 33, 2. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- (1995), *Ko rešitev postane problem in zdravilo strup*. Ljubljana: Lumi.
- (1998), *Psihosocialna pomoč v duševni stiski*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- (2003), Vpliv izključenosti z dela na kvaliteto življenja uporabnikov psihiatrije. *Socialno delo* 42, 4/5. Dosegljivo na <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-OIZEO92I/> (31. 7. 2016).
- Looker, T., Gregson, O. (1993), *Obvladajmo stres: Kaj lahko z razumom storimo proti stresu*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Mesec, B. (1998), *Uvod v kvalitativno raziskovanje*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Musek, J. (2010), *Psihologija življenja*. Vnanje Gorice: Inštitut za psihologijo osebnosti.
- Podgornik, N. (2014), *Psihične krize sodobnega človeka: Sociološko-antropološka perspektiva in vpogled v psihoterapevtsko prakso*. Trnava: Fakulteta sociálnych vied, Univerzita Sv. Cyrila a Metoda.
- (2008), *Population Groups at Risk in the Perspective of Public Healthcare*. Ljubljana: Ministry of Health of the Republic of Slovenia.
- Selič, P. (1999), *Psihologija bolezni našega časa*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Stres ob izgubi zaposlitve (2. 8. 2013), Dostopno na <http://www.vzajemna.si/sl/zdravje/moje-zdravje/stres-ob-izgubi-zaposlitve> (31. 7. 2016).
- Svetlik, I., Glazer, J., Kajzer, A., Trbanc, M. (2002), *Politika zaposlovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Škerjanc, J. (2010), *Individualizacija storitev socialnega varstva*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Švab, V. (2009), *Duševna bolezen in stigma*. Ljubljana: ŠENT Slovensko združenje za duševno zdravje.
- Tomori, M. (1990), *Psihologija telesa*. Ljubljana. Državna založba Slovenije.
- Tušak, M., Masten, R., Žibert, V., Svetina, M., Dimec Časar, T., Ivanoski, D. A., Marinšek, M., Vodič, J., Pišot, R., Horvat, L. (2008), *Stres in zdravje*. Ljubljana: Fakulteta za šport. Inštitut za kineziologijo.

Ule, M. (1999), *Predsodki in diskriminacije: izbrane socialno-psihološke študije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Urek, M. (2005), *Zgodbe na delu*. Ljubljana: Založba /*cf.

Vrbnjak, T. (2011), Kako preprečiti začarani krog. *Večer* 18. 1. 2011. Dostopno na <http://www.pressreader.com/> (31. 7. 2016).

Zaviršek, D. (1994), Psihiatrični oddelek med boleznijo in njeno kulturno manifestacijo (II). Študija primera. *Socialno delo* 33, 2. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

- (1994), *Ženske in duševno zdravje: o novih kulturah skrbi*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

9. PRILOGE

9.1. Po zvočnem zapisu prepisan intervju z določenimi slovničnimi popravki in urejen po poglavjih (transkript)

OPIS ŽIVLJENJSKIH OBDOBIJ

OTROŠTVO

Jaz sem že celo življenje doma, tukaj kjer sem rojena. Bili smo kot normalna družina, mami, oči, sestra, babica in dedek. Dedek je umrl, ko sem bila stara 7 let in tega se zelo malo spomnim. Spomnim se edino, da me je imel zelo rad in kako je sedel v »svojem kotu«. Sestra je 8 let starejša od mene, tako da sem jo smatrala kot en vzor zame, zelo je bila pridna in zelo dobro se spomnim, da so vsi hoteli, da grem po njenih stopinjah ... vedno je bilo slišat: »Ali boš ti tudi taka kot tvoja sestra?« To mi je šlo zelo na živce ... Ona je bila najboljša v vsem, doma, v šoli ... Jaz jo imam zelo rada ... ampak res (predah) ... moja mami je bila učiteljica, bila je zelo stroga ženska ... kar se spomnim, je bilo zmeraj treba takoj narediti nalogo, se učiti in vedno me je spremljala in v bistvu jaz sem bila, če tako pogledam, bolj lena ... in so mi vsi govorili, ti si tako pametna, ti si vse tako hitro zapomniš, tebi se sploh ni treba učiti ... ker moja sestra se je pa morala učiti za odlično oceno, jaz pa sem dobila tisto trojko, brez učenja ... in trojka ni bila dobra pri nas doma ... bila je slaba ocena ... čeprav sem do petega razreda, dokler je bila mami živa, bila prav dobra, ker me je nekako spodbujala, čeprav se meni res ni dalo ubadati s šolo ... raje sem bila zunaj, veliko sem se družila s sestrčno in bratrancem, s katerima sem se zelo dobro razumela ... mi trije smo bili najboljši par (smeh) ... takrat ... do 12. leta ... mami je »non-stop« hodila na govorilne, me spremljala, me kontrolirala ... tudi v prostem času ... kasneje sem izvedela, da sta se me mami in oči zelo želela ... jaz sem bila 8 let kasneje in so potem hoteli fanta, ampak so bili itak vsi vseeno veseli, ko sem se rodila jaz, baba (smeh) ... no jaz sem bila vedno očkova ljubica, čeprav očija veliko ni bilo doma in ga tudi ni bilo po par dni domov ... tko da mami je bila ful živčna, mimogrede, že od tega ... zdaj vidim ta odnos med njima ... en kup enega krega in slabe volje ... zato ker je bilo vse breme na njej ... imela je obveznosti v šoli, bila je tudi knjižničarka in ne vem ... ona je bila zmeraj živčna ... ona bi se vedno drla ... take se jo spomnim ... sej drugače je bilo lepo ... ampak pri nam ni bilo objemanja in ljubčkanja ... res to je meni zelo manjkalo ... že zdaj pri 37, pa da te eden objame ... seveda je odvisno kdo te objame ... zelo dobro se spomnim, kako mi je bilo všeč, če me je objela od kakšne prijateljice mami ... potem kasneje po mamičini smrti ... mi pač nismo imeli te navade ... verjetno so me ko sem bila majhna vzeli v

naročje, ampak kasneje pa tega več ni bilo ... niti ne besed na primer kako imam jaz tebe rada ... tega se sploh ne spomnim ...

Skratka, če se spomnim, jaz kot otrok sem bila zelo pregnana ... mene so lahko vse sorte »naštimal« ..., tudi v tretjem razredu sem prvič kadila, cigarete in cigare od ata ... mi trije z bratrancem in sestrično smo imeli narejen pakt, da če bo kdo kdaj izvedel, da kadimo, bomo odšli, spokali ... odidemo, nobeden nas ne bo našel ... gremo ... uidemo ... tako nas je bilo strah, ampak še zmeraj je to trajalo nekaj časa ... saj nismo tako veliko kadili, ampak smo našli pri mojemu očiju cigarete, pri atu pa cigare ... no ampak smo potem nehali ... od takrat nisem kadila do 18. leta ... no v glavnem mami verjetno nikoli ni izvedela, saj rekla ni nikoli nič ... so bile pa druge stvari, kaj jaz vem ... na primer v petem razredu sem po pouku prišla tudi kakšno uro kasneje domov, pa sem se na primer izmislila da je avtobusu izpustila guma ... no ona je odšla to takoj preverjat ... in potem je bilo to hudo ... me je zelo zmerjala ... vem, da mi je hotela dobro in še danes ne vem, kje sem te ideje dobila ... jaz sem res dosti »nakladala« ... na primer enkrat sem se ji zlagala, da sem bila na plavanju in da sem se imela dobro, čeprav me tam ni bilo ... seveda je mami tam bila in ponovno je bilo vpitje in kreganje ... veliko se več ne spomnim ... vem pa da sem se mami velikokrat zlagala ... več ali manj je izvedela ...

ODRASLA DOBA – PRVA ZAPOSLOITEV – IZKUŠNJA DUŠEVNE STISKE – HOSPITALIZACIJA – REHABILITACIJA

Ko sem zbolela, sem mislila, da sem ostala sama ... vedel je le fant in domači ... tudi nikomur nisem tega povedala ... prvič sem bila hospitalizirana leta 2005 ... februarja ... ne vem kaj je takrat bilo ... moj fant je bil tak »zapečkar« in mene je to »ubijalo«, ampak jaz nisem zbolela zaradi njega ... mislim da ne ... mogoče pa je bil kakšen povod, ko sem jaz tisto službo dobila ... jaz sem leta 2004 maturirala in takoj čez 1 mesec sem dobila klic, da sem dobila službo ... to je bilo zame nekaj nepredstavljivega ... dobila sem kar svojo pisarno in sem nekaj mesecev sama delala v pisarni in je bilo vse v redu ... delala sem s strankami in urejala administracijo ... vmes so me poslali na strokovni izpit, ki ga je firma plačala, vendar ga nisem naredila ... no čez 1 mesec sem dobila sodelavca ... še danes poznam njegovo ime in priimek in kako zgleda ... takrat so se pa začele dogajati čudne stvari ... res ne vem ... lahko mi je delala le domišljija in sem se vse izmislila, ampak takrat, ko sem popila kavo, ki jo je prinesel on, sem dobila toliko energije, da bi lahko delala 13 ur ali še celo cel dan ... zato sem tudi pomislila, da mi je on kaj vsul v kavo ... moram še povedati, ko sem jaz to pisarno dobila, je bila čisto prazna ... opremila sem jo sama s pomočjo mojega fanta ... vse kable in zavesa ... kot da bi bila moja ... no in takrat

se mi je dogajalo, da sem pri oknu videla, kako nekdo premika zaveso in gleda v pisarno ... potem se mi je premikala miška na računalniku sama od sebe ... potem sem imela občutek, da me nekdo zasleduje ... takrat se je vse začelo ... zelo dobro se spomnim dneva, ko sem prišla domov in se očiju rekla, da ne morem več, da ne grem več nazaj ... da bom znorela ... v kuhinji sem sedela, ura je bila tri popoldne, fant je prišel domov ob sedmih zvečer približno ... no ko sem jaz pogledala, je bila ura sedem zvečer ... kot da je minilo le dve minuti ... Jaz sem stala, fant je večerjal, ura je bila deset zvečer ... in sem mu rekla, daj nekaj naredi, da se kar staram ... fant je spraševal, »kaj ti je, kaj ti je« in sem mu rekla: »Pelji me k zdravniku, ker se staram.« ... meni je šla ura v eni minuti sedem ur ... ampak jaz ne vem kaj sem delala takrat ... v glavnem fant me je peljal na dežurno in tam nisem govorila niti pet minut, me je zdravnik takoj poslal v psihiatrično bolnišnico ... in ko fant pelje z napotnico v bolnico sem dobila občutek, da je minilo par sekund in sva bila tam ... videla sem samo drevesa in potem sem bila že tam ... še kasneje mi pot do tja sploh ni bila poznana ... no in potem ko sva prišla tja, se zelo dobro spomnim, ko je fant iskal sprejemno in kasneje dežurno zdravnico, ki je prišla s sestro in ko sem se usedla, mi je sestra dala pod jezik eno tabletko in takrat sem se zbudila ... takoj sem vprašala. »Kje pa sem?« ... zanimivo je bilo to, da sem vedela da grem tja ... in jaz sem sedela tam in jo gledala in ona me je vprašala: »Ali veste, kje ste?« in ji odgovorim: »Ne?« ... sestra mi odgovori, in takrat sem takoj želela na stranišče in me sestra vpraša: »Ali niste ravnokar bila?« in jaz ji odgovorim: »Ne.« in potem sem vseeno odšla na stranišče in ko sem prišla nazaj se spomnim, da me je vprašala: »Ali boste jemala tablete, ali boste ostali tukaj?« ... to je bilo prvič ... in takrat sem sem se odločila, da bom jemala tablete in sem odšla domov ... odšla sem na bolniško ... dala sem odpoved ... po šestih mesecih dela ... in še danes mi ni čisto jasno glede te zaposlitve ... tudi takrat ko sem dala odpoved, me je delodajalka osorno vprašala: »A vam jo pošljem, ali jo znate sami spisat?« ... takrat sva s fantom iz pisarne vzela vse kable, podaljšek ... vse tisto kar je bilo moje ... kasneje sem brala na internetu o tej firmi, kako so zaposlene spraševali o privat življenju, jih raziskovali in koliko tožb so imeli s strani zaposlenih ... mene nihče na to ni opozoril ... takrat sem dala odpoved in zaradi teh okoliščin so se na Zavodu takrat dogovorili s Centrom za socialno delo, da sem lahko prejemala denarno pomoč ...

Po desetih mesecih, ko sva se s fantom razšla, mi je enkrat sestrična rekla, da naj preneham jemati tablete ... naj jih vržem v koš, ker sem se redila, vedno le spala ... vem, da mi je želela dobro ... in res, tablete sem vrgla v smeti in to isti dan, ko se je fant odselil ... jaz sem takrat shujšala 20 kilogramov ... in potem se mi je zopet začelo »balinati« ...

spomnim se, da je v tistem času velikokrat bila pri meni prijateljica, ki je imela podobne izkušnje ... ukvarjala se je veliko z meditacijo, reikijem in podobnimi rečmi ... imela sem občutek, da je bil ves čas zrežiran ... zelo dobro se spomnim tistega vikenda, ko je bila pri meni, ko so se začele dogajati zelo čudne stvari ... ko je odšla domov je v nedeljo oči klical sestro, da ne more več z mano živeti ... da sem zopet začela halucinirati (vmes pripomba: ravno zaradi tega ker se mi je to ponovilo, ne morem več zagotoviti, da tistega v službi ni bilo) ... čeprav ni bilo čisto isto ... ni mi šla ura takole (pokaže) ... jaz sem vzela telefon ... še tistega ta starega, ki fotoaparata sploh ni imel ... začela slikati in dejansko slike videla ... imela sem privide ... potem sem na primer zatrjevala, da bo prišel bratranec pome, ker mi mora nekaj povedati, pa se sploh nisem družila z njim ... hodila sem ven pozimi v kratkih rokavih in odpirala vrata ... imela sem občutek, da nekdo hoče priti v hišo in da je nekaj nastavil, da bi zaropotalo, a v bistvu sem šla jaz in je zaropotalo zaradi mene ... to se je dogajalo nekaj dni ... in oči res ni vedel kaj naj naredi ... potem je prišla sestra in njen mož pome ... takrat mi je sestra rekla naj vzamem kartico, da gremo v dežurno in v dežurni sem svojo zdravnico iz bolnišnice povezovala z bivšim delodajalcem, da sta skupaj sodelovala ... no in ko smo odšli iz dežurne res nisem vedela kam gremo ... sestra mi je kasneje povedala, da sem bila kot en majhen otrok, saj sem se veselila, da gremo na izlet, ploskala z rokami (pokaže) ... potem sem se vse to spomnila in tudi to, da sem celo pot spraševala če gremo na morje ali v živalski vrt ... takrat je bila nedelja ... in potem mi je pot bila vedno bolj poznana ... in sem spoznala, da se zopet vračam v bolnišnico ... rekla sem si: OK, grem gor in potem domov ... tega momenta verjetno ne bom nikoli pozabila, ko so mi tam rekli naj se oblečem v pižamo, sestra bo pa počasi odšla ... prav dobro se spomnim nje, mene in vse ... pa zaprti oddelek ... sestri sem itak rekla, da je ne želim več videti ... no in teh treh dni se nič ne spomnim, ker sem spala, saj so me čisto »nafileli« z zdravili ... čez pet dni sem imela rojstni dan in takrat so mi dekleta, ki so bila prav tako notri, nabrala rožice ... travniške rožice ... takrat sem bila hospitalizirana en mesec in en teden ... meni je bila drugače to dobra izkušnja ... ne morem reči čez nikogar nič slabega ... sploh potem, ko sem prišla k sebi ... ko smo imeli skupna druženja v dnevni sobi in delavnici ... ta prostor je bil tako lepo okrašen ... delali smo razne okraske, kartice, imeli telovadbo in tudi ta delavka je bila zelo prijazna ... gledali smo tudi televizijo, razne nadaljevanke, se igrali družabne igre ... imeli smo tudi skupine za samopomoč ... sprijaznila sem se, da moram te tablete jesti ... deljenje tablet je bilo trikrat na dan in me smo naredile vrsto in sestre so nam z besedami bombončki, bombončki dajale tablete v usta ... takrat mi to ni bilo sploh nič čudno ... kot da sem se

vdala v usodo ... dneve so nam kratkočasili tudi reševalci, ki so nas velikokrat prišli pogledat ... v bolnišnici je bilo zelo veliko dejavnosti in meni je tega doma manjkalo ... doma sem bila vedno sama ... tukaj pa sem imela družbo ... pa na obisk so hodili ... v tej zadnji izkušnji hospitalizacije so me naučili, da brez tablet res ne bom mogla živeti, čeprav mi zdravnica še danes govori, da mi jih ne bo treba jesti celo življenje, čeprav se jaz sama tega bojim ... bojim se ponovne krize ... z zdravnico drugače delava na tem, da bi tablete tudi počasi prenehala jemati ... od 25 mg jemljem le še 5 mg, ampak imam sedaj druge tablete ...

No in vmes med hospitalizacijo sem imel en vikend prost izhod domov ... v petek je sestra prišla pome, v nedeljo me je morala pripeljati nazaj ... in vsak ponedeljek smo tam imeli list kdo hoče iti domov za vikend ali pa stalno domov ... no in jaz sem vedno napisala stalno ... no in prišel je dan, ko so me poklicali in povedali, da bom mogoče odšla stalno domov ...

Kasneje sem slišala kakšne govorice so krožile o meni ... da sem bila v komi, da bi kmalu umrla ... da so me potem peljali v bolnico ... pa da niso vedeli če se bom zbudila in podobno ...

No sedaj lahko rečem, da živim samostojno življenje, čeprav doma pri očiju ... če primerjam prej, ko sem še delala kot natarica, pred boleznijo, lahko rečem, da je bilo takrat življenje brez stresa ... tega, kako je plačevati položnice, kupovati hrano in podobno, nisem poznala ... takrat mi ni bilo potrebno prevzeti nobene odgovornosti ...

V preteklosti sem imela vedno veliko ciljev, ki pa jih nikoli nisem dokončala ... vedno me je nekaj ustavilo ... ali sem se premislila ... ne vem, ker danes zadeve speljem do konca ... vsaj kratkoročne ... če se nekaj zadam to naredim ... in tukaj vidim velik napredek ...

BLIŽNJI ODNOSI

ODNOS Z MAMO

Spominjam se jo kot zelo strogo osebo, največkrat takrat ko je na primer materinski dan ... pa zadnjič sem dala na Facebook ob obletnici smrti njeno sliko ... no velikokrat gledam slike in zelo dobro se spomnim, kako je sedela na tistem stolčku ... ne vem ... jo imam rada ... sem jo imela rada ... zame je bil velik šok ko je umrla ... jaz šele zdaj vem zakaj je ona umrla ... njej je bilo namenjeno da umre ... to sem izvedela 2 leti nazaj ... ko sem bila jaz stara 8 let je ona imela možganski tumor in takrat je imela že operacijo ... jaz sem vedela da je imela operacijo ... tudi lasuljo je nosila ... jaz takrat tega nisem dojemala ... bila je vedno urejena ... In enkrat na pokopališču dve leti nazaj sem srečala njeno sodelavko, ki ji je prišla prižgat svečko in med pogovorom mi je povedala, da je en dan

moja mami prišla v službo in ji povedala, da je imela pregled pri zdravniku in da jo je zdravnik vprašal: »O gospa vi ste pa še kar živa?« ... da je baje prekoračila ... zdravniki ji niso že takrat dali prav velike možnosti za preživetje ... jaz sem seveda takoj, ko sem izvedela to novico, odšla do očeta, in sva se pogovorila in mi je priznal, da ji niso dali prav velike možnosti ... in da bi lahko kadarkoli prišlo do možganske krvavitve ... in tudi takrat ko je do tega prišlo, bi jo verjetno lahko rešili, če ne bi rešilec odšel v drugo vas ... midva z očijem sva se potem pogovorila ... takrat me ni želel s tem obremenjevat, da bi je že pri teh letih izvedela da mami ne bo več ... ampak ona se je od tistega časa dobro počutila ... edino imela je migrene in je takrat veliko ležala v sobi v temi ... želela je predvsem, da bi jaz prišla do kruha ... da bom zrasla v eno tako osebo kot moja sestra ... ampak ji ni ratal ... vem pa da sva se že pogovarjali kam naj grem v srednjo šolo, ko sem bila v nižjih razredih ... kot da bi čutila nekaj ... in spraševala me je kaj pa te veseli, kaj želim biti ... in jaz sem ji odgovorila da bi želela biti taka kot ona, ker je bila vedno urejena, s kovčkom ... vendar nisem želela biti učiteljica, temveč bi rada potovala, pa da bi imela kovček ... in ona meni pravi: »To je pa neki poslovnega?« in potem sva nekako usmerili na ekonomsko šolo ... in jaz vem, da je bilo potem v osmem razredu odločilno, da sem se vpisala na ekonomsko šolo ... prav spomnim se da sem imela v sebi tisti vtis, da sem poslovna ženska s kovčkom ... kaj pa veš pri štirinajstih letih ... zmeraj sem imela v sebi, da mi je to rekla mami ... to je ena stvar ki se jo spomnim ... no spomnim pa se dneva ko je umrla, noči no ... oči je prišel v sobo, da mami bruha ... padla je v komo ... nisem je več smela iti pogledat ... še dobro se spomnim, da sva se prejšnjega dne učili matematiko ... takrat je prišel rešilec, ona pa je potem umrla dopoldan v bolnici ... in takrat smo mi vsi doma čakali ... in prav dobro se spomnim, ko je oči poklical domov in se je babica oglasila in začela jokati ... takrat je bil to zame velik šok, saj sem mislila, da bo enako kot pri osmih letih ... da jo bomo potem odšli pogledat v bolnico in bo prišla domov in bo imela lasuljo na glavi ... babica začne jokati (pri podoživljanju Anja začne jokati in prizna da ji je težko) ... (ko se umiri želi nadaljevati) zelo dobro se spomnim, ko je babica prišla v dnevno je bila tam ena teta in takrat sem slišala babico: »Zakaj ona, zakaj ne jaz k` sem toliko stara?« ... babica je bila takrat stara 80 let ... in takrat sem se zavedla, da je nekaj zelo hudo narobe ... jaz res nisem vedela da bo ona umrla ... in potem je bila mrtva (premor) ... najhuje pa je bilo, ko je bila žara in je bilo kup čakanja ... trajalo je kar nekaj dni, da smo imeli pogreb ... in smo tukaj sedeli ... bilo je veliko ljudi, žlahte ... in sem šla počivat v sobo in vem da sem zaspala in ko sem se zbudila, sem si dopovedovala: »Saj to ni res, mami je itak dol v kuhinji?« ... nekajkrat se mi je to zgodilo ... in še kasneje, kolikokrat sem jo

sanjala ... zmeraj je bila v belem klobuku in obleki, tako kot je bila navajena ... bila je kot angel ...

Ko je mami umrla se mi je življenje čisto spremenilo ... ne morem reči ali na bolje ali na slabše, ker ne vem ... spomnim se, ko sem šla v šolo in sem morala biti oblečena v črno, so mi vsi izrekli sožalje in se to ni nehal kar nekaj časa ... vsem sem se smilila, da sem ostala brez mami ... in to je šlo meni takrat zelo na živce ... to se je potem tudi s zaključkom šolskega leta podelilo, se je pa oči odločil, da grem v kolonijo in takrat mi je malce odleglo ... skratka, takrat sem zelo hitro odrasla ... nisem več imela tiste otroške igre, brezskrbnosti ... začela sem se spraševati kaj bomo sedaj, kako bomo preživeli ... kaj bo z očijem ... ne vem, jaz sem res čist prehitro odrasla ...

ODNOS Z OČETOM

Očija v času mojega otroštva velikokrat ni bilo doma. Takrat je imel tudi obdobje, ko je veliko pil ... in takrat ga ni bilo ... Ko je mami umrla, se zelo dobro spomnim, da je nihče več ni omenjal ... le tisto kar je bilo nujno, na primer ali boš šla na pokopališče ... oče je kmalu po mamičini smrti tudi izgubil službo in je bil nekaj časa tudi prijavljen na Zavodu ... delal je v privatni firmi in ko se je šef upokojil, je podjetje zaprl ... do upokojitve mu je zmanjkalo vsaj 10 let in je bil tudi na Zavodu prijavljen kar nekaj časa ... potem si je plačeval delovno dobo, da se je lahko upokojil ... takrat smo živeli z babičino pokojnino in jaz sem do 18. leta imela pokojnino od mami, dokler nisem šolanja prekinila in potem je ostala samo babičina pokojnina in kasneje si je oči uredil vdovsko pokojnino ... in jo ima še danes ... glede odnosa pa je bilo ... Res da sem bila njegova ljubljanka, ampak je vse moči napel, da sta me vzgajali babi in moja sestra ... ne vem tako je imel prepričanje ... saj je bil zraven, sploh takrat če sem kakšno »ušpičila« pa je zaropotal, ampak vseeno je računal na babico in sestro ...

Jaz srednje šole nisem naredila ... imela sem še 3 izpite in maturo ... bili smo na maturantskem plesu in še danes mi moj zlati oči očita: »Ja plesal sem na maturantcu pa še dons ni ta šola narejena!?!« ... kasneje sem potem to naredila, ampak ni bila ista smer ... Ko sem izvedela da šole ne bom naredila, sem prišla domov in sem rekla: »Takole je, jaz šole nisem naredila in bom šla delat.« ... oči je znorel, prvič zaradi denarja, ker ga ne bo več, drugič pa kaj bom, pa kje bom delala brez šole ... no kasneje sem v šanku dobila službo čisto po naključju ... takrat sem potem tudi dobila drugo družbo, druge ljudi in me po cele dneve, pa tudi noči ni bilo domov ... z očijem sem imela ful »tihe maše« ... takrat se je odnos tudi ohladil ... lahko rečem, da so bila takrat moja najlepša leta življenja ... imela sem prijatelje, dobre prijatelje in to je bil zame čisto drugo življenje ... takrat sem tudi

spoznala fanta ... in potem sem bila s fantom tudi večkrat doma in oči je bil zaradi tega zelo vesel in v pričakovanju (smeh) ... on je samo želel da bi se osamosvojila, čeprav po drugi strani pa sem vedno imela občutek da me hoče zase ... kasneje sem tudi drugo službo dobila bližje in sva se z očijem vedno bolj zblížala ... sploh v tem času, ko sem bila s fantom ... danes je najin odnos dober, čeprav se je vse spremenilo od lanskega leta, ko je postal drug človek ... odkar je zbolel in ne pije več ... neki mu manjka in bi mu zelo želela pomagati ... čeprav on tega ne razume in tudi večkrat vzkipi in obupuje ... vidi se da je zelo naveličan ... že za babico sem skrbela in se res bojim, da bi morala skrbeti še za njega ...

O moji bolezni ne želi govoriti, nikoli se o tem niti nisva pogovarjala ... povem mu edino, ko grem na pregled in kako je bilo ... kar je bilo v bolnici pa ne ve nič ... niti takrat me ni prišel obiskat ... saj vem da ni zmožel ... čeprav sem upala da bo vseeno prišel.

ODNOS Z BABICO

Babica je bila tista nit, ki je mene gor držala ... jaz sem pri njej še vedno spala, pred smrtjo mami in po smrti ... do enega 16. leta sem spala pri njej ... dokler se je zaradi poškodbe morala preseliti v spodnjo spalnico ... in tudi takrat ko sem prišla vinjena domov ... stara sem bila 14 let, ko sem lahko z sestro odšla zvečer ven, sem odšla k babi spat ... ona je mene tako rada imela ... mene ni nikoli zašpecala ... vedno sem se lahko obrnila na njo ... res sva imeli dober odnos ... bila je čist preveč dobra ... lahko rečem, da je bila ona moja mami ... tisto kar sem rabila ... res pa je, da tudi ona ni znala objeti ... mogoče me je kdaj takole pobožala ... v postelji pred spanjem sva pa molile, če sva šle skupaj spat seveda ... kasneje sem že komaj čakala, da bom dobila svojo sobo, ker mi je bilo to res odveč ...

Spoznala sem, da mi je večji del »vodila« življenje babi ... s tem ko sem za njo skrbela zadnjih 10 let in tudi sedaj, ko je že umrla, saj se mi sedaj po njeni smrti vse ureja ... dobila sem službo ... nekaj tudi delam zase ... bile sva zelo povezani med seboj ... čeprav niti ne vem, ali je vedela, da sem bila jaz v psihiatrični bolnišnici ...

ODNOS S SESTRO

Med nama s sestro je velika razlika v starosti in se je to tudi poznalo v otroštvu ... ni bilo tiste sestrskje ljubezni ... jaz sem bila zanjo vedno grdi raček ... pa še danes sem ... in se tudi večkrat skregava, vendar ne do konca, ker jaz popustim ... saj drugače se vsak dan slišiva in tudi sva velikokrat skupaj ... čeprav jaz sem tam rada zaradi otrok ... ampak, najino življenje je res drugačno ... ima moža, finančno je preskrbljena in tukaj ima zelo veliko srečo ... ta razlika je očitna ... na primer oni so kupili stanovanje na morju, jaz pa niti položnic ne morem plačati ... z očijem sva itak oba v limitu ... ne spomnim se, da bi kaj pomagala ... pa ne samo finančno ... želela bi, da bi nama z očijem pomagala pri obnovi

hiše ... toliko let že govorim, kaj bi bilo potrebno obnoviti ... že zaradi očija ... pa vedno zamenja temo pogovora ... in res ne morem vedno težiti ...

Ona je mene že v otroštvu poteptala ... zelo velika razlika med nama je bila vidna tudi pri prijateljicah ... jaz sem imela ogromno prijateljic, ki jih ona ni imela ... še danes ... in mislim, da ji to manjka ... sploh ne morem opisati najinega odnosa, ker vedno popuščam ... kadarkoli je kaj narobe, meni vedno pridejo solze na oči, tako me zaboli ... ampak na zunaj pa se vsi dobro razumemo ... v glavnem ko ji zamerim je približno 2 dni ne pokličem, potem pa ona mogoče pokliče, čeprav je to redko ... velikokrat popustim zaradi otrok in iz prepričanja, da se ne bomo kregali, ampak je problem v tem, da midve tega problema ne rešiva ... opažam, da je tudi zelo živčna, tako kot je bila mami ... tudi dela v šolstvu, naveličana je službe ... v odnosu do mene ne izbira besed ... velikokrat me tudi prizadene in verjamem, da tega niti ne ve ...

MREŽA LJUDI/SOCIALIZACIJA

Kot otrok sem bila bolj zaprta, zase ... kot otrok sem se največ družila s sestrčno in bratrancem ... do približno šestega razreda ... do mamine smrti ... drugače pa nisem imela toliko prijateljev ... imela sem eno sošolko, s katero sva se družile bolj v šoli ... potem pa ko sem odšla na matično šolo, sem spoznala eno sošolko, ki se je potem kasneje začela drogirati ... v tistem obdobju sem padla v slabo družbo ... takrat je mami še živela ... spomnim se da se bila veliko odsotna od doma, potepala sem se po mestu, spomnim se tudi da smo prodajali svoje dežnike ... takrat smo poskušali že kaditi ... no in ta sošolka je kasneje tudi zabredla v drogo ... jaz nisem in sem tudi v šestem razredu povedala to učiteljici ... sem bila »špeckahla« ... ne vem ali je bilo to prav ali ne ... jaz sem se za njo bala ... kljub temu, da so poskušali droge, snifali, kadili ..., sem vedela da jaz tega ne bom ... sem kadila in to je to ... spomnim se da sem kasneje dobila veliko grozilnih pisem od nje in njenih prijateljev ... niti potem ne vem kaj se je z njo dogajalo ... slišala sem da je bila v komuni ... no sedaj jo vidim z otrokom ... potem sem spoznala drugo sošolko, ki je poznala to sošolko in je vedela kaj se z njo dogaja in me je velikokrat opozarjala ... z njo sva se tudi zelo povezali in se družili skupaj kar nekaj let ... bili sva res pravi prijateljici ... si pomagali ... in se tudi družili v prostem čas ... še na isto srednjo šolo sva hodili, le sošolki nisva bili ... no v srednji šoli se spet spoznala eno sošolko ... ki je bila spet nekaj posebnega ... v šoli je komaj shajala, je kadila ... ne vem zakaj so me vedno taki privlačili ... srednje šole nisem naredila do konca ... tudi tretji letnik sem nadaljevala pogojno ... no in ta sošolka je ponavljala drugi letnik ... in v tretjem letniku sva se spet

združile s sošolko iz osnovne šole, ko sva postali sošolki ... moram omeniti tudi prijateljico iz vasi, s katero sem se družila od sedmega razreda do tretjega letnika ... ona se je zelo kmalu poročila ... no takrat sem na vasi imela kar nekaj prijateljic in znank ... v drugem letniku sem spoznala prvega fanta preko katerega sem potem spoznala njegove prijatelje in znance in tam dobila tudi družbo ... celo srednjo šolo ... prijateljica iz vasi se je potem počasi oddaljila ... tudi večkrat sva se skregali ... enkrat mi je zamerila ... čeprav niti ne vem zakaj ... vem le to, da se je šlo zaradi cigaret in kajenja ... očitala mi je, da hodim k njej samo zaradi tega ... še prav dobro se spomnim, kako mi je napisala pismo ... čisto nič mi ni bilo jasno ... no in od takrat sva se počasi nehali družiti ... danes pri sebi velikokrat opažam, ko imam obdobja, da želim iz svojega življenja odstraniti ljudi, ki mi ne ustrezajo ... pa potem nič ne naredim ... vem da bi to morala narediti, ker pridejo trenutki, ko se vprašam, ali mi je res tega treba ... na primer trenutno imam eno prijateljico, ki sva že od 18. leta prijateljici, tudi ona govori, da sem njena najboljša prijateljica, čeprav jaz težko to rečem ... imava obdobja, ko se sploh nič ne vidi in seveda je to na njeno željo in potem vedno jaz vzpostavim stik nazaj ... čeprav nisva več toliko skupaj ... občasno greva na kavo in to je to ... pozna se, da imava tudi različne interese in imava vsaka svojo družbo ...

Takrat ko sem zbolela, sem mislila, da sem ostala sama ... tudi povedala nisem nikomur o tem ... razen fant in domači ... kmalu se je tudi najin odnos s fantom rušil ... 10 mesecev je bil še z mano ... ko je babi padla in je nekdo moral skrbeti za njo, sem se odločila, da poskrbim za njo in sem ostala doma ... takrat je bila babi na vozičku ... takrat se fant s to odločitvijo ni strinjal, ker potem nisva morala nikamor ... ne čez vikend, ne med tednom ... in njemu je bilo to preveč ... pa še jaz sem se začela takrat rediti ... verjetno zaradi tablet ... hkrati sem bila tako omotična ... samo spala bi ... spolnih odnosov tudi ne ... on mene ni razumel ... no enkrat čez približno 10 mesecev, ko smo nekaj delali pri hiši, mu ni bilo prav, da sem si vmes pripravila sendvič ... in takrat sem imela zadosti in sem ga prosila, da odide ... po odhodu sva se potem še nekajkrat dobila, pa vseeno ni šlo ... nazadnje je bil še na obletnici mojega svaka in takrat se dobro spomnim, kako so se vsi, predvsem moje prijateljice, s katerimi se dolgo nismo videle, spraševale, če sem noseča ... takrat še nobeden ni vedel, da je moj fant odšel ... no in kasneje se nisva več slišala in ne videla ...

Moram omeniti tudi eno prijateljico iz okolja, kjer sem delala ... ona je bila ves čas z mano in tudi ona je imela podobno izkušnjo s hospitalizacijo, čeprav če dobro pomislim, takrat ko sem zbolela ni bilo nikogar ob meni, seveda od prijateljev ...

V času ko sem prišla iz bolnišnice, sem spoznala sodelavca od mojega zeta ... on je bil v času ko sem imela fanta malce zaljubljen vame ... in takrat ko sem bila jaz v bolnici, me je on videl ... jaz pa njega ne ... nekaj je tam delal ... ne vem točno kako sva se zbližala ... veliko me je vozil okrog, na različne kraje ... bila sva le prijatelja ... veliko sva se pogovarjala in če danes pomislim, lahko rečem, da me je rešil tistega obdobja ... čeprav sva se kasneje razšla ... vmes sem se zopet zbližala z nekaterimi prijateljicami iz preteklosti in pridobila nove ...

V tistem obdobju, ko sva se s tem prijateljem razšla, sem imela tudi ponovne težave s preveliko težo ... čeprav ne morem reči, da je bilo to zaradi njega ... no, ko sem takrat prišla iz bolnice sem imela 64 kilogramov, kasneje sem jih imela 123 kilogramov ... takrat sem jemala zdravila, jedla nezdravo hrano in nič gibala ... hodila sem tudi k zdravnici na kontrole in takrat mi je tudi zamenjala tablete, tako da sem shujšala več kot 20 kilogramov ...

Imam nenehni občutek, da se moram opravičevati drugim zakaj sem se tako zredila ... da me drugi obsojajo zakaj sem se tako zapustila ... zelo malo ljudi mojo zgodbo pozna in tako začnem tudi to zgodbo razlagati, ker vidim v njihovih očeh obsojanje ... če prav pomislim, mi moja teža predstavlja večjo težavo kot moja diagnoza ... te diagnoze niti več ne čutim ... velikokrat sem se še sama »hecala« na ta račun ... mogoče tudi zaradi tega pri ljudeh ni bil več tak tabu ...

OBDOBJE BREZPOSELNOSTI

Anja je bila na Zavodu za zaposlovanje prijavljena večkrat. Njena prva prijava je bila po prenehanju šolanja. Kmalu se je zaposlila pri delodajalcu, kjer je imela slabo izkušnjo. Po zaključku te zaposlitve se je ponovno prijavila na Zavod za zaposlovanje, saj je ostala brez dohodkov. Tako je lahko zaprosila za denarno socialno pomoč. Od tega datuma je bila Anja brezposelna z vmesnimi prekinitvami prijave v evidenci brezposelnih oseb Zavoda za zaposlovanje.

V intervjuju sva se bolj dotaknili zadnjega obdobja prijave na Zavodu za zaposlovanje, ki je trajalo 6 let.

DOŽIVLJANJE BREZPOSELNOSTI

Če pogledam za nazaj sem bila na začetku brezposelnosti zelo aktivna iskalka zaposlitve ... takrat sem bila tudi zelo optimistična glede nove zaposlitve, saj sem pri prvi bila uspešna ... zaposlila sem se v zelo kratkem času, čeprav nisem želela take službe, ampak vseeno služba je bila ... drugič sem res mislila, da jo bo prav tako hitro našla, da bo lažje ... čeprav se bila neuspešna pri iskanju zaposlitve tudi zaradi babi ... morala sem

gledati na delovni čas ... vseeno sem si govorila, da če službo dobim, bom že našla negovalko za mamó ... hodila sem na razgovore, vendar do drugega razgovora pa ne ... verjetno jih nisem prepričala, saj situacije z babi nisem omenjala ... po eni strani sem se želela zaposliti, že zaradi okolice, da ne bi poslušala očitkov, da sem doma ... po drugi strani pa mi je bilo najlepše doma ... tudi finančno nismo imeli težav ... čeprav na začetku sem bila zelo aktivna, sčasoma pa sem imela te dvome ... opazila sem, da sem drugim in tudi sama sebi lagala, da iščem službo, v resnici je pa nisem ... zanimivo se mi zdi to, da sem se ob tem počutila manjvredno, za to pa nisem nič naredila ... v tem obdobju nisem imela nikogar in nič kar bi me pripravilo na aktivnost ... niti ne vem kaj se je zgodilo, da sem začela spet aktivno iskati ... prišla sem do dna, da sem se zavedla, da je tega dosti ... opazila sem tudi, da sem imela težave pri vzpostavljanju stikov ... najbolj groza me je bilo vprašanja: »Kje pa ti delaš?« oziroma »Kje si zaposlena?« ... tukaj se vidi moja slaba samozavest, ki je tudi povezano z mojo težo ... to se je videlo tudi pri spoznavanju fantov ... in to je vplivalo tudi pri razgovorih pri delodajalcih ... tisti prvi stik, ko te zagleda ... ko zagleda eno »gmoto« ... ko sam tako misliš ... kar pa mogoče sploh ni res ... ker drugače sem imela dosti razgovorov ... se je pa zgodilo, da na določena vprašanja nisem znala odgovoriti oziroma lepo se izraziti, ali izreči kakšno strokovno besedo ... je pa odvisno za kakšno delovno mesto se je šlo in nazadnje preden sem dobila službo tukaj, me spodbujala kaj naj še povem na primer: »Povej kaj o tem, ko si babico oskrbovala ...« ... ker jaz sem to čisto pozabila.

ZAVOD ZA ZAPOSLOVANJE – SVETOVALNI PROCES

Ko sem se prvič prijavila na Zavod za zaposlovanje sem imela tremo ... tudi takrat ko sem stopila k svetovalki zaposlitve, čeprav sva zaključili pogovor v petih minutah, manj kot deset minut ... v tem času je spisala zaposlitveni načrt, pogledala prošnjo in to je to ... ni bilo nekega odnosa ... lahko povem, da Zavod meni ni dal velike motivacije ...

Zelo me je zmotilo, ker so se ves čas moje prijave na Zavodu svetovalke menjale ... nobena niti ni poznala moje celotne zgodbe ... po mojem zdravju me je edino vprašala poklicna svetovalka, pa še to ne vem, kje je izvedela ... vedno smo se pogovarjale o iskanju zaposlitve in to je to ... tudi ko so me spraševale po zdravju, sem jim odgovorila, da je OK ...

SPREMEMBE V NAČINU RAZMIŠLJANJA/ŽIVLJENJA

Prišla sem do spoznanja, da karkoli sem naredila, ustvarila, uspela, sem uspela sama ... tukaj mi nihče ni pomagal, sploh pa ne institucije, s katerimi sem imela opravka ... mogoče je psihiatrična bolnica naredila največ, takrat ko sem bila notri in kasneje ko sem

hodila na pregled k zdravnici ... čeprav preglede pri zdravnici, ki so enkrat na tri mesece lahko primerjam z Zavodom ... dvakrat te mogoče pogleda v oči, ostalo bo pisala ... verjetno bi se morala sama vključiti na kakšne delavnice za samopomoč, kot mi je predlagala prijateljica s podobno izkušnjo ... njej je to zelo pomagalo, jaz sem se pa tega zelo izogibala, saj je taka izpoved zelo mučna ... Vem, da moram zaključiti to šolanje, da bom imela večjo možnost dobiti zaposlitev za nedoločen čas ... da sem pridobila izkušnje na področju vzgoje, mi je pa dejansko pomagal Zavod, saj so mi omogočil zaposlitev preko javnih del ... in da sem se jaz na tem področju našla ... drugače bi pa bila verjetno še danes na Zavodu ... ugotovila sem, da so mi izkušnje na tem področju pomagale, da sem začela verjeti vase, da to zmorem ...

Naučila sem se prav tako, da moram poizkušati, vztrajati, kljub zavrnitvi ...

METODE POMOČI PRI ISKANJU ZAPOSLOTITVE SKOZI VPOGLED UPORABNIKA

Meni bi izredno veliko pomenilo, če bi si svetovalka zaposlitve za razgovor vzela več časa, več pogovora ... da bi me bolj spoznala ... da bi videla v katero smer želim iti ... opazila sem, da svetovalke niti ne uporabljajo zadosti vprašanj, kar se tiče osebe ... ne vzpostavijo zaupnega odnosa ...

V času ko sem bila prijavljena na Zavodu se je pri obravnavi zamenjalo kar nekaj svetovalk ... nisem imela dvakrat iste svetovalke ...

9.2. ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJEV

<u>OTROŠTVO</u> <u>Jaz sem že celo življenje doma tukaj kjer sem rojena. Bili smo kot normalna družina, mami, oči, sestra, babica in dedek. Dedek je umrl, ko sem bila stara 7 let in tega se zelo malo spomnim. Spomnim se edino, da me je imel zelo rad in kako je sedel v »svojem kotu«. Sestra je 8 let starejša od mene, tako da sem jo smatrala kot en vzor zame, zelo je bila pridna in zelo dobro se spomnim, da so vsi hoteli, da grem po njenih stopinjah... vedno je bilo slišat: »Ali boš ti tudi taka kot tvoja sestra?« To mi je šlo zelo na živce ... Ona je bila najboljša v vsem, doma, v šoli ... Jaz jo imam zelo rada ... ampak res (predah) ... moja mami je bila učiteljica, bila je zelo stroga ženska ... kar se spomnim, je bilo zmeraj treba takoj narediti nalogo, se učiti in vedno me je spremljala in v bistvu jaz sem bila, če tako pogledam, bolj lena ... in so mi vsi govorili ti si tako pametna, ti si vse tako hitro zapomniš, tebi se sploh ni treba učiti ... ker moja sestra se je pa morala učiti za odlično oceno, jaz pa sem dobila tisto trojko, brez učenja ... in trojka ni bila dobra pri nas doma ... bila je slaba ocena ... čeprav sem do petega razreda, dokler je bila mami živa, bila pravdobra, ker me je nekako spodbujala, čeprav se meni res ni dalo ubadati s šolo ... raje sem bila zunaj. veliko sem se družila s sestrčno in bratrancem, s katerima sem se zelo dobro razumela... mi trije smo bili najboljši par (smeh) (... takrat ... do 12. leta ... mami je »non stop« hodila na govorilne, me spremljala, me</u>	<u>(ŽIVLJENJSKA SITUACIJA),</u> <u>(DRUŽINA)</u> <u>(ODNOS S SESTRO – VZGLED)</u> <u>(ODNOS S SESTRO –</u> <u>PRIMERJANJE)</u> <u>(ODNOS S SESTRO – nejevolja)</u> <u>(ODNOS S SESTRO – LJUBEZEN)</u> <u>(MATI)</u> <u>(LENA)</u> <u>(POGLED DRUGIH NANJO)</u> <u>(ZAHTEVE DRUŽINE)</u> <u>(SESTRIČNA, BRATRANEC –</u> <u>PRIJATELJSTVO)</u> <u>(NENEHNA KONTROLA MAME)</u>	<u>Življenjska situacija – življenje doma</u> <u>Življenjska situacija – družinski člani</u> <u>Življenjska situacija – odnos s sestro</u> <u>Življenjska situacija – odnos s sestro</u> <u>Življenjska situacija – odnos s sestro</u> <u>Življenjska situacija – odnos s sestro</u> <u>Življenjska situacija – mati</u> <u>Doživljanje sebe</u> <u>Doživljanje drugih nanjo</u> <u>Življenjska situacija – zahteve,</u> <u>pričakovanja družine</u> <u>Življenjska situacija – prijatelji</u> <u>Mati, življenjska situacija</u> <u>Življenjska situacija – oče</u> <u>Življenjska situacija – oče</u> <u>Življenjska situacija – mati</u> <u>Življenjska situacija – odnosi v družini</u>
---	--	---

<u>kontrolirala ... tudi v prostem času ... kasneje sem izvedela, da sta se me mami in oči zelo želela ... jaz sem bila 8 let kasneje in so potem hoteli fanta, ampak so bili itak vsi vseeno veseli, ko sem se rodila jaz, baba (smeh) ... no jaz sem bila vedno očkova ljubica, čeprav očija veliko ni bilo doma in qa tudi ni bilo po par dni domov ... tko da mami je bila ful živčna, mimogrede, že od tega ... zdaj vidim ta odnos med njima ... en kup enega krega in slabe volje... zato ker je bilo vse breme na njej ... imela je obveznosti v šoli, bila je tudi knjižničarka in ne vem ... ona je bila zmeraj živčna ... ona bi se vedno drla, take se jo spomnim ... sej drugače je bilo lepo ... ampak pri nam ni bilo objemanja in ljubčkanja ... res to je meni zelo manjkal ... že zdaj pri 37, pa da te eden objame ... seveda je odvisno kdo te objame ... zelo dobro se spomnim, kako mi je bilo všeč, če me je objela od kakšne prijateljice mami ... potem kasneje po mamičini smrti ... mi pač nismo imeli te navade ... verjetno so me ko sem bila majhna vzeli v naročje, ampak kasneje pa tega več ni bilo ... niti ne besed na primer kako imam jaz tebe rada ... tega se sploh ne spomnim ...</u> <u>Skratka, če se spomnim, jaz kot otrok sem bila zelo pregnana ... mene so lahko vse sorte »naštimal« ..., tudi v tretjem razredu sem prvič kadila, cigarete in cigare od ata ... mi trije z bratrancem in sestrčno smo imeli narejen pakt, da če bo kdo kdaj izvedel, da kadimo, bomo odšli, spokali ... odidemo, nobeden nas ne bo našel ... gremo ... uidemo ... tako nas je bilo strah, ampak še zmeraj je to trajalo nekaj časa ... saj nismo tako veliko kadili, ampak smo našli pri</u>	<u>(ODNOS Z OČETOM)</u> <u>(ODSOTNOST OČETA)</u> <u>(MATI)</u> <u>(ODNOS MATI – OČE, BREZIZHODNA SITUACIJA)</u> <u>(MATERIN ODNOS)</u> <u>(ODNOSI V DRUŽINI)</u> <u>(STISKA)</u> <u>(ZADOVOLJSTVO)</u> <u>(STISKA)</u> <u>(DOŽIVLJANJE SEBE)</u> <u>(IZHOD V SILI)</u>	<u>Življenjska situacija – mati</u> <u>Življenjska situacija – odnosi v družini</u> <u>Občutki – zadovoljstvo</u> <u>Življenjska situacija – družina – stiska</u> <u>Doživljanje sebe</u> <u>Zdravje – kajenje</u> <u>Življenjska situacija – mama</u> <u>Življenjska situacija – mama</u> <u>Življenjska situacija – mama</u>
---	---	---

<u>mojemu očiju cigarete, pri atu pa cigare ... no ampak smo potem nehali ... od takrat nisem kadila do 18. leta) ... no v glavnem mami verjetno nikoli ni izvedela, saj rekla ni nikoli nič ... so bile pa druge stvari, kaj jaz vem ... na primer v petem razredu sem po pouku prišla tudi kakšno uro kasneje domov, pa sem se na primer izmislila da je avtobusu izpustila guma ... no ona je odšla to takoj preverjat ... in potem je bilo to hudo ... me je zelo zmerjala ... vem da mi je hotela dobro in še danes ne vem kje sem te ideje dobila ... jaz sem res dosti »nakladala« ... na primer enkrat sem se ji zlagala, da sem bila na plavanju in da sem se imela dobro, čeprav me tam ni bilo ... seveda je mami tam bila in ponovno je bilo vpitje in kreganje ... veliko se več ne spomnim ... vem pa da sem se mami velikokrat zlagala ... več ali manj je izvedela ...</u>	<u>(KAJENJE)</u> <u>(KONTROLA MAME)</u> <u>(KONTROLA MAME)</u> <u>(REAKCIJA MAME)</u> <u>(OPRAVIČEVANJE MAT. DEJANJ)</u> <u>(LAGANJE, IZOGIBANJE)</u> <u>(KONTROLA MAME, REAKCIJA)</u>	<u>Vedenje</u> <u>Življenjska situacija – mama</u> <u>Zdravje – hospitalizacija</u> <u>Zdravje – duševna stiska</u> <u>Stigma – skrivanje</u> <u>Zdravje – hospitalizacija</u> <u>Življenjska situacija – fant</u> <u>Zdravje – stiska</u> <u>Finančni položaj – služba</u> <u>Finančni položaj – samostojnost</u>
ODRASLA DOBA <u>Ko sem zbolela, sem mislila, da sem ostala sama ... vedel je le fant in domači ... tudi nikomur nisem tega povedala ... prvič sem bila hospitalizirana leta 2005 ... februarja ... ne vem kaj je takrat bilo ... moj fant je bil tak »zapečkar« in mene je to »ubijalo«, ampak jaz nisem zbolela zaradi njega ... mislim da ne ... mogoče pa je bil kakšen povod, ko sem jaz tisto službo dobila ... jaz sem leta 2004 maturirala in takoj čez 1 mesec sem dobila klic, da sem dobila službo ... to je bilo zame nekaj nepredstavljivega ... dobila sem kar svojo pisarno in sem nekaj mesecev sama delala v pisarni in je bilo vse v redu delala sem s strankami in urejala</u>	<u>(STRAH PRED SAMOTO)</u> <u>(PODPORA)</u> <u>(SKRIVANJE)</u> <u>(HOSPITALIZACIJA)</u> <u>(ODNOS S FANTOM, DOŽIVLJANJE SITUACIJE)</u> <u>(OPRAVIČEVANJE)</u> <u>(SLUŽBA)</u> <u>(SAMOSTOJNOST)</u>	<u>Duševna stiska – sodelavec</u> <u>Zdravje – hospitalizacija – začetek krize</u> <u>Zdravje – hospitalizacija – začetek krize</u> <u>Zdravje – psihoza</u>

<u>administracijo ... vmes so me poslali na strokovni izpit, ki ga je firma plačala, vendar ga nisem naredila ... no čez 1 mesec sem dobila sodelavca ... še danes poznam njegovo ime in priimek in kako zgleda ... takrat so se pa začele dogajati čudne stvari ... res ne vem ... lahko mi je delala le domišljija in sem se vse izmislila, ampak takrat, ko sem popila kavo, ki jo je prinesel on, sem dobila toliko energije, da bi lahko delala 13 ur ali še celo cel dan ... zato sem tudi pomislila, da mi je on kaj vsul v kavo ... moram še povedati, ko sem jaz to pisarno dobila, je bila čisto prazna ... opremila sem jo sama s pomočjo mojega fanta ... vse kable in zavesa ... kot da bi bila moja ... no in takrat se mi je dogajalo, da sem pri oknu videla, kako nekdo premika zavesa in gleda v pisarno ... potem se mi je premikala miška na računalniku sama od sebe ... potem sem imela občutek, da me nekdo zasleduje ... takrat se je vse začelo ... zelo dobro se spomnim dneva, ko sem prišla domov in se očiju rekla, da ne morem več, da ne grem več nazaj ... da bom znorela ... v kuhinji sem sedela, ura je bila tri popoldne, fant je prišel domov ob sedmih zvečer približno ... no ko sem jaz pogledala, je bila ura sedem zvečer ... kot da je minilo le dve minuti ... Jaz sem stala, fant je večerjal, ura je bila deset zvečer ... in sem mu rekla, daj nekaj naredi, da se kar staram ... fant je spraševal, »kaj ti je, kaj ti je« in sem mu rekla: »pelji me k zdravniku, ker se staram« ... meni je šla ura v eni minuti sedem ur ... ampak jaz ne vem kaj sem delala takrat ... v glavnem fant me je peljal na dežurno in tam nisem govorila niti pet minut, me je zdravnik takoj poslal v psihiatrično bolnišnico in ko fant pelje</u>	<u>(SODELAVEC)</u> <u>(ZAČETEK KRIZE)</u> <u>ZAČETEK KRIZE)</u> <u>(DOMIŠLJIJA)</u> <u>(HALUCINACIJE)</u> <u>(PREPOZNAVA STISKE)</u> <u>(STISKA, ZDRAVSTVENA OSKRBA)</u> <u>(STISKA, IZKUŠNJA)</u>	<u>Zdravje – psihoza</u> <u>Zdravje – hospitalizacija</u> <u>Zdravje – hospitalizacija</u> <u>Zdravje – hospitalizacija</u> <u>Zdravje – hospitalizacija</u> <u>Zdravje – hospitalizacija –jemanje zdravil</u> <u>Zdravje – hospitalizacija</u> <u>Zdravje – hospitalizacija – jemanje</u>
---	--	--

<u>z napotnico v bolnico sem dobila občutek, da je minilo par sekund in sva bila tam ... videla sem samo drevesa in potem sem bila že tam ... še kasneje mi pot do tja sploh ni bila poznana ... no in potem ko sva prišla tja, se zelo dobro spomnim, ko je fant iskal sprejemno in kasneje dežurno zdravnico, ki je prišla s sestro in ko sem se usedla, mi je sestra dala pod jezik eno tabletko in takrat sem se zbudila ... takoj sem vprašala: »Kje pa sem?« ... zanimivo je bilo to, da sem vedela da grem tja ... in jaz sem sedela tam in jo gledala in ona me je vprašala »Ali veste kje ste?« in ji odgovorim: »Ne?« ... sestra mi odgovori, in takrat sem takoj želela na stranišče in me sestra vpraša: »Ali niste ravnokar bila« in jaz ji odgovorim. »Ne.« in potem sem vseeno odšla na stranišče in ko sem prišla nazaj se spomnim, da me je vprašala: »Ali boste jemala tablete, ali boste ostali tukaj?« ... to je bilo prvič ... in takrat sem sem se odločila, da bom jemala tablete in sem odšla domov ... odšla sem na bolniško ... dala sem odpoved ... po šestih mesecih dela ... in še danes mi ni čisto jasno glede te zaposlitve ... tudi takrat ko sem dala odpoved, me je delodajalka osorno vprašala: »A vam jo pošljem, ali jo znate sami pisat?« ... takrat sva s fantom iz pisarne vzela vse kable, podaljšek ... vse tisto kar je bilo moje ... kasneje sem brala na internetu o tej firmi, kako so zaposlene spraševali o privat življenju, jih raziskovali in koliko tožb so imeli s strani zaposlenih ... mene nihče na to ni opozoril ... takrat sem dala odpoved in zaradi teh okoliščin so se na Zavodu takrat dogovorili s Centrom za socialno delo, da sem lahko prejela</u>	<u>(STISKA)</u> <u>(OBISK BOLNIŠNICE)</u> <u>(UVID)</u> <u>(JEMANJE ZDRAVIL)</u> <u>(SPRIJAZNJENJE S SITUACIJO)</u>	<u>zdravil</u> <u>Zdravje – hospitalizacija – duševna stiska – vdaja v usodo</u> <u>Finančni položaj – denarna pomoč</u> <u>Zdravje – prenehanje jemanja zdravil</u> <u>Zdravje – prenehanje jemanja zdravil</u> <u>Zdravje – hujšanje</u> <u>Zdravje – hospitalizacija</u> <u>Zdravje – duševna stiska</u>
---	--	---

<u>denarno pomoč</u> <u>Po desetih mesecih, ko sva se s fantom razšla, mi je enkrat sestrčna rekla, da naj preneham jemati tablete ... naj jih vržem v koš, ker sem se redila, vedno le spala ... vem, da mi je želela dobro ... in res, tablete sem vrgla v smeti in to isti dan, ko se je fant odselil ... jaz sem takrat shujšala 20 kilogramov ... in potem se mi je zopet začelo »balinati« ... spomnim se, da je v tistem času velikokrat bila pri meni prijateljica, ki je imela podobne izkušnje ... ukvarjala se je veliko z meditacijo, reikijem in podobnimi rečmi ... imela sem občutek, da je bil ves čas zrežiran ... zelo dobro se spomnim tistega vikenda, ko je bila pri meni, ko so se začele dogajati zelo čudne stvari ... ko je odšla domov je v nedeljo oči klical sestro, da ne more več z mano živeti ... da sem zopet začela halucinirati (vmes pripomba: ravno zaradi tega ker se mi je to ponovilo, ne morem več zagotoviti, da tistega v službi ni bilo) ... čeprav ni bilo čisto isto ... ni mi šla ura takole (pokaže) ... jaz sem vzela telefon ... še tistega ta starega, ki fotoaparata sploh ni imel ... začela slikati in dejansko slike videla ... imela sem privide ... potem sem na primer zatrjevala, da bo prišel bratranec pome, ker mi mora nekaj povedati, pa se sploh nisem družila z njim ... hodila sem ven pozimi v kratkih rokavih in odpirala vrata ... imela sem občutek, da nekdo hoče priti v hišo in da je nekaj nastavil, da bi zaropotalo, a v bistvu sem šla jaz in je zaropotalo zaradi mene ... to se je dogajalo nekaj dni ... in oči res ni vedel kaj naj naredi ... potem je prišla sestra in njen mož pome ... takrat mi je sestra rekla naj vzamem kartico, da</u>	<u>(DENARNA POMOČ)</u> <u>(PRENEHANJE Z ZDRAVILI)</u> <u>(POSLEDICE ZDRAVIL)</u> <u>(Opora)</u> <u>(PRENEHANJE Z ZDRAVILI)</u> <u>(HUJŠANJE)</u> <u>(ZAČETEK PONOVNE DUŠEVNE STISKE)</u> <u>(DUŠEVNA STISKA)</u> <u>(ZAČETEK STISKE)</u> <u>(NEMOČ OČETA)</u> <u>(ODLOČITEV SESTRE)</u>	<u>Zdravje – duševna stiska</u> <u>Družinska situacija – nemoč očeta</u> <u>Življenjska situacija – opora sestre</u> <u>Zdravje – hospitalizacija</u> <u>Zdravje – duševna stiska – psihoza</u> <u>Zdravje – posledice – vdaja v usodo</u> <u>Hospitalizacija</u> <u>Družinska situacija – zamera sestri</u> <u>Zdravje – hospitalizacija</u> <u>Zdravje – hospitalizacija</u> <u>Zdravje – hospitalizacija – dejavnosti</u> <u>Doživljanje situacije – vdaja v usodo</u>
---	---	--

<u>gremo v dežurno in v dežurni sem svojo zdravnico iz bolnišnice povezovala z bivšim delodajalcem, da sta skupaj sodelovala, no in ko smo odšli iz dežurne res nisem vedela kam gremo ... sestra mi je kasneje povedala, da sem bila kot en majhen otrok, saj sem se veselila, da gremo na izlet, ploskala z rokami (pokaže) ... potem sem se vse to spomnila in tudi to, da sem celo pot spraševala če gremo na morje, ali v živalski vrt ... takrat je bila nedelja ... in potem mi je pot bila vedno bolj poznana ... in sem spoznala, da se zopet vračam v bolnišnico ... rekla sem si: »OK, grem gor in potem domov.« ... tega momenta verjetno ne bom nikoli pozabila, ko so mi tam rekli naj se oblečem v pižamo, sestra bo pa počasi odšla ... prav dobro se spomnim nje, mene in vse ... pa zaprti oddelek ... sestri sem itak rekla, da je ne želim več videti ... no in teh treh dni se nič ne spomnim, ker sem spala, saj so me čisto »nafilali« z zdravili ... čez pet dni sem imela rojstni dan in takrat so mi dekleta, ki so bila prav tako notri, nabrala rožice ... travniške rožice ... takrat sem bila hospitalizirana en mesec in en teden ... meni je bila drugače to dobra izkušnja ... ne morem reči čez nikogar nič slabega ... sploh potem, ko sem prišla k sebi ... ko smo imeli skupna druženja v dnevni sobi in delavnici ... ta prostor je bil tako lepo okrašen ... delali smo razne okraske, kartice, imeli telovadbo in tudi ta delavka je bila zelo prijazna ... gledali smo tudi televizijo, razne nadaljevanke, se igrali družabne igre ... imeli smo tudi skupine za samopomoč. sprijaznila sem se, da moram te tablete jesti ... deljenje tablet je bilo trikrat na dan in me smo naredile vrsto in sestre so nam z</u>	<u>(STIK Z ZDRAVNICO)</u> <u>(POT V BOLNIŠNICO)</u> <u>(DRUG SVET, REAKCIJA DUŠ, STISKE, PSIHOZA)</u> <u>(SPOMINI)</u> <u>(VDAJA)</u> <u>(HOSPITALIZACIJA)</u> <u>(ZAMERA)</u> <u>(ZAPRTI ODDELEK)</u> <u>(IZKUŠNJA Z BOLNICAMI – ZAPRTI ODDELEK)</u> <u>(ČAS HOSPITALIZACIJE)</u> <u>(OCENA HOSPITALIZACIJE)</u> <u>(OCENA HOSPITALIZACIJE)</u> <u>(VDAJA V USODO – JEMANJE ZDRAVIL)</u>	<u>Zdravje – hospitalizacija – rituali</u> <u>Doživljanje situacije – vdaja v usodo</u> <u>Zdravje – hospitalizacija – dejavnosti, druženje</u> <u>Doživljanje situacije – primerjava</u> <u>Doživljanje situacije – osamljenost</u> <u>Doživljanje – vdaja v usodo</u> <u>Doživljanje situacije – strah</u> <u>Zdravje – zdravila – prenehanje</u> <u>Zdravje – hospitalizacija – rituali</u> <u>Zdravje – hospitalizacija – ritual odhodov domov</u> <u>Stigma – govornice???</u> <u>Doživljanje situacije – samostojnost</u> <u>Služba</u> <u>Doživljanje situacije – stres</u> <u>Doživljanje sebe</u> <u>Doživljanje sebe</u>
---	--	--

<u>besedami bombončki, bombončki</u> <u>dajale tablete v usta ... takrat mi to ni</u> <u>bilo sploh nič čudno ... kot da sem se</u> <u>vdala v usodo ... dneve so nam</u> <u>kratkočasili tudi reševalci, ki so nas</u> <u>velikokrat prišli pogledat ... v</u> <u>bolnišnici je bilo zelo veliko dejavnosti</u> <u>in meni je tega doma</u> <u>manjkalo ... doma sem bila vedno</u> <u>sama ... tukaj pa sem imela družbo ...</u> <u>pa na obisk so hodili ... v tej zadnji</u> <u>izkušnji hospitalizacije, so me naučili,</u> <u>da brez tablet res ne bom mogla živeti,</u> <u>čeprav mi zdravnica še danes govori,</u> <u>da mi jih ne bo treba jesti celo</u> <u>življenje, čeprav se jaz sama tega</u> <u>bojim ... bojim se ponovne krize ... z</u> <u>zdravnico drugače delava na tem, da</u> <u>bi tablete tudi počasi prenehala jemati</u> <u>... od 25 mg jemljem le še 5 mg, ampak</u> <u>imam sedaj druge tablete ...</u> <u>No in vmes med hospitalizacijo sem</u> <u>imel en vikend prost izhod domov ... v</u> <u>petek je sestra prišla pome, v nedeljo</u> <u>me je morala pripeljati nazaj ... in</u> <u>vsak ponedeljek smo tam imeli list kdo</u> <u>hoče iti domov za vikend ali pa stalno</u> <u>domov ... no in jaz sem vedno napisala</u> <u>stalno ... no in prišel je dan, ko so me</u> <u>poklicali in povedali, da bom mogoče</u> <u>odšla stalno domov</u> <u>Kasneje sem slišala kakšne govorice so</u> <u>krožile o meni ... da sem bila v komi,</u> <u>da bi kmalu umrla ... da so me potem</u> <u>peljali v bolnico ... pa da niso vedeli če</u> <u>se bom zbudila in podobno ...</u> <u>No sedaj lahko rečem, da živim</u> <u>samostojno življenje, čeprav doma pri</u> <u>očiju ... če primerjam prej, ko sem še</u> <u>delala kot natakara, pred boleznijo,</u> <u>lahko rečem, da je bilo takrat življenje</u> <u>brez stresa ... tega, kako je plačevati</u> <u>položnice, kupovati hrano in podobno.</u>	<u>(HOSPITALIZACIJA, RITUAL</u> <u>JEMANJA ZDRAVIL)</u> <u>(VDAJA V USODO)</u> <u>(DRUŽENJE V BOLNIŠNICI)</u> <u>(DEJAVNOSTI, PRIMERJAVA Z</u> <u>DOMOM)</u> <u>(OSAMLJENOST)</u> <u>(PREPRIČANJE)</u> <u>(STRAH)</u> <u>(STRAH)</u> <u>(JEMANJE ZDRAVIL)</u> <u>(HOSPITALIZACIJA – ODHOD</u> <u>DOMOV)</u> <u>(POSTOPEK ODHODA DOMOV)</u> <u>(GOVORICE)</u> <u>(SAMOSTOJNOST)</u> <u>(SLUŽBA)</u>	<u>Socialna mreža – družina – mama</u> <u>Socialna mreža – družina –mama –</u> <u>ljubezen</u> <u>Pomembni dogodki – smrt mame</u> <u>Pomembni dogodki – smrt mame</u> <u>Pomembni dogodki – bolezen mame</u> <u>Pomembni dogodki – bolezen mame</u> <u>Socialna mreža – družina – mama</u> <u>Pomembni dogodki – bolezen mame</u> <u>Socialna mreža – oče – pogovor</u> <u>Pomembni dogodki – bolezen mame</u> <u>Odnos z mamo – skrb</u> <u>Razmišljanje o prihodnosti</u> <u>Razmišljanje o prihodnosti</u> <u>Socialna mreža – družina Odnos z</u> <u>mamo – vzor</u> <u>Razmišljanje o prihodnosti – planiranje</u>
--	---	---

<u>nisem poznala ... takrat mi ni bilo potrebno prevzeti nobene odgovornosti ...</u> <u>V preteklosti sem imela vedno veliko ciljev, ki pa jih nikoli nisem dokončala ... vedno me je nekaj ustavilo ... ali sem se premislila ... ne vem, ker danes zadeve speljem do konca ... vsaj kratkoročne ... če se nekaj zadam to naredim ... in tukaj vidim velik napredek ...</u> ODNOS Z MAMO <u>Spominjam se jo kot zelo strogo osebo, največkrat takrat ko je na primer materinski dan ... pa zadnjič sem dala na Facebook ob obletnici smrti njeno sliko ... no velikokrat gledam slike in zelo dobro se spomnim, kako je sedela na tistem stolčku ... ne vem ... jo imam rada ... sem jo imela rada, zame je bil velik šok ko je umrla. jaz šele zdaj vem zakaj je ona umrla ... njej je bilo namenjeno da umre ... to sem izvedela 2 leti nazaj ... ko sem bila jaz stara 8 let je ona imela možganski tumor in takrat je imela že operacijo ... jaz sem vedela da je imela operacijo ... tudi lasuljo je nosila ... jaz takrat tega nisem dojemala ... bila je vedno urejena ... In enkrat na pokopališču dve leti nazaj sem srečala njeno sodelavko, ki ji je prišla prižgat svečko in med pogovorom mi je povedala, da je en dan moja mami prišla v službo in ji povedala, da je imela pregled pri zdravniku in da ji je zdravnik vprašal: »O gospa vi ste pa še kar živa?« ... da je baje prekoračila ... zdravniki ji niso že takrat dali prav velike možnosti za preživetje ... jaz sem seveda takoj, ko sem izvedela to novico, odšla do očeta, in sva se pogovorila in mi je priznal, da ji niso dali prav velike možnosti ...</u>	<u>(STRES, ODGOVORNOST)</u> <u>(NEDOKONČANI CILJI)</u> <u>KONČANI CILJI)</u> <u>(SPOMINJANJE MAME – STROGA)</u> <u>(LJUBEZEN)</u> <u>(ŠOK. – SMRT)</u> <u>(SMRT)</u> <u>(BOLEZEN MAME)</u> <u>(BOLEZEN MAME)</u> <u>(UREJENOST)</u> <u>(BREZ MOŽNOSTI PREŽIVETJA)</u>	<u>Razmišljanje o prihodnosti – kariera</u> <u>Socialna mreža – družina – odnos z mamo – spomin</u> <u>Pomembni dogodki – smrt</u> <u>Pomembni dogodki – smrt</u> <u>Pomembni dogodki – smrt</u> <u>Pomembni dogodki – smrt</u> <u>Pomembni dogodki – smrt</u> <u>Pomembni dogodki –</u> <u>doživljanje situacije – vedenje</u> <u>Pomembni dogodki</u> <u>Doživljanje situacije – nevednost</u> <u>Pomembni dogodki – pogreb</u> <u>Pomembni dogodki – pogreb</u> <u>Doživljanje situacije – vedenje –</u> <u>prepričevanje</u> <u>Doživljanje situacije – vedenje –</u> <u>spomini</u> <u>Doživljanje situacije – vedenje –</u> <u>spomini</u> <u>Življenjska situacija – pomembni</u> <u>dogodki – spremembe</u> <u>Doživljanje situacije – vedenje –</u> <u>soočanje z izgubo</u>
--	--	--

<u>in da bi lahko kadarkoli prišlo do možganske krvavitve ... in tudi takrat ko je do tega prišlo, bi jo verjetno lahko rešili, če ne bi rešilec odšel v drugo vas ... midva z očijem sva se potem pogovorila ... takrat me ni želel s tem obremenjevat, da bi je že pri teh letih izvedela da mami ne bo več ... ampak ona se je od tistega časa dobro počutila ... edino imela je migrene in je takrat veliko ležala v sobi v temi ... želela je predvsem, da bi jaz prišla do kruha ... da bom zrasla v eno tako osebo kot moja sestra. ampak ji ni ratal ... vem pa da sva se že pogovarjali kam naj grem v srednjo šolo, ko sem bila v nižjih razredih ... kot da bi čutila nekaj ... in spraševala me je kaj pa te veseli, kaj želim biti ... in jaz sem ji odgovorila da bi želela biti taka kot ona, ker je bila vedno urejena, s kovčkom ... vendar nisem želela biti učiteljica, temveč bi rada potovala, pa da bi imela kovček ... in ona meni pravi: »To je pa neki poslovnega?« in potem sva nekako usmerili na ekonomsko šolo ... in jaz vem, da je bilo potem v osmem razredu odločilno, da sem se vpisala na ekonomsko šolo ... prav spomnim se da sem imela v sebi tisti vtis, da sem poslovna ženska s kovčkom ... kaj pa več pri štirinajstih letih ... zmeraj sem imela v sebi, da mi je to rekla mami ... to je ena stvar ki se jo spomnim ... no spomnim pa se dneva ko je umrla, noči no ... oči je prišel v sobo, da mami bruha ... padla je v komo ... nisem je več smela iti pogledat ... še dobro se spomnim, da sva se prejšnjega dne učili matematiko ... takrat je prišel rešilec, ona pa je potem umrla dopoldan v bolnici ... in takrat smo mi vsi doma čakali ... in prav dobro se spomnim, ko je oči poklical domov in</u>	<u>(POGOVOR Z OČETOM)</u> <u>(MAMA – MIGRENE)</u> <u>(PRIPELJATI DO SAMOSTOJNOSTI)</u> <u>(PRIMERJAVA S SESTRO)</u> <u>(RAZMIŠLJANJE O PRIHODNOSTI)</u> <u>(RAZMIŠLJANJE O PRIHODNOSTI)</u> <u>(PRIMERJAVA Z MAMO – VZOR)</u> <u>(RAZMIŠLJANJE O PRIHODNOSTI)</u> <u>(VPIS V ŠOLO)</u> <u>(RAZMIŠLJANJE O PRIHODNOSTI)</u> <u>(SPOMIN NA POGOVOR O PRIHODNOSTI)</u> <u>(SMRT)</u> <u>(SMRT)</u>	<u>Doživljanje situacije – doživljanje drugih</u> <u>Doživljanje situacije – vedenje – neodobravanje</u> <u>Življenjska situacija –pomembni dogodki – preobrat</u> <u>Življenjska situacija – zdravje – posledice</u> <u>Življenjska situacija – zdravje – posledice</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – oče</u> <u>Življenjska situacija –pomembni dogodki – stiska</u> <u>Življenjska situacija – pomembni dogodki – izguba službe očeta</u> <u>Finančni položaj – vir dohodka</u> <u>Finančni položaj – konec pokojnine po mami</u> <u>Finančni položaj – vir dohodka</u> <u>Življenjska situacija – odnosi v družini – oče</u> <u>Življenjska situacija – odnosi v družini – oče</u> <u>Pomembni dogodki – nedokončano šolanje</u>
---	---	--

<u>se je babica oglasila in začela jokati ...</u> <u>takrat je bil to zame velik šok, saj sem</u> <u>mislila, da bo enako kot pri osmih</u> <u>letih ... da jo bomo potem odšli</u> <u>pogledat v bolnico in bo prišla domov</u> <u>in bo imela lasuljo na glavi ... babica</u> <u>začne jokati (pri podoživljanju Anja</u> <u>začne jokati in prizna da ji je težko) ...</u> <u>(ko se umiri želi nadaljevati) zelo</u> <u>dobro se spomnim, ko je babica prišla</u> <u>v dnevno je bila tam ena teta in takrat</u> <u>sem slišala babico: »Zakaj ona, zakaj</u> <u>ne jaz k` sem toliko stara?» ... babica</u> <u>je bila takrat stara 80 let ... in takrat</u> <u>sem se zavedla, da je nekaj zelo hudo</u> <u>narobe, jaz res nisem vedela da bo ona</u> <u>umrla ... in potem je bila mrtva</u> <u>(premor) ... najhuje pa je bilo, ko je</u> <u>bila žara in je bilo kup čakanja ...</u> <u>trajalo je kar nekaj dni, da smo imeli</u> <u>pogreb ... in smo tukaj sedeli ... bilo je</u> <u>veliko ljudi, žlahte in sem šla počivat v</u> <u>sobo in vem da sem zaspala in ko sem</u> <u>se zbudila, sem si dopovedovala: »Saj</u> <u>to ni res, mami je itak dol v</u> <u>kuhinja?» ... nekajkrat se mi je to</u> <u>zgodilo ... in še kasneje, kolikokrat sem</u> <u>jo sanjala ... zmeraj je bila v belem</u> <u>klobuku in obleki, tako kot je bila</u> <u>navajena ... bila je kot angel ...</u> <u>Ko je mami umrla se mi je življenje</u> <u>čisto spremenilo ... ne morem reči ali</u> <u>na bolje ali na slabše, ker ne vem ...</u> <u>spomnim se, ko sem šla v šolo in sem</u> <u>morala biti oblečena v črno, so mi vsi</u> <u>izrekli sožalje in se to ni nehal kar</u> <u>nekaj časa ... vsem sem se smilila, da</u> <u>sem ostala brez mami. in to je šlo meni</u> <u>takrat zelo na živce ... to se je potem</u> <u>tudi z zaključkom šolskega leta</u> <u>poleglo, se je pa oči odločil, da grem v</u> <u>kolonijo in takrat mi je malce</u> <u>odleglo ... skratka, takrat sem zelo</u> <u>hitro odrasla ... nisem več imela tiste</u>	<u>(SMRT)</u> <u>(SMRT)</u> <u>(ZAVEDANJE)</u> <u>(ČAKANJE – POGREB)</u> <u>(ČAKANJE)</u> <u>(POGREB)</u> <u>(PREPRIČEVANJE)</u> <u>(SPOMINI)</u> <u>(SPOMINI)</u> <u>(SPREMEMBE)</u> <u>(SOOČANJE Z IZGUBO)</u> <u>(SMILJENJE DRUGIM)</u> <u>(NEODOBRAVANJE, SLABO</u> <u>POČUTJE)</u>	<u>Življenjska situacija – odnosi v družini</u> <u>– oče</u> <u>Pomembni dogodki – odločitev o</u> <u>prekinitvi šolanja</u> <u>Življenjska situacija – odnosi v družini</u> <u>– oče</u> <u>Finančni položaj – neformalna</u> <u>zaposlitev</u> <u>Življenjska situacija – odnosi v družini</u> <u>– oče</u> <u>Socialna mreža – prijatelji</u> <u>Socialna mreža – fant</u> <u>Življenjska situacija – odnosi v družini</u> <u>– oče</u> <u>Doživljanje situacije – občutki</u> <u>Finančni položaj – služba</u> <u>Življenjska situacija – odnosi v družini</u> <u>– oče</u> <u>Življenjska situacija – odnosi v družini</u> <u>– oče</u> <u>Življenjska situacija – odnosi v družini</u> <u>– oče</u> <u>Doživljanje situacije – želja po pomoči</u> <u>Doživljanje situacije</u> <u>Odnos z očetom</u> <u>Razmišljanje o prihodnosti</u> <u>Življenjska situacija – odnosi v družini</u> <u>– oče</u> <u>Življenjska situacija – odnosi v družini</u> <u>– oče</u> <u>Življenjska situacija – odnosi v družini</u>
---	---	--

<u>otroške igre, brezskrbnosti ... začela sem se spraševati kaj bomo sedaj, kako bomo preživeli ... kaj bo z očijem ... ne vem, jaz sem res čisto prehitro odrasla ...</u> <u>ODNOS Z OČETOM</u> <u>Očija v času mojega otroštva velikokrat ni bilo doma. Takrat je imel tudi obdobje, ko je veliko pil ... in takrat ga ni bilo ... Ko je mami umrla, se zelo dobro spomnim, da je nihče več ni omenjal ... le tisto kar je bilo nujno, na primer ali boš šla na pokopališče ... oče je kmalu po mamičini smrti tudi izgubil službo in je bil nekaj časa tudi prijavljen na Zavodu ... delal je v privatni firmi in ko se je šef upokojil, je podjetje zaprl ... do upokojitve mu je zmanjkalo vsaj 10 let in je bil tudi na Zavodu prijavljen kar nekaj časa ... potem si je plačeval delovno dobo, da se je lahko upokojil ... takrat smo živeli z babičino pokojnino in jaz sem do 18 leta imela pokojnino od mami dokler nisem šolanja prekinila in potem je ostala samo babičina pokojnina in kasneje si je oči uredil vdovsko pokojnino ... in jo ima še danes ... glede odnosa pa je bilo ... Res da sem bila njegova ljubljenska, ampak je vse moči napel, da sta me vzgajali babi in moja sestra ... ne vem tako je imel prepričanje ... saj je bil zraven, sploh takrat če sem kakšno »ušpičila« pa je zaropotal, ampak vseeno je računal na babico in sestro ...</u> <u>Jaz srednje šole nisem naredila ... imela sem še 3 izpite in maturo ... bili smo na maturantskem plesu in še danes</u>	<u>(KOLONIJA – PREOBRAT)</u> <u>(POSLEDICE)</u> <u>(POSLEDICE)</u> <u>(ODSOTNOST)</u> <u>(PITJE ALKOHOLA)</u> <u>(NEOMENJANJE MAME – BOLEČINA)</u> <u>(IZGUBA SLUŽBE OČETA)</u> <u>(OČE PRIJAVLJEN NA ZAVODU)</u> <u>(ČAKANJE NA UPOKOJITEV)</u> <u>(BABIČINA POKOJNINA)</u> <u>(POKOJNINA PO MAMI)</u> <u>(PRENEHANJE POKOJNINE PO MAMI)</u> <u>(VDOVSKA POKOJNINA)</u> <u>(VDOVSKA POKOJNINA)</u> <u>(LJUBLJENKA – ODNOS Z OČETOM)</u> <u>(VZGOJA BABICE IN SESTRE – ODSOTNOST OČETA)</u> <u>(NEUSPEH PRI ZAKLJUČKU SREDNJE ŠOLE)</u>	<u>– oče</u> <u>Življenjska situacija – odnosi v družini</u> <u>– oče</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – babica</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – babica</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – babica</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – babica</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – babica</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – babica</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – babica</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – babica</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – babica</u> <u>Pomembni dogodki – začetek osamosvajanja</u> <u>Doživljanje situacije</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – babica – povezanost Življenjska situacija – odnosi – babica – prikrivanje dejstev</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – sestra – starostna razlika</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – sestra – pomanjkanje ljubezni</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – sestra – pomanjkanje ljubezni</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – sestra</u> <u>Finančni položaj – finančna stiska</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – sestra</u> <u>Doživljanje situacije – nemoč</u> <u>Doživljanje situacije – nemoč</u> <u>Doživljanje situacije – nemoč</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – sestra</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – sestra – primerjava</u>
---	--	--

<u>mi moj zlati oči očita: »Ja plesal sem na maturantcu pa še dons ni ta šola narejena!« kasneje sem potem to naredila, ampak ni bila ista smer ... Ko sem izvedela da šole ne bom naredila, sem prišla domov in sem rekla: »Takole je, jaz šole nisem naredila in bom šla delat.« ... oči je znorel, prvič zaradi denarja, ker ga ne bo več, drugič pa kaj bom, pa kje bom delala brez šole ... no kasneje sem v šanku dobila službo čisto po naključju ... takrat sem potem tudi dobila drugo družbo druge ljudi in me po cele dneve, pa tudi noči ni bilo domov z očijem sem imela ful »tihe maše« ... takrat se je odnos tudi ohladil, lahko rečem, da so bila takrat moja najlepša leta življenja ... imela sem prijatelje, dobre prijatelje in to je bil zame čisto drugo življenje. takrat sem tudi spoznala fanta, in potem sem bila s fantom tudi večkrat doma in oči je bil zaradi tega zelo vesel in v pričakovanju (smeh) ... on je samo želel da bi se osamosvojila, čeprav po drugi strani pa sem vedno imela občutek da me hoče zase ... kasneje sem tudi drugo službo dobila bližje in sva se z očijem vedno bolj zblížala ... sploh v tem času, ko sem bila s fantom ... danes je najin odnos dober čeprav se je vse spremenilo od lanskega leta, ko je postal drug človek ... odkar je zbolel in ne pije več ... neki mu manjka in bi mu zelo želela pomagati, čeprav on tega ne razume in tudi večkrat vzkipi in obupuje vidi se da je zelo naveličan ... že za babico sem skrbela in se res bojim, da bi morala skrbeti še za njega ...</u> <u>O moji bolezni ne želi govoriti, nikoli se o tem niti nisva pogovarjala povem mu edino, ko grem na pregled in kako</u>	<u>(OČITANJE OČETA)</u> <u>(ZAKLJUČEK ŠOLANJA – USPEŠNO – KASNEJE)</u> <u>(ODLOČITEV O PREKINITVI ŠOLANJA)</u> <u>(NEODOBRAVANJE OČETA)</u> <u>(PRVA NEFORMALNA ZAPOSLOITEV)</u> <u>(DRUGA DRUŽBA)</u> <u>(OHLADITEV ODNOSA Z OČETOM).</u> <u>(NAJLEPŠE OBDOBJE)</u> <u>(PRIJATELJI)</u> <u>(FANT)</u> <u>(ODOBRAVANJE OČETA)</u> <u>(OČETOVA ŽELJA PO NJENI OSAMOSVOJITVI)</u> <u>(OČE HOČE ZASE – DVOUMNA SPOROČILA)</u> <u>(DRUGA SLUŽBA – ZBLIŽANJE Z OČETOM)</u> <u>(ODNOS Z OČETOM DANES).</u> <u>(SPREMEMBA OČETA DANES)</u> <u>(ŽELJA POMAGATI)</u> <u>(NERAZUMEVANJE OČETA)</u> <u>(STRAH PRIHODNOSTI)</u>	<u>Doživljanje situacije – občutki, reakcija, vedenje</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – sestra –</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – sestra</u> <u>Doživljanje sebe</u> <u>Socialna mreža – sorodniki</u> <u>Socialna mreža – prijatelji – pomanjkanje</u> <u>Prijatelji</u>
---	--	---

<i>je bilo ... kar je bilo v bolnici pa ne ve nič ... niti takrat me ni prišel obiskat ... saj vem da ni zmoget ... čeprav sem upala da bo vseeno prišel</i> <u>ODNOS Z BABICO</u> <i>Babica je bila tista nit, ki je mene gor držala ... jaz sem pri njej še vedno spala, pred smrtjo mami in po smrti ... do enega 16. leta sem spala pri njej ... dokler se je zaradi poškodbe morala preseliti v spodnjo spalnico ... in tudi takrat ko sem prišla vinjena domov ... stara sem bila 14 let, ko sem lahko z sestro odšla zvečer ven, sem odšla k babi spat ... ona je mene tako rada imela ... mene ni nikoli zašpecala vedno sem se lahko obrnila na njo. res sva imeli dober odnos bila je čist preveč dobra ... lahko rečem, da je bila ona moja mami ... tisto kar sem rabila ... res pa je, da tudi ona ni znala objeti mogoče me je kdaj takole pobožala. v postelji pred spanjem sva pa molile, če sva šle skupaj spat seveda ... kasneje sem že komaj čakala. da bom dobila svojo sobo, ker mi je bilo to res odveč ...</i> <i>Spoznala sem, da mi je večji del »vodila« življenje babi s tem ko sem za njo skrbela zadnji 10 let in tudi sedaj, ko je že umrla, saj se mi sedaj po njeni smrti vse ureja ... dobila sem službo ... nekaj tudi delam zase ... bile sva zelo povezani med seboj ... čeprav niti ne vem, ali je vedela, da sem bila jaz v psihiatrični bolnišnici ...</i>	<u>(ODNOS Z OČETOM – MOLČANJE O BOLEZNI)</u> <u>(MOLČANJE O BOLEZNI)</u> <u>(OČE – BREZ OBISKA V BOLNICI)</u> <u>(NEMOČ OČETA – UPANJE)</u> <u>(BABICA – NIT, SPODBUDA)</u> <u>(ZAVETJE PRI BABICI PO MAMINI SMRTI)</u> <u>(SPANJE PRI BABICI)</u> <u>(ZARADI POŠKODBE SELITEV V SPODNJO SPALNICO – ZAKLJUČEK SPANJA)</u> <u>(POTUHA, ZAVETJE PRI BABICI)</u> <u>(OPORA)</u> <u>(DOBER ODNOS)</u> <u>(PRIMERJAVA Z MAMI)</u> <u>(BREZ OBJEMANJA)</u> <u>(BEŽNI DOTIKI)</u> <u>(MOLITEV)</u> <u>(KASNEJE ODVEČ SPATI PRI NJEJ)</u> <u>(BABI – VODNICA) ...</u> <u>(NOVA SLUŽBA PO BABIČINI SMRTI)</u> <u>(POVEZANOST)</u> <u>(MOLČANJE O BOLEZNI)</u>	<u>Socialna mreža – prijatelji</u> <u>Socialna mreža – prijatelji</u> <u>Socialna mreža – prijatelji</u> <u>Socialna mreža – prijatelji</u> <u>Socialna mreža – prijatelji</u> <u>Socialna mreža – prijatelji</u> <u>Socialna mreža – prijatelji</u>
---	--	---

<u>ODNOS S SESTRO</u> <u>Med nama s sestro je velika razlika v starosti in se je to tudi poznalo v otroštvu) ... ni bilo tiste sestrške ljubezni ... jaz sem bila zanjo vedno grdi raček ... pa še danes sem, in se tudi večkrat skregava, vendar ne do konca, ker jaz popustim saj drugače se vsak dan slišiva in tudi sva velikokrat skupaj ... čeprav jaz sem tam rada zaradi otrok ... ampak, najino življenje je res drugačno ... ima moža, finančno je preskrbljena in tukaj ima zelo veliko srečo ... ta razlika je očitna ... na primer oni so kupili stanovanje na morju, jaz pa niti položnic ne morem plačati ... z očijem sva itak oba v limitu ... ne spomnim se, da bi kaj pomagala ... pa ne samo finančno želela bi, da bi nama z očijem pomagala pri obnovi hiše toliko let že govorim, kaj bi bilo potrebno obnoviti ... že zaradi očija pa vedno zamenja temo pogovora ... in res ne morem vedno težiti.</u> <u>Ona je mene že v otroštvu poteptala ... zelo velika razlika med nama je bila vidna tudi pri prijateljicah ... jaz sem imela ogromno prijateljic, ki jih ona ni imela ... še danes, in mislim, da ji to manjka ... sploh ne morem opisati najinega odnosa, ker vedno popuščam, kadarkoli je kaj narobe, meni vedno pridejo solze na oči, tako me zaboli ... ampak na zunaj pa se vsi dobro razumemo ... v glavnem ko ji zamerim je približno 2 dni ne pokličem, potem pa ona mogoče pokliče, čeprav je to redko ... velikokrat popustim zaradi otrok in iz prepričanja, da se ne bomo kregali, ampak je problem v tem, da midve tega problema ne rešiva opažam, da je tudi zelo živčna, tako kot je bila mami tudi dela v šolstvu.</u>	<u>(VELIKA STAROSTNA RAZLIKA)</u> <u>(POMANJKANJE SESTRSKE LJUBEZNI)</u> <u>(PRIMERJAVA Z GRDIM RAČKOM)</u> <u>(KREGANJE)</u> <u>(VELIKO SKUPAJ)</u> <u>(LJUBEZEN DO SESTRINIH OTROK)</u> <u>(FINANČNA STISKA)</u> <u>(BREZ SESTRSKE POMOČI)</u> <u>(ŽELJA PO SESTRSKI POMOČI) ...</u> <u>(POTREBA PO OBNOVI HIŠE)</u> <u>(OBUP)</u> <u>(POTEPTANJE SESTRE V OTROŠTVU)</u> <u>(RAZLIKA PRI PRIJATELJICAH).</u> <u>(NENEHNO POPUŠČANJE)</u> <u>(REAKCIJA NA PREPIR)</u> <u>(FASADA)</u> <u>(POPUŠČANJE, PROBLEM SE NE REŠI)</u> <u>(PRIMERJAVA SESTRE Z MAMO)</u>	<u>Socialna mreža – prijatelji</u> <u>Doživljanje situacije – razmišljanje o prijateljstvih, sebi</u> <u>Pomembni dogodki – bolezen</u> <u>Stigma – osamljenost</u> <u>Stigma – molčanje</u> <u>Socialna mreža – fant</u> <u>Pomembni dogodki – brezposelnost</u> <u>Pomembni dogodki – skrb za babi</u> <u>Socialna opora – fant</u> <u>Zdravje – hujšanje – debelost</u> <u>Socialna opora – fant</u> <u>Zdravje – hujšanje – debelost</u> <u>Zdravje – duševna stiska – posledice</u> <u>Socialna opora – fant</u> <u>Socialna mreža – razhod s fantom</u> <u>Hujšanje – debelost – posledice</u> <u>Socialna mreža</u> <u>Socialna opora</u> <u>Socialna mreža – podpora prijateljev</u> <u>Socialna mreža – prijatelji</u> <u>Socialna mreža – podpora prijateljev</u>
--	--	--

<u>naveličana je službe. v odnosu do mene ne izbira besed ... velikokrat me tudi prizadene in verjamem, da tega niti ne ve ...</u> <u>MREŽA LJUDI</u> <u>Kot otrok sem bila bolj zaprta, zase ... kot otrok sem se največ družila s sestrično in bratrancem ... do približno šestega razreda ... do mamine smrti ... drugače pa nisem imela toliko prijateljev ... imela sem eno sošolko, s katero sva se družile bolj v šoli ... potem pa ko sem odšla na matično šolo, sem spoznala eno sošolko, ki se je potem kasneje začela drogirati ... v tistem obdobju sem padla v slabo družbo ... takrat je mami še živela ... spomnim se da se bila veliko odsotna od doma, potepala sem se po mestu, spomnim se tudi da smo prodajali svoje dežnike ... takrat smo poskušali že kaditi ... no in ta sošolka je kasneje tudi zabredla v drogo ... jaz nisem in sem tudi v šestem razredu povedala to učiteljici ... sem bila »špeckahla« ... ne vem ali je bilo to prav ali ne ... jaz sem se za njo bala kljub temu, da so poskušali droge, snifali, kadili ..., sem vedela da jaz tega ne bom ... sem kadila in to je to. spomnim se da sem kasneje dobila veliko grozljivih pisem od nje in njenih prijateljev ... niti potem ne vem kaj se je z njo dogajalo ... slišala sem da je bila v komuni ... no sedaj jo vidim z otrokom ... potem se spoznala drugo sošolko, ki je poznala to sošolko in je vedela kaj se z njo dogaja in me je</u>	<u>(GROBOST, PRIZADETOST)</u> <u>(OPIS SEBE)</u> <u>(BRATRANEC IN SESTRIČNA)</u> <u>(MALO PRIJATELJEV)</u> <u>(ENA SOŠOLKA V ŠOLI)</u> <u>(SLABA DRUŽBA)</u> <u>(ODSOTNOST Z DOMA)</u> <u>(POSKUS KAJENJA)</u> <u>(SLABA DRUŽBA)</u> <u>(ZATOŽENJE UČITELJICI)</u> <u>(ODLOČITEV ZA NE-DROGO)</u> <u>(DRUGA SOŠOLKA)</u> <u>(OPOZORILA)</u>	<u>Socialna mreža – prijatelji</u> <u>Socialna mreža – prijatelji</u> <u>Zdravje – hujšanje – debelost</u> <u>Zdravje – hujšanje – debelost</u> <u>Zdravje – hujšanje – debelost</u> <u>Zdravje – stiska – zdravila</u> <u>Doživljanje situacije – opravičevanje</u> <u>Doživljanje situacije – občutki</u> <u>Doživljanje situacije – vedenje</u> <u>Doživljanje situacije – občutki</u> <u>Brezposelnost – aktivnost iskanja</u> <u>Brezposelnost – doživljanje</u> <u>Brezposelnost – upanje</u> <u>Brezposelnost – aktivnost iskanja – ovire</u> <u>Brezposelnost – reševanje situacije</u> <u>Brezposelnost – aktivnost iskanja</u>
--	--	---

<u>velikokrat opozarjala ... z njo sva se tudi zelo povezali in se družili skupaj kar nekaj let ... bili sva res pravi prijateljici...si pomagali ... in se tudi družili v prostem čas ... še na isto srednjo šolo sva hodili, le sošolki nisva bili ... no v srednji šoli se spet spoznala eno sošolko ... ki je bila spet nekaj posebnega ... v šoli je komaj shajala, je kadila ... ne vem zakaj so me vedno taki privlačili ... srednje šole nisem naredila do konca ... tudi tretji letnik sem nadaljevala pogojno, no in ta sošolka je ponavljala drugi letnik ... in v tretjem letniku sva se spet združile s sošolko iz osnovne šole, ko sva postali sošolki ... moram omeniti tudi prijateljico iz vasi, s katero sem se družila od sedmega razreda do tretjega letnika ona se je zelo kmalu poročila ... no takrat sem na vasi imela kar nekaj prijateljic in znank v drugem letniku sem spoznala prvega fanta preko katerega sem potem spoznala njegove prijatelje in znance in tam dobila tudi družbo ... celo srednjo šolo ... prijateljica iz vasi se je potem počasi oddaljila ... tudi večkrat sva se skregali ... enkrat mi je zamerila ... čeprav niti ne vem zakaj ... vem le to, da se je šlo zaradi cigaret in kajenja ... očitala mi je, da hodim k njej samo zaradi tega ... še prav dobro se spomnim, kako mi je napisala pismo ... čisto nič mi ni bilo jasno ... no in od takrat sva se počasi nehali družiti ... danes pri sebi velikokrat opažam, ko imam obdobja, da želim iz svojega življenja odstraniti ljudi, ki mi ne ustrezajo ... pa potem nič ne naredim ... vem da bi to morala narediti, ker pridejo trenutki, ko se vprašam: »Ali mi je res tega treba?« na primer trenutno imam eno prijateljico, ki sva že od 18. leta</u>	<u>(PRAVO PRIJATELJSTVO)</u> <u>(TRETJA SOŠOLKA)</u> <u>(DILEMA)</u> <u>(SLABI REZULTATI V ŠOLI)</u> <u>PRIJATELJICA IZ VASI)</u> <u>(DRUGE PRIJATELJICE IN ZNANKE)</u> <u>(PRVI FANT, NOVA DRUŽBA)</u> <u>(ODDALJITEV PRIJATELJICE IZ VASI)</u> <u>(OČITANJE)</u> <u>(PRIJATELJIČINO PISMO)</u>	<u>Brezposelnost – aktivnost iskanja</u> <u>Brezposelnost – odzivi okolice</u> <u>Brezposelnost – želja ostati doma</u> <u>Brezposelnost – finančni položaj</u> <u>Brezposelnost – aktivnost iskanja</u> <u>Brezposelnost – doživljanje situacije</u> <u>Brezposelnost – aktivnost iskanja</u> <u>Brezposelnost – doživljanje</u> <u>Brezposelnost – aktivnost iskanja</u> <u>Brezposelnost – socialna opora</u> <u>Brezposelnost – aktivnost iskanja</u> <u>Brezposelnost – aktivnost iskanja</u> <u>Brezposelnost – doživljanje</u> <u>Brezposelnost – posledice</u> <u>Brezposelnost – posledice – negotovost</u> <u>Brezposelnost – posledice</u> <u>Brezposelnost – Zavod</u> <u>Brezposelnost – Zavod</u> <u>Brezposelnost – Zavod – odnos</u> <u>Brezposelnost – Zavod – odnos</u> <u>Brezposelnost – Zavod – odnos</u> <u>Brezposelnost – Zavod – odnos</u> <u>Spoznanja – uspehi</u>
---	--	--

<u>prijateljici, tudi ona govori, da sem njena najboljša prijateljica, čeprav jaz težko to rečem ... imava obdobja, ko se sploh nič ne vidiva in seveda je to na njeno željo in potem vedno jaz vzpostavim stik nazaj ... čeprav nisva več tolik skupaj ... občasno greva na kavo in to je to ... pozna se, da imava tudi različne interese in imava vsaka svojo družbo ...</u> <u>Takrat ko sem zbolela, sem mislila, da sem ostala sama ... tudi povedala nisem nikomur o tem ... razen fant in domači ... kmalu se je tudi najin odnos s fantom rušil ... 10 mesecev je bil še z mano. ko je babi padla in je nekdo moral skrbeti za njo, sem se odločila, da poskrbim za njo in sem ostala doma ... takrat je bila babi na vozičku ... takrat se fant s to odločitvijo ni strinjal, ker potem nisva morala nikamor ... ne čez vikend, ne med tednom ... in njemu je bilo to preveč ... pa še jaz sem se začela takrat rediti ... verjetno zaradi tablet ... hkrati sem bila tako omotična ... samo spala bi ... spolnih odnosov tudi ne ... on mene ni razumel ... no enkrat čez približno 10 mesecev, ko smo nekaj delali pri hiši, mu ni bilo prav, da sem si vmes pripravila sendvič ... in takrat sem imela zadosti in sem ga prosila, da odide ... po odhodu sva se potem še nekajkrat dobila, pa vseeno ni šlo. nazadnje je bil še na obletnici mojega svaka in takrat se dobro spomnim, kako so se vsi, predvsem moje prijateljice, s katerimi se dolgo nismo videle, spraševale, če sem noseča ... takrat še nobeden ni vedel, da je moj fant odšel ... no in kasneje se nisva več slišala in ne videla ...</u> <u>Moram omeniti tudi eno prijateljico iz okolja, kjer sem delala ... ona je bila ves čas z mano in tudi ona je imela</u>	<u>(RAZMIŠLJANJE O SEBI, PRIJATELJSTVIH)</u> <u>BOLEZEN (OSTALA SAMA) (MOLČANJE) (KRHANJE ODNOSA S FANTOM) (ČAS VEZE PO HOSPITALIZACIJI DO ZAKLJUČKA)</u> <u>(ZAČETEK BREZPOSELNOSTI, SKRB ZA BABI)</u> <u>(ZAČETEK DEBELOSTI, NEODOBRAVANJE FANTA) (VZROK DEBELOSTI, POSLEDICE JEMANJA ZDRAVIL) (POSLEDICE JEMANJA ZDRAVIL) (NERAZUMEVANJE FANTA) (RAZHOD S FANTOM)</u> <u>(SPRAŠEVANJE O NOSEČNOSTI)</u> <u>(ČETRTO PRIJATELJICA) (PODOBNA IZKUŠNJA)</u>	<u>Spoznanja – institucije</u> <u>Spoznanja – institucije</u> <u>Spoznanja – institucije</u> <u>Doživljanje situacije – vedenje</u> <u>Doživljanje situacije – vedenje</u> <u>Razmišljanje o prihodnosti – cilji</u> <u>Spoznanja – institucije</u> <u>Razmišljanje o prihodnosti – cilji</u> <u>Spoznanja – razmišljanje o sebi</u> <u>Brezposelnost – Zavod</u> <u>Brezposelnost – Zavod</u> <u>Finančna situacija – služba</u> <u>Pomembni dogodki – zaključek šolanja</u> <u>Življenjska situacija – odnos z očetom – neodobravanje</u>
--	--	---

<u>podobno izkušnjo s hospitalizacijo, čeprav če dobro pomislim, takrat ko sem zbolela ni bilo nikogar ob meni, seveda od prijateljev ...</u> <u>V času ko sem prišla iz bolnišnice, sem spoznala sodelavca od mojega zeta ... on je bil v času ko sem imela fanta malce zaljubljen vame ... in takrat ko sem bila jaz v bolnici, me je on videl ... jaz pa njega ne ... nekaj je tam delal ... ne vem točno kako sva se zblížala ... veliko me je vozil okrog, na različne kraje...bila sva le prijatelja ... veliko sva se pogovarjala in če danes pomislim, lahko rečem, da me je rešil tistega obdobja ... čeprav sva se kasneje razšla ... vmes sem se zopet zblížala z nekaterimi prijateljicami iz preteklosti in pridobila nove ...</u> <u>V tistem obdobju, ko sva se s tem prijateljem razšla, sem imela tudi ponovne težave s preveliko težo ... čeprav ne morem reči, da je bilo to zaradi njega ... no, ko sem takrat prišla iz bolnice sem imela 64 kilogramov, kasneje sem jih imela 123 kilogramov ... takrat sem jemala zdravila, jedla nezdravo hrano in nič gibala ... hodila sem tudi k zdravnici na kontrole in takrat mi je tudi zamenjala tablete, tako da sem shujšala več kot 20 kilogramov ...</u> <u>Imam nenehni občutek, da se moram opravičevati drugim zakaj sem se tako zredila ... da me drugi obsojajo zakaj sem se tako zapustila ... zelo malo ljudi mojo zgodbo pozna in tako začnem tudi to zgodbo razlagati, ker vidim v njihovih očeh obsojanje ... če prav pomislim, mi moja teža predstavlja večjo težavo kot moja diagnoza ... te diagnoze niti več ne čutim ... velikokrat sem se še sama »hecala« na ta račun... mogoče tudi zaradi tega pri ljudeh ni bil več tak tabu ...</u>	<u>(BREZ PODPORE PRIJATELJEV V ČASU DUŠEVNE STISKE)</u> <u>NOVI PRIJATELJ PO IZKUŠNJI DUŠEVNE STISKE)</u> <u>(PODPORA)</u> <u>(ZBLIŽANJE S PRIJATELJI IN PRIDOBITEV NOVIH)</u> <u>(OBDOBJE TEŽAV Z DEBELOSTJO)</u> <u>(DEJANSKA TEŽA)</u> <u>(VZROKI ZA DEBELOST)</u> <u>(MENJAVA TABLET)</u> <u>(OPRAVIČEVANJE ZARADI DEBELOSTI)</u> <u>(OBČUTEK OBSOJANJA DRUGIH ZARADI DEBELOSTI)</u> <u>(OPRAVIČEVANJE ZARADI DEBELOSTI)</u> <u>(RAZMIŠLJANJE O DIAGNOZI IN DEBELOSTI)</u>	<u>Socialna mreža – prijatelji – zabava</u> <u>Brezposelnost – Zavod RS za zaposlovanje</u> <u>Pomembni dogodki – služba</u> <u>Brezposelnost – Zavod??</u> <u>Finančni položaj – denarna pomoč</u> <u>Doživljanje sebe – samostojnost</u> <u>Kritična točka – sodelavec</u> <u>Zdravje – duševna stiska – začetek</u> <u>Zdravje – duševna stiska – bolnišnica</u> <u>Zdravje – duševna stiska – diagnoza</u> <u>Socialna mreža – ne/podpora</u> <u>Doživljanje situacije – obsojanje</u> <u>Doživljanje situacije – obup</u> <u>Doživljanje situacije – obup</u> <u>Doživljanje situacije – obup</u> <u>Doživljanje situacije – obup</u> <u>Zdravje – duševna stiska – kritična točka</u> <u>Finančni položaj – služba – odpoved zaposlitve</u> <u>Brezposelnost – Zavod RS za zaposlovanje</u> <u>Finančni položaj – finančna pomoč</u> <u>Socialna opora – opora fanta</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – oče</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – oče</u> <u>Socialna mreža – ne/podpora fanta</u> <u>Zdravje – jemanje zdravil – debelost</u>
--	--	--

OBDOBJE BREZPOSELNOSTI DOŽIVLJANJE BREZPOSELNOSTI <i>Če pogledam za nazaj sem bila na začetku brezposelnosti zelo aktivna iskalka zaposlitve ... takrat sem bila tudi zelo optimistična glede nove zaposlitve, saj sem pri prvi bila uspešna ... zaposlila sem se v zelo kratkem času, čeprav nisem želela take službe, ampak vseeno služba je bila. drugič sem res mislila, da jo bo prav tako hitro našla, da bo lažje ... čeprav se bila neuspešna pri iskanju zaposlitve tudi zaradi babi ... morala sem gledati na delovni čas ... vseeno sem si govorila, da če službo dobim, bom že našla negovalko za mamo. hodila sem na razgovore, vendar do drugega razgovora pa ne ... verjetno jih nisem prepričala, saj situacije z babi nisem omenjala ... po eni strani sem se želela zaposliti, že zaradi okolice, da ne bi poslušala očitkov, da sem doma po drugi strani pa mi je bilo najlepše doma ... tudi finančno nismo imeli težav čeprav na začetku sem bila zelo aktivna, sčasoma pa sem imela te dvome ... opazila sem, da sem drugim in tudi sama sebi lagala, da iščem službo, v resnici je pa nisem ... zanimivo se mi zdi to, da sem se ob tem počutila manjvredno, za to pa nisem nič naredila ... v tem obdobju nisem imela nikogar in nič kar bi me pripravilo na aktivnost ... niti ne vem kaj se je zgodilo, da sem začela spet aktivno iskati ... prišla sem do dna, da sem se zavedla, da je tega dosti ... opazila sem tudi, da sem imela težave pri vzpostavljanju stikov ... najbolj</i>	<i>(ZAČETEK BREZPOSELNOSTI – VELIKA AKTIVNOST)</i> <i>(PRISOTEN OPTIMIZEM)</i> <i>(UPANJE)</i> <i>(OVIRE PRI ISKANJU ZAPOSLOTITVE)</i> <i>ISKANJE REŠITVE ZA ODPRAVO OVIR)</i> <i>(AKTIVNOST ISKANJA ZAPOSLOTITVE)</i> <i>(DELNA USPEŠNOST)</i> <i>(ZAPOSLOTITEV ZARADI OKOLICE)</i> <i>(ŽELELA OSTATI DOMA)</i> <i>(FINANČNO BREZ TEŽAV)</i> <i>(NA ZAČETKU AKTIVNOST VELIKA)</i> <i>(POJAVLJANJE DVOMOV)</i> <i>(LAGANJE O AKTIVNOSTI – PREPOZNAVA RESNICE)</i> <i>(OBČUTKI MANJVREDNOSTI)</i> <i>(BREZ VOLJE)</i> <i>(BREZ PODPORE, BREZ VOLJE)</i> <i>(AKTIVNO ISKANJE)</i> <i>(DOSEGLA DNO)</i> <i>(TEŽAVE PRI VZPOSTAVLJANJU STIKOV)</i>	<u>Finančni položaj – finančno breme</u> <u>Socialna mreža – odnos fant</u> <u>Zdravje – debelost</u> <u>Socialna mreža – odnos fant</u> <u>Socialna mreža – podpora fanta</u> <u>Socialna mreža – ne/podpora fanta</u> <u>Socialna mreža – ne/podpora fant</u> <u>Socialna mreža – ne/podpora fanta</u> <u>Življenjska situacija – odnosi</u> <u>Brezposelnost – odnosi z očetom</u> <u>Brezposelnost – odnos z očetom</u> <u>Življenjska situacija – odnosi – oče</u> <u>Brezposelnost – odnos z očetom</u> <u>Brezposelnost – začetek</u> <u>Brezposelnost – odnos z očetom – odobravanje</u> <u>Brezposelnost – odnos z očetom – odobravanje</u>
---	---	--

<u>groza me je bilo vprašanja: »Kje pa ti delaš?« oziroma »Kje si zaposlena?« ... tukaj se vidi moja slaba samozavest, ki je tudi povezano z mojo težo ... to se je videlo tudi pri spoznavanju fantov ... in to je vplivalo tudi pri razgovorih pri delodajalcih ... tisti prvi stik, ko te zagleda ... ko zagleda eno »gmoto« ... ko sam tako misliš ... kar pa mogoče sploh ni res ... ker drugače sem imela dosti razgovorov ... se je pa zgodilo, da na določena vprašanja nisem znala odgovoriti oziroma lepo se izraziti, ali izreči kakšno strokovno besedo ... je pa odvisno za kakšno delovno mesto se je šlo in nazadnje preden sem dobila službo tukaj, me spodbujala kaj naj še povem na primer: »Povej kaj o tem, ko si babico oskrbovala ...« ... ker jaz sem to čisto pozabila</u> <u>ZAVOD ZA ZAPOSLOVANJE – SVETOVALNI PROCES</u> <u>Ko sem se prvič prijavila na Zavod za zaposlovanje sem imela trem o ... tudi takrat ko sem stopila k svetovalki zaposlitve, čeprav sva zaključili pogovor v petih minutah, manj kot deset minut ... v tem času je spisala zaposlitveni načrt, pogledala prošnjo in to je to ... ni bilo nekega odnosa ... lahko povem, da Zavod meni ni dal velike motivacije ...</u> <u>Zelo me je zmotilo, ker so se ves čas moje prijave na Zavodu svetovalke menjale ... nobena niti ni poznala moje celotne zgodbe ... po mojem zdravju me je edino vprašala poklicna svetovalka, pa še to ne vem, kje je izvedela ... vedno smo se pogovarjale o iskanju zaposlitve in to je to ... tudi ko so me spraševale po zdravju, sem jim odgovorila, da je OK ...</u>	<u>(STRAH PRED VPRAŠANJI O ZAPOSLOVANJU)</u> <u>(RAZMIŠLJANJE O SEBI, SAMOZAVESTI, DEBELOSTI – NIZKA SAMOZAVEST)</u> <u>(VELIKO RAZGOVOROV ZA SLUŽBO)</u> <u>(TEŽAVE PRI ODGOVORIH NA DOLOČENA VPRAŠANJA)</u> <u>(NIZKA SAMOZAVEST, NEZAUPANJE V SVOJE SPOSOBNOSTI)</u> <u>(TREMA OB PRVI PRIJAVI NA ZAVOD)</u> <u>(TREMA OB IZDELAVI PRVEGA ZAPOSLOITVENEGA NAČRTA)</u> <u>(BREZ ODNOSA)</u> <u>(BREZ SPODBUDE)</u> <u>(MENJAVA SVETOVALK)</u> <u>(POVRŠNA OBRAVNAVA)</u> <u>(POVRŠNA OBRAVNAVA)</u> <u>(PRIKRIVANJE DEJSTEV)</u>	<u>Brezposelnost – aktivnost iskanja zaposlitve</u> <u>Brezposelnost – odnos z očetom</u> <u>Brezposelnost – odnos z očetom</u> <u>Brezposelnost – aktivnost iskanja</u> <u>Brezposelnost – odnosi oče, babica</u> <u>Brezposelnost – doživljanje situacije</u> <u>Brezposelnost – vedenje</u> <u>Brezposelnost – doživljanje</u> <u>Brezposelnost – vedenje</u> <u>Brezposelnost – vedenje</u> <u>Brezposelnost – doživljanje</u> <u>Brezposelnost – doživljanje</u> <u>Socialna opora – brez opore</u> <u>Brezposelnost – doživljanje</u>
---	---	---

<u>SPREMEMBE V NAČINU</u> <u>RAZMIŠLJANJA/ŽIVLJENJA</u>		
<u>Prišla sem do spoznanja, da karkoli sem naredila, ustvarila, uspela, sem uspela sama ... tukaj mi nihče ni pomagal, sploh pa ne institucije, s katerimi sem imela opravka ... mogoče je psihiatrična bolnica naredila največ, takrat ko sem bila notri in kasneje ko sem hodila na pregled k zdravnici ... čeprav preglede pri zdravnici, ki so enkrat na tri mesece lahko primerjam z Zavodom ... dvakrat te mogoče pogleda v oči, ostalo bo pisala ... verjetno bi se morala sama vključiti na kakšne delavnice za samopomoč, kot mi je predlagala prijateljica s podobno izkušnjo ... njej je to zelo pomagalo, jaz sem se pa tega zelo izogibala, saj je taka izpoved zelo mučna ... Vem, da moram zaključiti to šolanje, da bom imela večjo možnost dobiti zaposlitev za nedoločen čas ... da sem pridobila izkušnje na področju vzgoje, mi je pa dejansko pomagala Zavod, saj so mi omogočil zaposlitev preko javnih del ... in da sem se jaz na tem področju našla, drugače bi pa bila verjetno še danes na Zavodu ... ugotovila sem, da so mi izkušnje na tem področju pomagale, da sem začela verjeti vase, da to zmorem. Naučila sem se prav tako, da moram poizkušati, vztrajati, kljub zavrnitvi ...</u>	<u>(SPOZNANJE O USPEHIH)</u> <u>(BREZ POMOČI S STRANI INSTITUCIJ)</u> <u>(POMOČ, PODPORA PSIHIATRIČNE BOLNIŠNICE)</u> <u>(PRIMERJAVA DELA BOLNIŠNICE Z ZAVODOM)</u> <u>(RAZMIŠLJANJE O VKLJUČITVI V DELAVNICE ZA SAMOPOMOČ)</u> <u>(IZOGIBANJE DELAVNICAM – DRUGIM POMOČEM)</u> <u>(RAZMIŠLJANJE O PRIHODNOSTI ZAPOSLOITEV)</u> <u>(POMOČ ZAVODA)</u> <u>(USTREZNO PODROČJE DELA)</u> <u>(ZAUPANJE VASE – ZAPOSLOITEV).</u>	<u>Brezposelnost – odnos s sestro</u> <u>Brezposelnost – odnos s sestro</u> <u>Brezposelnost – odnos drugi</u> <u>Brezposelnost – odnos drugi</u> <u>Brezposelnost – doživljanje</u> <u>Brezposelnost – odnos s sestro</u> <u>Brezposelnost – odnos s sestro</u> <u>Brezposelnost – odnos s sestro</u> <u>Brezposelnost – odnos s sestro</u> <u>Brezposelnost – odnos s sestro</u> <u>Finančni položaj – finančna pomoč</u> <u>Brezposelnost – podpora pri iskanju zaposlitve</u> <u>Brezposelnost – odnos s sestro</u> <u>Brezposelnost – odnos drugi</u> <u>Brezposelnost – izolacija</u> <u>Brezposelnost – izolacija</u>
II. INTERVJU <u>A si opazila, da bi se odnos z očetom, sestro, babico v času iskanja zaposlitve kaj spremenil ... si dobila ustrezno podporo, pomoč ...</u> <u>Ko sem pustila šolo, ko sem zaključila 4. letnik srednje šole, sem se prijavila</u>	<u>(PREJ – ŠOLANJE)</u>	<u>Stigma – občutki</u> <u>Stigma – debelost</u> <u>Stigma – debelost – izolacija</u> <u>Stigma – izolacija</u>

<u>na Zavod ... to je bila moja prva izkušnja z Zavodom ... to je že skoraj 20 let nazaj ... takrat sem bila na Zavodu le 2 meseca, zato ker sem dobila v šanku službo in potem nisem bila prijavljena na zavodu približno 5 let ... ta služba je bila brez pogodbe ... delala sem na črno ... od 99. leta do 2004 sem delala v šanku in v tem času sem zaključila ekonomsko šolo ... in kakšen je bil takrat odnos z očetom? tisto obdobje, ko sem delala za šankom, je bil najin odnos zelo slab, zato ker ni odobral tega dela ... takrat sem bila mlada, v tistem času sem ga tudi veliko žurala in me ni bilo domov tudi po 3 dni ... ko sem zaključila ekonomsko šolo in pridobila 5. stopnjo izobrazbe, sem se prijavila na Zavod, leta 2004 ... takrat sem bila prijavljena na Zavodu 1 mesec, ko sem dobila zaposlitev v Delnici ... in takrat sem res mislila, da sem dobila najboljšo priložnost ... delo v pisarni ... o tej možni zaposlitvi sem na Zavodu tudi to povedala in so mi tam to službo odsvetovali ... nobeden pa mi ni povedal razloga zakaj ne ... rekli so še, da če bom dala odpoved ne bom upravičena do denarne pomoči ... in takrat sem vseeno sprejela to zaposlitev in pri njih začela delati v oktobru ... en teden sem se uvajala, nato pa sem začela sama delati ... brez predhodnega znanja, ampak meni je zadeva šla ... do novega leta, ko sem dobila novega sodelavca ... z njim sva delala do marca, ko sem začela dobivati panične napade in aprila sem odšla na bolniško ... takrat sem bila tudi pripeljana v Begunje ... nato sem odšla na Zavod povedat kaj se dogaja ... itak mi nobeden ni verjel ... cel čas sem imela občutek, da nimam nobene podpore ... ne na Zavodu, ne</u>	<u>(PRVA IZKUŠNJA)</u> <u>(PREJ – PRIJAVA NA ZAVOD)</u> <u>(PREJ – NEFORMALNA ZAPOSLOITEV)</u> <u>(PREJ – ZAKLJUČEK ŠOLANJA)</u> <u>(PREJ – ODNOS Z OČETOM)</u> <u>(NEODOBRAVANJE DELA)</u> <u>(ZABAVA – DRUŽENJE)</u> <u>(PRIJAVA NA ZAVOD – PO ZAKLJUČKU ŠOLANJA – ZAČETEK BREZPOSELNOSTI)</u> <u>(PRVA REDNA ZAPOSLOITEV)</u> <u>(NA ZAVODU ODSVETOVALI BREZ RAZLOGA)</u> <u>(V PRIMERU ODPOVEDI BREZ DENARNE POMOČI)</u> <u>(UVAJANJE V DELO – SAMOSTOJNOST)</u> <u>(NOV SODELAVEC)</u> <u>(ZAČETEK DUŠEVNE STISKE)</u> <u>(BOLNIŠKA – ODSOTNOST Z DELA)</u> <u>(DIAGNOZA)</u> <u>(BREZ PODPORE)</u>	<u>Stigma – osamljenost</u> <u>Stigma – brez podpore</u> <u>Zdravje – duševna stiska – zdravila</u> <u>Zdravje – hujšanje</u> <u>Socialna mreža – družabno življenje</u> <u>Stigma – strah glede priznanja jemanja zdravil</u> <u>Stigma – zanikanje</u> <u>Stigma – debelost</u> <u>Stigma – prikrivanje resnice</u> <u>Stigma – prikrivanje resnice</u>
---	---	---

<i>pri fantu, ne doma ... dobila sem občutek da me vsi obsojajo, da nočem delati ... da se izmišljujem ... jaz sem bila pa čisto na koncu ... začela sem se spraševati ali sam jaz blesava ali se res nočem delati ... takrat sem bila res mlada in v tistem času sem vedela kaj sploh točno hočem delati ... in v pisarni sem rada delala, dokler nisem dobila tistega sodelavca, ki mi je vse sesul ... takrat sem potem dala odpoved ... imela sem tudi nekaj problemov in se prijavila nazaj na Zavod ... kjer so mi pa res takrat pomagali, da sem kljub odpovedi dobila denarno pomoč na CSD ... takrat je bil z mano moj fant ... čeprav je bil on zraven kot en privesek ... sej ni vedel kaj se dogaja</i> <i>Kako pa je bilo z očetom? glede njega se ne spomnim kako je odračiral njega itak skrbi, ampak ne pokaže ... čeprav me je zadnjič vprašala sestrična od očeta, 2 meseca nazaj, če je bil oči kriv, da me je fant zapustil ... in potem sem začela spraševati, ali bi bilo to možno ... ali je res tako navezan name ... čeprav on ga je imel res rad ... ampak na koncu zgleda da nekaj ni bilo v redu ... odnos med nama s fantom je bil po tem slabši ... se je slabšal ... on se je odmikal od mene ... verjetno zaradi tega ker sem se zaradi zdravil začela rediti) ... no pa tudi kar se tiče financ, sem kdaj pa kdaj dobila občutek, da mu ni prav ker sem doma ... čeprav me ni živel ... no ta odnos se je počasi začel krhati, sploh zaradi moje debelosti ... bolezen in brezposelnost sploh nista bili oviri ... le debelost ... zadnji stavek preden sva se razšla je bil: samo spiš in ješ, takrat sem mu rekla, da naj gre ... Ali ti je kdaj očital brezposelnost, neaktivnost?</i> <i>... niti ne ... tudi ko me je vozil na kontrole sva se imela lepo ... odšla sva</i>	<u>(OBSOJANJE)</u> <u>(NA KONCU)</u> <u>(ISKANJE SEBE)</u> <u>(ISKANJE SEBE)</u> <u>(ISKANJE SEBE)</u> <u>(KRITIČNA TOČKA)</u> <u>(ODPOVED ZAPOSLOTITVE)</u> <u>(NASTANEK</u> <u>NOVE</u> <u>BREZPOSELNOSTI)</u> <u>(PRIDOBITEV CSD POMOČI)</u> <u>(FANTOVA OPORA)</u> <u>(ODNOS Z OČETOM – POTEM)</u> <u>(NAVEZANOST OČETA?)</u> <u>(ODMIK FANTA)</u> <u>(ZDRAVILA – DEBELOST</u> <u>(FANT – ODNOS DO FINANC)</u> <u>(KRHANJE ODNOSA – DEBELOST)</u> <u>(DEBELOST – OVIRA)</u> <u>(OČITANJE FANTA)</u> <u>(PRIJETNO DRUŽENJE S FANTOM</u> <u>MED VOŽNJO NA KONTROLO)</u>	<u>Zdravje – hujšanje</u> <u>Zdravje – aktivnost</u> <u>Brezposelnost – aktivnost iskanja</u> <u>Zdravje – aktivnost</u> <u>Zdravje – zabava – alkohol</u> <u>Zdravje – kriza</u> <u>Zdravje – aktivnost</u> <u>Zdravje – aktivnost</u> <u>Brezposelnost – neformalna zaposlitev – babica</u> <u>Brezposelnost – vedenje</u> <u>Brezposelnost – zdravje</u> <u>Razmišljanje o prihodnosti</u> <u>Razmišljanje o prihodnosti</u> <u>Razmišljanje o prihodnosti</u>
---	---	---

<u>kdaj tudi na pico in se lepo pogovarjala ... čeprav pri zdravnici, pa je govoril, da nič ne delam, da tudi na teraso ne grem ... da veliko spim ... zdravnica me je takrat spodbujala, da bi imela bolj družabno življenje ... ampak saj on ni bil družaben ... opore v njem nisem čutila ... bilo je veliko očitkov, da bi mi pomagal prebroditi to neaktivnost, pa ne ... skratka odnos se je krhal in tudi zaključil ... Kaj pa odnos z očetom? ... še prej bi želela omeniti babico, ker sta bila z očetom zelo povezana ... oče je bil zelo navezan na babico ... no in v tistem času sem postala zelo odvisna od njiju ... najin odnos z očetom je bil v času mojega dela za šankom zelo čuden, ker me veliko ni bilo doma da potem ko sem zbolela in ostala doma ... prav globokih odkritih pogovorov med nama nikoli ni bilo, čeprav sem bila vedno njegova ljubica, tamala ... in še danes ... takrat ko sem ostala doma se je najin odnos po eni strani izboljšal, ker sem ostala doma in takrat je babica padla in pristala na vozičku in potem je bilo potrebno za njo poskrbeti ... vse se je nekako poklapalo ... in oče je to videl in mu je bilo prav, da sem jaz doma ... čeprav je po eni strani govoril, kaj mislim s službo, po drugi pa kaj bomo takrat z babico ... in očetu je bilo všeč da sem jaz doma in skrbim za babico ... jaz sem kljub temu vseeno pošiljala prošnje za delo ...</u> <u>Ali si se želela zaposliti ali ti je bilo v redu tako kot je bilo? ... takrat sem se iskala ... z ekonomsko šolo nisem bila zadovoljna, nisem se videla v pisarni ... prošnje sem itak pošiljala povsod ... potem sem se pa itak vpisala na kozmetično šolo ... V tem času je</u>	<u>(TOŽENJE ZDRAVNICI – FANT)</u> <u>(NEDRUŽABEN)</u> <u>(BREZ OPORE)</u> <u>(VELIKO OČITKOV ZA NEAKTIVNOST)</u> <u>(NAVEZANOST OČETA NA BABICO)</u> <u>(ODVISNA OD BABICE IN OČETA)</u> <u>(V ČASU PRVE ZAPOSLOTITVE ODNOS Z OČETOM ČUDEN)</u> <u>(BREZ ODKRITIH POGOVOROV)</u> <u>(NJEHOVA LJUBICA)</u> <u>(IZBOLJŠANJE ODNOSA)</u> <u>(ZAČETEK BREZPOSELNOSTI)</u> <u>(ODOBRANJE OČETA)</u> <u>(DVOUMNI POMISLEKI)</u> <u>(ODOBRANJE OČETA)</u> <u>(AKTIVNO ISKANJE ZAPOSLOTITVE)</u> <u>(NEZADOVOLJSTVO Z IZOBRAZBO)</u> <u>(AKTIVNO ISKANJE ZAPOSLOTITVE)</u> <u>(VPIS NA KOZMETIČNO ŠOLO)</u>	<u>Finančni položaj</u> <u>Doživljanje situacije – občutki??</u> <u>Zdravje – hospitalizacija – občutki</u> <u>Zdravje – hospitalizacija – pozitivna izkušnja</u> <u>Doživljanje situacije – občutki</u> <u>Brezposelnost – doživljanje situacije</u> <u>Brezposelnost – vedenje</u> <u>Brezposelnost – aktivnost iskanja</u> <u>Finančni položaj – finančna pomoč</u> <u>Brezposelnost – aktivnost iskanja</u> <u>Brezposelnost – odnosi – oče</u> <u>Brezposelnost – aktivnost iskanja</u> <u>Brezposelnost – aktivnost</u> <u>Brezposelnost – socialna opora, finančna opora</u> <u>Brezposelnost – finančni položaj</u> <u>Brezposelnost – finančni položaj – stroški</u> <u>Brezposelnost – finančni položaj – način plačevanja stroškov</u> <u>Brezposelnost – finančni položaj – stroški</u> <u>Brezposelnost – finančni položaj – stroški</u> <u>Brezposelnost – finančni položaj – pogled</u> <u>Brezposelnost – finančni položaj – pogled</u> <u>Brezposelnost – finančni položaj –</u>
--	---	---

<u>bil tvoj odnos z očetom v redu? ... jaz sem bila vedno na razpolago in oče je to dobro vedel ... nikoli mi ni očital da sem doma, saj je vedel da bi brez mene težko poskrbel za vse ...</u> <u>Ali si si še vedno želela iti v službo? ... ja, želela sem se zaposliti ... tudi za polovični delovni čas ampak leta so kar tekla ... oče je bil vesel, babica je bila zadovoljna problem se je zgodil že ko sem odšla za par dni na morje ... oče je kar kompliciral z drugimi negovalkami ... kar nič mu ni bilo prav ... vso to situacijo sem jaz doživljala kot službo ... nekako sem si dopovedovala, da vsaj imam nekaj in tudi ko sem odšla zvečer ven s prijatelji in me je kdo vprašal kaj delam, sem mu odgovorila, da sem negovalka občutek da sem brez službe v takih situacijah mi je bil res zoprni ... vse moje prijateljice so bile zaposlene, jaz pa doma ... čeprav na koncu sem že vsakemu povedala, da sem brez službe ... odvisno kakšen dan sem imela ... Si kdaj čutila dolžnost, da moraš za babico skrbeti, ker si doma, brez službe? ... ne vem če bi temu tako rekla ... je pa res da se teh 10 let ne pozna nikjer ... ni delovne dobe, čeprav sem več delala kot katerakoli drugje v službi ... v to vlogo sem se res tako vživela, čeprav sem doma večkrat očetu tudi to očitala ... sploh če mi je kdaj kaj rekel, sem mu zagrozila, da bom šla in naj se znajde kakor želi in zna ... ampak sem morala biti res jezna, da je do tega prišlo ... bila sem zelo nesrečna, čeprav za to ne krivim babice in ne očeta ... to res ni bila moja dolžnost, da skrbim za babico ... jaz sem bila 1 od 9 vnukov, ki jih je babi imela ... le jaz sem skrbela za mamo ... (Anja zajoka) ... počutila sem</u>	<u>(VEDNO NA RAZPOLAGO)</u> <u>(BREZ OČITKOV OČETA – NJENA OPORA)</u> <u>(ŽELJA PO ZAPOSLOTVI)</u> <u>(ZADOVOLJSTVO OČETA IN BABICE)</u> <u>(PROBLEM NJENE ODSOTNOSTI)</u> <u>(SKRB ZA BABICO – SLUŽBA)</u> <u>(DOPOVEDOVANJE)</u> <u>(PRIKRIVANJE DEJSTEV O SLUŽBI)</u> <u>(ZOPRNI OBČUTEK ZARADI BREZPOSELNOSTI)</u> <u>(PRIZNANJE O BREZPOSELNOSTI, VDAJA)</u> <u>(VŽIVLJANJE V VLOGO NEGOVALKE, OČITKI)</u> <u>(NESREČNOST)</u>	<u>stroški</u> <u>Brezposelnost – finančni položaj – stroški</u> <u>Doživljanje situacije – neizogibna situacija</u> <u>Doživljanje situacije</u> <u>Doživljanje situacije</u> <u>Doživljanje situacije</u> <u>Doživljanje situacije danes – vpliv</u> <u>Doživljanje situacije – prej</u> <u>Doživljanje situacije – prej – strah</u>
--	---	---

<u>se ujeto in situacija se mi je zdela tako nepravilna ... nihče mi ni pomagal ne pri oskrbi ne finančno ... nihče se ni spomnil, da bi lahko pomagal ... res sem bila jezna, čeprav sem z vsemi zelo dobrimi odnosi ... če pomislim, sem bila najbolj jezna nase, ker nisem znala ven iz te situacije ... bilo je kar določeno, da Anja poskrbi za babico ...</u> <u>Kaj pa sestra? za babico je začela skrbeti sestra ... to je bilo v tistem obdobju ko sem zbolela ... jaz se takrat nisem nič zavedala, se nisem znala obrnit ... takrat je sestra hodila vsak dan in jo negovala ... in zadnji dan mi je lepo rekla, da sem jaz na vrsti da jo začnem negovati ... me je tudi naučila vsega ... v tistem obdobju sva imeli s sestro kar lep odnos ... mogoče je ker sem imela fanta ... Kaj pa glede brezposelnosti? sestra mi nikoli ni očitala mojega stanja, kakor njen mož ... njemu pa nikoli ni bilo jasno, kako sem lahko doma ... sploh takrat ko so hodili ob nedeljah na kosilo ... takrat so me vsi spodbujali, da naj grem ven, v družbo ... jaz sem bila takrat res zamorjena sploh mož od sestre ... sestra pa nikoli ... takrat sva imela zelo dober odnos, čisto drugačnega od danes ... danes čutim, da mi očita, da bi lahko že pred 10 leti vedela, kaj bi rada delala, zato ker danes delam isto kot ona ... tudi to ker me ni več doma) in ni kava kuhana takrat ko bi si ona želela ... res se je spremenila ... samo enkrat se spomnim, da sva se res lepo pogovarjali in mi je rekla, da se bo meni spremenilo vse, ko bo babi umrla ... že takrat sva nekako planirali kako bo z mano in mojo službo ... takrat sva naredili načrt in počutila sem se res v redu ... začutila sem njeno oporo ... drugače pa nisva nikoli imeli</u>	<u>(UJETA, NEPRAVIČNA SITUACIJA)</u> <u>(BREZ POMOČI)</u> <u>(JEZNA NASE)</u> <u>(LEP ODNOS S SESTRO)</u> <u>(BREZ OČITKOV SESTRE ZARADI NJENE BREZPOSELNOSTI)</u> <u>(OČITANJE SVAKA)</u> <u>(SPODBUDA DRUGIH ZA DRUŽABNO ŽIVLJENJE)</u> <u>(ZAMORJENA)</u> <u>(ODNOS V PRETEKLOSTI BOLJŠI OD DANES)</u> <u>(DANES – OČITANJE)</u> <u>(OČITANJE SESTRE)</u> <u>(POGOVOR S SESTRO)</u>	
---	--	--

<u>takih pogovorov ... največkrat ona govori od sebe ... finančno mi je pomagala le takrat, če sem jo sama prosila ... kar se tiče službe, pa nisem imela nobene podpore ... vedno so bile obljube, da bosta vprašala za kakšno službo, sploh za negovalko, ker sta imela veze ... ostalo je le na obljubah in takrat sem začela razmišljati, da dvomita v moje sposobnosti ... Kaj pa prijatelji v tem času? v tistem času sem se jaz čisto izolirala ... zaradi brezposelnosti, debelosti ... če pomislim sploh nisem imela takih prijateljev ... imela sem 2 prijateljici, ki pa nista igrali prav velike vloge</u> <u>Stigma – Debelost, bolezen, brezposelnost so bili dejavniki, zaradi katerih si se izključila iz družabnega življenja? Ali si imela občutek, da te drugi gledajo drugače?</u> Jaz sem imela občutek, da me drugi gledajo drugače ... sploh tipi ... čeprav nobeden ni bil zato žaljiv ... če sem kakšnega spoznala ... najbolj je očitna bila moja debelost ... je pa velika verjetnost, da sem se jaz zaradi vseh teh dejavnikov izolirala od drugih ... takrat sem imela 123 kg in zaradi tega mi je bilo nerodno ... najbolj me je motila moja debelost ... Ali je bilo možno, da je bila debelost posledica tvojega nezadovoljstva, ko si ostala doma, bila neaktivna? seveda, itak ... če bi jaz imela celo življenje toliko kg, bi bila verjetno nekako sprijaznjena s tem, tako pa se je to zgodilo v enem letu ... 30 kg v enem letu ... čeprav sem tudi imela občutek, da so se me drugi izogibali, čeprav zdaj ne vem ali sem jaz z mojim obnašanjem temu prispevala ali ne ... Večina prijateljev pa je želela, da neham jemati tablete, res pa je, da nikoli nisem imela ne vem	<u>(DOBRO POČUTJE)</u> <u>(FINANČNA POMOČ)</u> <u>(BREZ OPORE PRI ISKANJU ZAPOSLOTITVE)</u> <u>(DVOM V NJENE SPOSOBNOSTI)</u> <u>(IZOLACIJA)</u> <u>(BREZ PRIJATELJEV)</u> <u>(OBČUTEK, DA JO DRUGI GLEDAJO DRUGAČE)</u> <u>(DEBELOST)</u> <u>(IZOLACIJA)</u> <u>RAZMIŠLJANJE – IZOLACIJA</u> <u>DRUGIH ALI ZARADI SEBE</u> <u>(BREZ OPORE)</u> <u>(OSAMLJENOST)</u> <u>(PRENEHANJE JEMANJA TABLET)</u>	
---	---	--

<u>kakšnih pogovorov glede tega ... nihče ni imel take izkušnje ...</u> <u>Ali se kaj spomniš tega prehoda v družabno življenje?</u> takrat sem res prenehala jemati tablete ... in spet bom pri teži ... jaz sem tako hitro takrat shujšala ... v parih mesecih sem prišla na idealno težo ... in seveda sem dobila samozavest ... nisem imela nobene diete ... in takrat sem imela eno prijateljico in ona se je ravno ločevala in se dobro spomnim, kako sem ji pomagala in takrat se je meni ful začelo dogajati in sem bila veliko z njo in še nekaj kolegov ... če pomislim, je bilo mene vedno strah tipu, če bi ga spoznala, priznati, da jemljem tablete ... kako naj mu to povem in če bi želela otroka, bi jih mogla zamenjati ... in jaz nisem nobenemu povedala, da sem jemala tablete In ta debelost je mene ubijala ... čeprav vse skupaj ... ko sem odšla kdaj ven, sem vedno imela tako veliko povedati kaj počnem, čeprav to sploh ni bilo res ... na primer ob vprašanjih kaj delam, se naložila, da hodim v službo in vse obveznosti, ki jih je treba narediti ob hiši ... čeprav nisem naredila nič od tega ... želela sem prikriti svojo situacijo ... <u>Koliko si bila aktivna v času brezposelnosti? Ali se ti je ta aktivnost kaj spremenila (fizično zdravje)? Ali si skrbela za svoje zdravje?</u> Kakor se spomnim, je bilo hujšanje prisotno celo življenje ... v tistem času sem veliko hodila ... imela sem tudi psa ... zaradi diagnoze mi ni bilo potrebno aktivno iskati zaposlitve in mi na Zavodu niso težili ... vse so vedeli od mene ... od njih nisem prejemale nobene pošte ... če pomislim, sem v tistem obdobju samo hodila ... športala nisem nikoli ... ko sem prenehala hoditi s fantom, sem	<u>(HUJŠANJE)</u> <u>(DRUŽABNO ŽIVLJENJE)</u> <u>(STRAH GLEDE PRIZNANJA, DA JEMLJE TABLETE)</u> <u>(ZANIKANJE JEMANJA TABLET)</u> <u>(DEBELOST)</u> <u>(PRIKRIVANJE RESNICE)</u> <u>(PRIKRIVANJE SITUACIJE)</u> <u>(HUJŠANJE PRISOTNO CELO ŽIVLJENJE)</u> <u>(VELIKO HOJE)</u> <u>MAJHNA AKTIVNOST ISKANJA ZAPOSLOTITVE)</u> <u>(HOJA)</u>	
---	---	--

<u>imela obdobje ... sploh takrat ko sem shujšala in prenehala jemati zdravila ... sem imela obdobje pitja ... veliko sem ga žurala ... če povzamem: ko si bila brezposelna in si imela izkušnjo z boleznijo nisi bila aktivna ... ko pa si prenehala hoditi s fantom, si tudi prenehala jemati zdravila si shujšala in ga začela žurati? ... no kasneje, čez par mesecev, se mi je diagnoza ponovila, bila sem 1 mesec v bolnici in takrat sem začela dvomiti v mojo sigurnost da zaposlitev ni bila kriva za bolezen ... po tem sem dobila psa in sem začela veliko hoditi ... spomnim se, da sem si vedno dajala projekte ... na primer vpisala sem se na kozmetično šolo ... takrat sem tudi skrbela za babico ... hodila sem v šolo in bila odsotna tudi cel dan ... in takrat se dobro spomnim, ker nisem vedela kaj bi rada, da sem na Zavodu svetovalko kar dobro prinašala okoli ... če dobro pomislim, nisem imela nobenih posebnih zdravstvenih težav ... Jemala sem le tablete in to je to ... v tistem času se dobro spomnim, da se nekako »plavala« ... se redila ... velikokrat sem se spraševala ali je to to ... čeprav sem dobro vedela, da babica ne bo večno in prav tako tudi njena penzija ne ... in vedno sem imela cilj službo je treba najdet, ker babica ne bo večno ... in meni se je življenje res spremenil, ko je ona umrla ... s tem, da sem dobila službo 3 mesece pred njeno smrtjo ... se pravi, da jo je nekaj zadrževalo ... veš kako je bil manjši šok, da sem službo že imela, kot da bi jo začela iskati po njeni smrti ... vse se je poklapalo ... to je bil res slučaj ... Ali misliš, da bi se ti duševno zdravje prej izboljšalo če bi bila zaposlena? V 10 letih jemanja zdravil se nikoli nisem počutila, da bi bila</u>	<u>(VELIKO ZABAVE)</u> <u>(PONOVI TEV KRIZE, DVOM VASE)</u> <u>(PES – HOJA)</u> <u>(PROJEKTI)</u> <u>(SKRB ZA BABICO)</u> <u>(PRIKRIVANJE RESNICE NA ZAVODU)</u> <u>(BREZ POSEBNIH ZDR. TEŽAV)</u> <u>(RAZMIŠLJANJE O SITUACIJI)</u> <u>(RAZMIŠLJANJE O PRIHODNOSTI)</u> <u>(RAZMIŠLJANJE O PRIHODNOSTI)</u> <u>(SLUŽBA – 3 MESECE PRED SMRTJO BABICE)</u> <u>(ODSOTNOST BOLEZNI)</u>	
---	---	--

<u>bolna ... samo v tistem obdobju, ko sem bila hospitalizirana ... sploh po 3 dneh spanja ... je bila zame zelo pozitivna izkušnja ... ena boljših izkušenj ... res se nikoli nisem imela za bolno ... imam tablete, je bila ena psihotična motnja in sem rutinsko jemala te tablete ... Ali si čutila kakšne spremembe v času brezposelnosti? Mene brezposelnost sploh ni begala ... sama sebi sem toliko lagala in drugim koliko imam dela in sem se s tem sprijaznila čeprav sem veliko poslala prošenj za zaposlitev ... nekako me je babica finančno reševala ... aktivnost je nihala ... in sem se spraševala glede prihodnosti ... po eni strani mi je situacija ustrezala, po drugi pa sem bila primorana iskati zaposlitev ... tudi s strani očeta nisem čutila nobenega pritiska, saj mu je bilo verjetno v redu, da sem doma ... čeprav sva oba vedela, da bo treba nekaj spremenit ... bila pa so nihanja, enkrat sem poslala ful prošenj, nato pa nič ... skoz sem imela v glavi, da službo moram dobit ... imela sem zavetje pri babici tako finančno kot čustveno, in sem vedela da bo tega enkrat konec ...</u> <u>Ali mi opišeš tvojo finančno situacijo?</u> <u>V času brezposelnosti sem imela očetovo, babičino pokojnino + denarno pomoč ... privoščila sem si programe za hujšanje ... velikokrat sem plačevala na obroke ... bila sem pooblaščenka za upravljanje obeh pokojnin ... kratka vsako leto sem si nekaj privoščila ... na primer nega obraza, depilacija ... res da ne kupujem firm za oblačila, sem si pa vseeno kaj kupila ... sama sebi sem se prepričevala, če že skrbim za oba, očeta in babico, mi tudi pripada, da si</u>	<u>(HOSPITALIZACIJA)</u> <u>(POZITIVNA IZKUŠNJA)</u> <u>(ODSOTNOST OBČUTKA BOLEZNI)</u> <u>(BREZPOSELNOST)</u> <u>(LAGANJE SEBI IN DRUGIM O DEJANSKEM STANJU)</u> <u>(AKTIVNO ISKANJE ZAPOSLOTITVE)</u> <u>(FINANČNA POMOČ)</u> <u>(NIHANJE AKTIVNOSTI)</u> <u>(BREZ PRITISKA S STRANI OČETA)</u> <u>(NIHANJE AKTIVNOSTI ISKANJA ZAPOSLOTITVE)</u> <u>(FOKUS)</u> <u>ZAVETJE</u> <u>(FINANČNA POMOČ)</u> <u>(STROŠKI ZA PROGRAME HUJŠANJA)</u> <u>(PLAČEVANJE NA OBROKE)</u> <u>(STROŠKI ZA OSEBNO NEGO)</u> <u>(KUPOVANJE OBLAČIL)</u>
--	--

<u>nekaj privoščim ... da je to moja plača ... tudi na morje sem odšla, imela sem za cigarete ... z očetom sva vzela edino kredit za avto ... če pogledam, mi res ni bilo hudega ...</u> <u>če pa dobro pomislim, se pa vprašam ... kako nam je sploh šlo ... vmes sem tudi dala 3000 eur za kozmetično šolo ... to je bilo 200 eur na mesec ... Čeprav položnice so bile vedno plačane ... tako me je oče naučil ... kar je ostalo je bilo za življenje ... in zmeraj se je izšlo ...</u> <u>Koliko imaš občutka, da lahko vplivaš na svoje življenje – v času brezposelnosti? Bila sem v enem krogu ... avtomatsko je skrb za babico padla name ... v tistem času dejansko vpliva nisem imela ... nisem imela možnosti imeti vpliva na svoje življenje in posledično sem bila tudi jezna nase in na to situacijo ... padla sem v to godljo in niti nisem vedela, da bo toliko časa trajalo ... spremenilo bi se edino tako, da bi prišla v tako situacijo, da bi morala nekam iti ... tako bi se morali vsi soočiti s tem ... tako pa jim ni bilo treba. danes lahko rečem, da pa imam vpliv ... da lahko povem svoje mnenje ... v bistvu prej nikoli nisem imela svojega mnenja) oziroma ga nisem upala izraziti ... vedno sem se strinjala z drugimi ...</u>	<u>(PREPRIČEVANJE, DA SI LAHKO PRIVOŠČI)</u> <u>(NJENA PLAČA)</u> <u>DRUGI STROŠKI</u> <u>(KREDIT ZA AVTO)</u> <u>(PLAČILO ŠOLANJA)</u> <u>(NEIZOGIBNA SKRB ZA BABICO)</u> <u>(BREZ VPLIVA NA ŽIVLJENJE, JEZA NASE)</u> <u>(RAZMIŠLJANJE O NASPROTNI SMERI)</u> <u>(VPLIV)</u> <u>(BREZ MNENJA)</u> <u>(STRAH IZRAZITI SVOJE MNENJE)</u>	
--	---	--

9.3. SELEKTIVNO KODIRANJE IZJAV PO RAZLIČNIH PODROČJIH ZA NAMEN RAZISKAVE

Zap. št.	Enote kodiranja	Pripisani pojmi
	SOCIALNA MREŽA	
1	Jaz sem že celo življenje doma tukaj kjer sem rojena.	Odnosi v družini
	Bili smo kot normalna družina, mami, oči, sestra, babica in dedek.	
2	so mi vsi govorili ti si tako pametna, ti si vse tako hitro zapomniš,	Odnosi v družini
	tebi se sploh ni treba učiti	
3	zdaj vidim ta odnos med njima ... en kup enega krega	Odnosi v družini
	in slabe volje	
4	sej drugače je bilo lepo ... ampak pri nam ni bilo objemanja	Odnosi v družini
	in ljubčkanja ... res to je meni zelo manjkal ... mi pač nismo imeli te navade ...	
5	moja mami je bila učiteljica, bila je zelo stroga ženska ... kar se spomnim	Mama
	je bilo zmeraj treba takoj narediti nalogo, se učiti in vedno me je spremljala	
6	čeprav sem do petega razreda, dokler je bila mami živa,	Mama
	bila prav –dobra, ker me je nekako spodbujala	
7	takrat ... do 12 leta ... mami je »non stop« hodila na govorilne, me spremljala,	Mama
	me kontrolirala ... tudi v prostem času ...	
8	mami je bila ful živčna ...	Mama
9	je bilo vse breme na njej ... imela je obveznosti v šoli, bila je tudi knjižničarka	Mama
	in ne vem ... ona je bila zmeraj živčna ... ona bi se vedno drla	
10	no ona je odšla to takoj preverjat ... in potem je bilo to hudo ... me je zelo zmerjala ...	Mama
11	seveda je mami tam bila in ponovno je bilo vpitje in kreganje ...	Mama
12	vem pa da sem se mami velikokrat zlagala ...več ali manj je izvedela ...	Mama
13	Spominjam se jo kot zelo strogo osebo, jo imam rada ... sem jo imela rada	Mama
14	bila je vedno urejena	Mama
15	želela je predvsem, da bi jaz prišla do kruha ...	Mama
16	da bom zrasla v eno tako osebo kot moja sestra. ampak ji ni ratal ...	Mama
17	vem pa da sva se že pogovarjali kam naj grem v srednjo šolo, ko sem bila	Mama
	v nižjih razredih ... kot da bi čutila nekaj ...	
18	Očija v času mojega otroštva velikokrat ni bilo doma	Oče
19	Takrat je imel tudi obdobje, ko je veliko pil ... in takrat ga ni bilo ...	Oče
20	jaz sem bila vedno očkova ljubica	Oče
21	je vse moči napel, da sta me vzgajali babi in moja sestra.	Oče
22	saj je bil zraven, sploh takrat če sem kakšno »ušpičila« pa je zaropotal,	Oče
	ampak vseeno je računal na babico in sestro ...	
23	takrat me ni želel s tem obremenjevati, da bi je že pri teh letih izvedela	Oče

	da mami ne bo več ...	
24	še danes mi moj zlati oči očita: »Ja plesal sem na maturantcu pa še dons ni ta šola narejena«	Oče
25	tisto obdobje, ko sem delala za šankom, je bil najin odnos zelo slab, zato ker ni odobral tega dela ...	Oče
26	najin odnos z očetom je bil v času mojega dela za šankom zelo čuden, ker me veliko ni bilo doma	Oče
27	z očijem sem imela ful »tihe maše« ... takrat se je odnos tudi ohladil.	Oče
28	on je samo želel da bi se osamosvojila,	Oče
29	čeprav po drugi strani pa sem vedno imela občutek da me hoče zase ...	Oče
30	kasneje sem tudi drugo službo dobila bližje in sva se z očijem vedno bolj zbližala ...	Oče
	sploh v tem času, ko sem bila s fantom ...	
31	danes je najin odnos dober čeprav se je vse spremenilo od lanskega leta, ko je postal drug človek ...	Oče
32	odkar je zbolel in ne pije več ... večkrat vzkipi in obupuje, vidi se da je zelo naveličan ...	Oče
33	O moji bolezni ne želi govoriti, nikoli se o tem niti nisva pogovarjala povem mu edino,	Oče
	ko grem na pregled in kako je bilo ...	
34	kar je bilo v bolnici pa ne ve nič ... niti takrat me ni prišel obiskat	Oče
35	saj vem da ni zmogel ... čeprav sem upala da bo vseeno prišel	Oče
36	njega itak skrbi, ampak ne pokaže ...	Oče
37	sem začela spraševati, ali bi bilo to možno ... ali je res tako navezan name?	Oče
38	se je najin odnos po eni strani izboljšal, ker sem ostala doma	Oče
39	čeprav je po eni strani govoril, kaj mislim s službo, po drugi pa kaj bomo takrat z babico	Oče
40	očetu je bilo všeč da sem jaz doma in skrbim za babico ...	Oče
41	oče je bil zelo navezan na babico	Oče
42	Babica je bila tista nit, ki je mene gor držala ...	Babica
43	jaz sem pri njej še vedno spala, pred smrtjo mami in po smrti ...	Babica
44	ona je mene tako rada imela...mene ni nikoli zašpecala vedno sem se lahko obrnila na njo.	Babica
45	res sva imeli dober odnos bila je čisto preveč dobra ...	Babica
46	lahko rečem, da je bila ona moja mami ... tisto kar sem rabila ...	Babica
47	res pa je, da tudi ona ni znala objeti mogoče me je kdaj takole pobožala.	Babica
48	Sestra je 8 let starejša od mene	Sestra
49	sem jo smatrala kot en vzor zame	Sestra
50	zelo je bila pridna in zelo dobro se spomnim, da so vsi hoteli, da grem po njenih	Sestra

	stopinjah ...	
51	Ona je bila najboljša v vsem, doma, v šoli ...	Sestra
52	Jaz jo imam zelo rada ...	Sestra
53	ni bilo tiste sestrške ljubezni ...	Sestra
54	jaz sem bila zanjo vedno grdi raček ... pa še danes sem.	Sestra
55	se tudi večkrat skregava	Sestra
56	Ona je mene že v otroštvu poteptala	Sestra
57	se vsak dan slišiva in tudi sva velikokrat skupaj ... čeprav jaz sem tam rada zaradi otrok ...	Sestra
58	ne spomnim se, da bi kaj pomagala	Sestra
59	sploh ne morem opisati najinega odnosa, ker vedno popuščam.	Sestra
60	v glavnem ko ji zamerim je približno 2 dni ne pokličem, potem pa ona mogoče pokliče,	Sestra
	čeprav je to redko ...	
61	velikokrat popustim zaradi otrok in iz prepričanja, da se ne bomo kregali, ampak je problem	Sestra
	v tem, da midve tega problema ne rešiva	
62	opažam, da je tudi zelo živčna, tako kot je bila mami tudi dela v šolstvu, naveličana je službe	Sestra
63	v odnosu do mene ne izbira besed ...	Sestra
64	velikokrat me tudi prizadene in verjamem, da tega niti ne ve ...	Sestra
65	pa zaprti oddelek ... sestra sem itak rekla, da je ne želim več videti	Sestra
66	veliko sem se družila s sestrično in bratrancem, s katerima sem se zelo dobro razumela ...	Drugi
	mi trije smo bili najboljši par	
67	drugače pa nisem imela toliko prijateljev ...	Drugi
68	Moram omeniti tudi eno prijateljico iz okolja, kjer sem delala ...	Drugi
69	ona je bila ves čas z mano in tudi ona je imela podobno izkušnjo s hospitalizacijo	Drugi
70	mi je enkrat sestrična rekla, da naj preneham jemati tablete ... naj jih vržem v koš,	Drugi
	ker se redila, vedno le spala ... vem, da mi je želela dobro	
71	V času ko sem prišla iz bolnišnice, sem spoznala sodelavca od mojega zeta ...	Drugi
72	bila sva le prijatelja	Drugi
73	veliko sva se pogovarjala in če danes pomislim, lahko rečem, da me je rešil tistega obdobja ...	Drugi
	čeprav sva se kasneje razšla ...	
74	itak mi nobeden ni verjel ... cel čas sem imela občutek, da nimam nobene podpore ...	Drugi
75	moj fant je bil tak »zapečkar« in mene je to »ubijalo«	Fant

76	Takrat ko sem zbolela, sem mislila, da sem ostala sama... tudi povedala nisem nikomur	Fant
	razen fant in domači ... kmalu se je tudi najin odnos s fantom rušil ... 10 mesecev je bil še z mano	
77	ko je babi padla in je nekdo moral skrbeti za njo, sem se odločila, da poskrbim za njo in sem	Fant
	ostala doma ... takrat je bila babi na vozičku ... takrat se fant s to odločitvijo ni strinjal, je bilo to preveč ...	
	ker potem nisva morala nikamor ... ne čez vikend, ne med tednom ... in njemu	
78	takrat je bil z mano moj fant ... čeprav je bil on zraven kot en privesek ... sej ni vedel kaj se dogaja	Fant
79	ko me je vozil na kontrole sva se imela lepo	Fant
80	odšla sva kdaj tudi na pico in se lepo pogovarjala	Fant
81	čeprav pri zdravnici, pa je govoril, da nič ne delam, da tudi na teraso ne grem ... da veliko spim ...	Fant
82	on ni bil družaben	Fant
83	opore v njem nisem čutila	Fant
84	bilo je veliko očitkov, da bi mi pomagal prebroditi to neaktivnost, pa ne	Fant
85	odnos se je krhal in tudi zaključil ...	Fant
86	on mene ni razumel	Fant
87	no enkrat čez približno 10 mesecev, ko smo nekaj delali pri hiši, mu ni bilo prav, da sem si vmes	Fant
	pripravila sendvič ... in takrat sem imela zadosti in sem ga prosila, da odide.	
88	odnos med nama s fantom je bil po tem slabši ... se je slabšal ... on se je odmikal od mene ...	Fant
89	no pa tudi kar se tiče financ, sem kdaj pa kdaj dobila občutek, da mu ni prav ker sem doma	Fant
90	no ta odnos se je počasi začel krhati, sploh zaradi moje debelosti ...	Fant
91	zadnji stavek preden sva se razšla je bil: samo spiš in ješ takrat sem mu rekla, da naj gre ...	Fant
92	po odhodu sva se potem še nekajkrat dobila, pa vseeno ni šlo.	Fant
	DOŽIVLJANJE	
93	v bistvu jaz sem bila, če tako pogledam, bolj lena ...	Doživljanje sebe
94	če se spomnim, jaz kot otrok sem bila zelo pregnana ... mene so lahko vse sorte »naštimal« ...	Doživljanje sebe
95	V preteklosti sem imela vedno veliko ciljev, ki pa jih nikoli nisem dokončala	Doživljanje sebe
96	vedno me je nekaj ustavilo ... ali sem se premislila ... ne vem	Doživljanje sebe
97	ker danes zadeve speljem do konca...vsaj kratkoročne ... če se nekaj zadam to naredim ...	Doživljanje sebe

	in tukaj vidim velik napredek ...	
98	danes pri sebi velikokrat opažam, ko imam obdobja, da želim iz svojega življenja odstraniti ljudi,	Doživljanje sebe
	ki mi ne ustrezajo ... pa potem nič ne naredim	
99	vem da bi to morala narediti, ker pridejo trenutki, ko se vprašam: »Ali mi je res tega treba?«	Doživljanje sebe
100	če prav pomislim, mi moja teža predstavlja večjo težavo kot moja diagnoza	Doživljanje sebe
101	te diagnoze niti več ne čutim	Doživljanje sebe
102	velikokrat sem se še sama »hecala« na ta račun ... mogoče tudi zaradi tega pri ljudeh ni bil več tak tabu ...	Doživljanje sebe
103	najbolj je očitna bila moja debelost	Doživljanje sebe
104	takrat sem imela 123 kg in zaradi tega mi je bilo nerodno	Doživljanje sebe
105	najbolj me je motila moja debelost ...	Doživljanje sebe
106	V 10 letih jemanja zdravil, se nikoli nisem počutila, da bi bila bolna	Doživljanje sebe
107	bolna ... samo v tistem obdobju, ko sem bila hospitalizirana ... sploh po 3 dneh spanja ...	Doživljanje sebe
108	so mi vsi govorili ti si tako pametna, ti si vse tako hitro zapomniš, tebi se sploh ni treba učiti	Doživljanje drugih
109	Imam nenehni občutek, da se moram opravičevati drugim zakaj sem se tako zredila	Doživljanje drugih
110	da me drugi obsojajo zakaj sem se tako zapustila.	Doživljanje drugih
111	zelo malo ljudi mojo zgodbo pozna in tako začnem tudi to zgodbo razlagati,	Doživljanje drugih
	ker vidim v njihovih očeh obsojanje	
112	sprijaznila sem se, da moram te tablete jesti ...	Doživljanje situacije
113	doma sem bila vedno sama ... tukaj pa sem imela družbo	Doživljanje situacije
114	avtomatsko je skrb za babico padla name ...	Doživljanje situacije
115	v tistem času dejansko vpliva nisem imela	Doživljanje situacije
116	nisem imela možnosti imeti vpliva na svoje življenje in posledično sem bila tudi jezna nase in na to situacijo	Doživljanje situacije
117	padla sem v to godljo in niti nisem vedela, da bo toliko časa trajalo ...	Doživljanje situacije
118	cel čas sem imela občutek, da nimam nobene podpore.	Občutki
119	dobila sem občutek da me vsi obsojajo, da nočem delati ... da se izmišljujem ...	Občutki

120	jaz sem bila pa čisto na koncu ... začela sem se spraševati ali sam jaz blesava ali se res nočem delati ...	Občutki
121	Jaz sem imela občutek, da me drugi gledajo drugače	Občutki
122	čeprav sem tudi imela občutek, da so se me drugi izogibali, čeprav zdaj ne vem ali sem jaz z mojim obnašanjem temu prispevala ali ne	Občutki
123	zelo dobro se spomnim, kako mi je bilo vseč, če me je objela od kakšne prijateljice mami ...	Zadovoljstvo
124	so me naučili, da brez tablet res ne bom mogla živeti	Strah
125	čeprav se jaz sama tega bojim ... bojim se ponovne krize	Strah
126	če primerjam prej, ko sem še delala kot natakarica, pred boleznijo, lahko rečem, da je bilo takrat življenje brez stresa	Stres
127	tega, kako je plačevati položnice, kupovati hrano in podobno, nisem poznala	Stres
128	takrat mi ni bilo potrebno prevzeti nobene odgovornosti	Stres
129	ta razlika je očitna ... na primer oni so kupili stanovanje na morju, jaz pa niti položnic ne morem plačati	Obup
130	z očijem sva itak oba v limitu ...	Obup
131	želela bi, da bi nama z očijem pomagala pri obnovi hiše	Obup
132	toliko let že govorim, kaj bi bilo potrebno obnoviti ... že zaradi očija pa vedno zamenja temo pogovora ...	Obup
	in res ne morem vedno težiti.	
133	sploh ne morem opisati najinega odnosa, ker vedno popuščam	Vedenje
134	kadarkoli je kaj narobe, meni vedno pridejo solze na oči, tako me zaboli	Vedenje
135	ampak na zunaj pa se vsi dobro razumemo	Vedenje
136	velikokrat popustim zaradi otrok in iz prepričanja, da se ne bomo kregali	Vedenje
137	velikokrat me tudi prizadene in verjamem, da tega niti ne ve	Vedenje
138	verjetno bi se morala sama vključiti na kakšne delavnice za samopomoč, kot mi je predlagala prijateljica	Vedenje
	s podobno izkušnjo	
139	jaz sem se pa tega zelo izogibala, saj je taka izpoved zelo mučna ...	Vedenje
140	danes lahko rečem, da pa imam vpliv ... da lahko povem svoje mnenje	Vedenje
141	v bistvu prej nikoli nisem imela svojega mnenja oziroma ga nisem upala izraziti	Vedenje
142	vedno sem se strinjala z drugimi ...	Vedenje
143	sedaj lahko rečem, da živim samostojno življenje, čeprav doma pri očiju	Samostojnost
144	takrat sem vseeno sprejela to zaposlitev in pri njih začela delati v oktobru	Samostojnost
145	teden sem se uvajala, nato pa sem začela sama delati ... brez predhodnega znanja, ampak meni je zadeva šla ...	Samostojnost
	ZDRAVJE – DUŠEVNO ZDRAVJE	
146	Ko sem zbolela, sem mislila, da sem ostala sama ...	Duševna stiska
147	prvič sem bila hospitalizirana leta 2005 ... februarja ... ne vem kaj je takrat bilo	Duševna stiska

148	mogoče pa je bil kakšen povod, ko sem jaz tisto službo dobila	Duševna stiska
149	čez 1 mesec sem dobila sodelavca ... še danes poznam njegovo ime in priimek in kako zgleda ... takrat so se pa začele dogajati čudne stvari ... res ne vem ...	Duševna stiska
150	lahko mi je delala le domišljija in sem se vse izmislila, ampak takrat, ko sem popila kavo, ki jo je prinesel on,	Duševna stiska
	sem dobila toliko energije, da bi lahko delala 13 ur ali še celo cel dan	
151	takrat se mi je dogajalo, da sem pri oknu videla, kako nekdo premika zavese in gleda v pisarno	Duševna stiska
152	potem se mi je premikala miška na računalniku sama od sebe	Duševna stiska
153	potem sem imela občutek, da me nekdo zasleduje	Duševna stiska
154	zelo dobro se spomnim dneva, ko sem prišla domov in se očiju rekla, da ne morem več, da ne grem več nazaj ...	Duševna stiska
	da bom znorela	
155	fant je spraševal. »kaj ti je, kaj ti je« in sem mu rekla: »pelji me k zdravniku, ker se staram« ... meni je šla ura v eni minuti sedem ur ... ampak jaz ne vem kaj sem delala takrat ...	Duševna stiska
156	in res, tablete sem vrgla v smeti in to isti dan, ko se je fant odselil ...	Duševna stiska
157	sestrična rekla, da naj preneham jemati tablete ... naj ji vržem v koš, ker se redila, vedno le spala	Duševna stiska
158	in potem se mi je zopet začelo »balinati« ...	Duševna stiska
159	imela sem občutek, da je bil ves čas zrežiran.	Duševna stiska
160	zelo dobro se spomnim tistega vikenda, ko je bila pri meni, ko so se začele dogajati zelo čudne stvari	Duševna stiska
161	ko je odšla domov je v nedeljo oči klical sestro, da ne more več z mano živeti	Duševna stiska
162	da sem zopet začela halucinirati (vmes pripomba: ravno zaradi tega ker se mi je to ponovilo,	Duševna stiska
	ne morem več zagotoviti, da tistega v službi ni bilo.	
163	začela slikati in dejansko slike videla ... imela sem privide ...	Duševna stiska
164	potem sem na primer zatrjevala, da bo prišel bratranec pome, ker mi mora nekaj povedati, pa se sploh nisem družila z njim ...	Duševna stiska
165	hodila sem ven pozimi v kratkih rokavih in odpirala vrata	Duševna stiska
166	imela sem občutek, da nekdo hoče priti v hišo in da je nekaj nastavljal, da bi zaropotalo, a v bistvu sem šla jaz	Duševna stiska
	in je zaropotalo zaradi mene	
167	to se je dogajalo nekaj dni ... in oči res ni vedel kaj naj naredi ...	Duševna stiska
168	takrat mi je sestra rekla naj vzamem kartico, da gremo v dežurno in v dežurni sem svojo zdravnico iz bolnišnice povezovala z bivšim delodajalcem, da sta skupaj sodelovala. no in ko smo odšli iz dežurne res nisem vedela kam gremo ...	Duševna stiska
169	sprijaznila sem se, da moram te tablete jesti ...	Duševna stiska

170	fant me je peljal na dežurno in tam nisem govorila niti pet minut, me je zdravnik takoj poslal v psihiatrično bolnišnico	Hospitalizacija
171	ko fant pelje z napotnico v bolnico sem dobila občutek, da je minilo par sekund in sva bila tam ...	Hospitalizacija
172	se zelo dobro spomnim, ko je fant iskal sprejemno in kasneje dežurno zdravnico, ki je prišla s sestro	Hospitalizacija
173	ko sem se usedla, mi je sestra dala pod jezik eno tabletko in takrat sem se zbudila ...	Hospitalizacija
174	zanimivo je bilo to, da sem vedela da grem tja	Hospitalizacija
175	potem sem vseeno odšla na stranišče in ko sem prišla nazaj se spomnim, da me je vprašala:	Hospitalizacija
	»Ali boste jemala tablete, ali boste ostali tukaj?«	
176	takrat sem sem se odločila, da bom jemala tablete in sem odšla domov ...	Hospitalizacija
177	mi je pot bila vedno bolj poznana	Hospitalizacija
178	sem spoznala, da se zopet vračam v bolnišnico ... rekla sem si: »OK, grem gor in potem domov.«	Hospitalizacija
179	tega momenta verjetno ne bom nikoli pozabila, ko so mi tam rekli naj se oblečem v pižamo, sestra bo pa počasi odšla	Hospitalizacija
180	prav dobro se spomnim nje, mene in vse ... pa zaprti oddelek	Hospitalizacija
181	sestri sem itak rekla, da je ne želim več videti	Hospitalizacija
182	teh treh dni se nič ne spomnim, ker sem spala, saj so me čisto »načilali« z zdravili	Hospitalizacija
183	čez pet dni sem imela rojstni dan in takrat so mi dekleta, ki so bila prav tako notri, nabrala rožice ... travniške rožice	Hospitalizacija
184	takrat sem bila hospitalizirana en mesec in en teden ...	Hospitalizacija
185	meni je bila drugače to dobra izkušnja	Hospitalizacija
186	ne morem reči čez nikogar nič slabega ... sploh potem, ko sem prišla k sebi	Hospitalizacija
187	ko smo imeli skupna druženja v dnevni sobi in delavnici ... ta prostor je bil tako lepo okrašen ...	Hospitalizacija
	delali smo razne okraske, kartice, imeli telovadbo in tudi ta delavka je bila zelo prijazna	
188	gledali smo tudi televizijo, razne nadaljevanke, se igrali družabne igre ... imeli smo tudi skupine za samopomoč.	Hospitalizacija
189	deljenje tablet je bilo trikrat na dan	
190	me smo naredile vrsto in sestre so nam z besedami bombončki, bombončki dajale tablete v usta	Hospitalizacija
191	takrat mi to ni bilo sploh nič čudno ...	Hospitalizacija
192	dneve so nam kratkočasili tudi reševalci, ki so nas velikokrat prišli pogledat	Hospitalizacija
193	v bolnišnici je bilo zelo veliko dejavnosti	Hospitalizacija
194	No in vmes med hospitalizacijo sem imel en vikend prost izhod domov	Hospitalizacija

195	v petek je sestra prišla pome, v nedeljo me je morala pripeljati nazaj	Hospitalizacija
196	vsak ponedeljek smo tam imeli list kdo hoče iti domov za vikend ali pa stalno domov.	Hospitalizacija
197	jaz sem vedno napisala stalno ... no in prišel je dan, ko so me poklicali in povedali, da bom mogoče odšla stalno domov	Hospitalizacija
198	jaz sem se začela takrat rediti ... verjetno zaradi tablet	Posledice
199	hkrati sem bila tako omotična ... samo spala bi ... spolnih odnosov tudi ne	Posledice
	ZDRAVJE – FIZIČNO ZDRAVJE	
200	v tistem času sem veliko hodila ... imela sem tudi psa ...	Aktivnost
201	sem dobila psa in sem začela veliko hoditi ...	Aktivnost
202	jaz sem takrat shujšala 20 kilogramov	Hujšanje
203	se dobro spomnim, kako so se vsi, predvsem moje prijateljice, s katerimi se dolgo nismo videle, spraševale, če sem noseča ...	Hujšanje
204	sem imela tudi ponovne težave s preveliko težo	Hujšanje
205	ko sem takrat prišla iz bolnice sem imela 64 kilogramov, kasneje sem jih imela 123	Hujšanje
206	takrat sem jemala zdravila, jedla nezdravo hrano in nič gibala ...	Hujšanje
207	hodila sem tudi k zdravnici na kontrole in takrat mi je tudi zamenjala tablete, tako da sem shujšala več kot 20 kilogramov ...	Hujšanje
208	Kakor se spomnim, je bilo hujšanje prisotno celo življenje/ ... športala nisem nikoli	Hujšanje
209	V 10 letih jemanja zdravil, se nikoli nisem počutila, da bi bila bolna	Občutki
210	samo v tistem obdobju, ko sem bila hospitalizirana ... sploh po 3 dneh spanja ...	Občutki
211	res se nikoli nisem imela za bolno ... imam tablete, je bila ena psihotična motnja in sem rutinsko jemala te tablete ...	Občutki
	BREZPOSELNOST	
212	Če pogledam za nazaj sem bila na začetku brezposelnosti zelo aktivna iskalka zaposlitve	Aktivnost
213	hodila sem na razgovore, vendar do drugega razgovora pa ne.	Aktivnost
214	na začetku sem bila zelo aktivna, sčasoma pa sem imela te dvome ...	Aktivnost
215	drugače sem imela dosti razgovorov	Aktivnost
216	na določena vprašanja nisem znala odgovoriti oziroma lepo se izraziti, ali izreči kakšno strokovno besedo	Aktivnost
217	je pa odvisno za kakšno delovno mesto se je šlo	Aktivnost
218	jaz sem kljub temu vseeno pošiljala prošnje za delo ...	Aktivnost
219	ja, želela sem se zaposliti ... tudi za polovični delovni čas	Aktivnost
220	leta so kar tekla	Aktivnost
	zaradi diagnoze, mi ni bilo potrebno aktivno iskati zaposlitve in mi na Zavodu niso težili ... vse so vedeli od mene ...	

221	sem veliko poslala prošenj za zaposlitev ...	Aktivnost
222	aktivnost je nihala	Aktivnost
223	sem se spraševala glede prihodnosti	Aktivnost
224	po eni strani mi je situacija ustrezala, po drugi pa sem bila primorana iskati zaposlitev ...	Aktivnost
225	bila pa so nihanja, enkrat sem poslala ful prošenj, nato pa nič	Aktivnost
226	skoz sem imela v glavi, da službo moram dobit ...	Aktivnost
227	potem sem se pa itak vpisala na kozmetično šolo	Aktivnost
228	vpisala sem se na kozmetično šolo	Aktivnost
229	takrat sem tudi skrbela za babico	Aktivnost
230	hodila sem v šolo in bila odsotna tudi cel dan ...	Aktivnost
231	takrat sem bila tudi zelo optimistična glede nove zaposlitve, saj sem pri prvi bila uspešna ... (na začetku)	Doživljanje
232	po eni strani sem se želela zaposliti, že zaradi okolice, da ne bi poslušala očitkov, da sem doma po drugi strani pa mi je bilo najlepše doma ...	Doživljanje
233	zanimivo se mi zdi to, da sem se ob tem počutila manjvredno, za to pa nisem nič naredila	Doživljanje
234	tukaj se vidi moja slaba samozavest	Doživljanje
235	to je vplivalo tudi pri razgovorih pri delodajalcih ... tisti prvi stik, ko te zagleda ... ko zagleda eno »gmoto« ...	Doživljanje
236	občutek da sem brez službe v takih situacijah mi je bil res zoprn	Doživljanje
237	bila sem zelo nesrečna, čeprav za to ne krivim babice in ne očeta ...	Doživljanje
238	počutila sem se ujeto	Doživljanje
239	situacija se mi je zdela tako nepravilna...	Doživljanje
240	če pomislim, se bila najbolj jezna nase, ker nisem znala ven iz te situacije	Doživljanje
241	Mene brezposelnost sploh ni begala ...	Doživljanje
242	v tistem času sem se jaz čisto izolirala, zaradi brezposelnosti, debelosti ...	Posledice
243	če pomislim sploh nisem imela takih prijateljev ... imela sem 2 prijateljici, ki pa nista igrali prav velike vloge	Posledice
244	opazila sem, da sem drugim in tudi sama sebi lagala, da iščem službo, v resnici je pa nisem	Posledice
245	prišla sem do dna, da sem se zavedla, da je tega dosti	Posledice
246	opazila sem tudi, da sem imela težave pri vzpostavljanju stikov ...	Posledice
247	najbolj groza me je bilo vprašanja: »Kje pa ti delaš?« oziroma »Kje si zaposlena?« ...	Posledice
248	vso to situacijo sem jaz doživljala kot službo	Vedenje
249	nekako sem si dopovedovala, da vsaj imam nekaj in tudi ko sem odšla zvečer ven s prijatelji in me je kdo vprašal	Vedenje
	kaj delam, sem mu odgovorila, da sem negovalka	Vedenje

250	na koncu sem že vsakemu povedala, da sem brez službe ... odvisno kakšen dan sem imela ...	Vedenje
251	v to vlogo sem se res tako vživela, čeprav sem doma večkrat očetu tudi to očitala ...	Vedenje
252	takrat se dobro spomnim, ker nisem vedela kaj bi rada, da sem na Zavodu svetovalko kar dobro prinašala okoli ...	Vedenje
253	sama sebi sem toliko lagala in drugim koliko imam dela in sem se s tem sprijaznila	Vedenje
254	čeprav se bila neuspešna pri iskanju zaposlitve tudi zaradi babi	Ovire
255	morala sem gledati na delovni čas ...	Ovire
256	oče je bil vesel, babica je bila zadovoljna problem se je zgodil že ko sem odšla za par dni na morje	Ovire
257	oče je kar kompliciral z drugimi negovalkami ... kar nič mu ni bilo prav	Ovire
258	vseeno sem si govorila, da če službo dobim, bom že našla negovalko za mamó	Reševanje situacije
259	jaz sem bila vedno na razpolago in oče je to dobro vedel.	Odzivi okolice
260	nikoli mi ni očitil da sem doma, saj je vedel da bi brez mene	Odzivi okolice
	težko poskrbel za vse ...	
261	sestra mi nikoli ni očitala mojega stanja, kakor njen mož	Odzivi okolice
262	njemu pa nikoli ni bilo jasno, kako sem lahko doma	Odzivi okolice
263	sploh takrat ko so hodili ob nedeljah na kosilo ... takrat so me vsi spodbujali, da naj grem ven, v družbo	Odzivi okolice
264	sploh mož od sestre ... sestra pa nikoli ... takrat sva imela zelo dober odnos	Odzivi okolice
265	tudi finančno nismo imeli težav	Finančni položaj
266	sem kljub odpovedi dobila denarno pomoč na CSD	Finančni položaj
267	finančno mi je sestra pomagala le takrat, če sem jo sama prosila ...	Finančni položaj
268	nekako me je babica finančno reševala ...	Finančni položaj
269	V času brezposelnosti sem imela očetovo, babičino pokojnino + denarno pomoč ...	Finančni položaj
270	privoščila sem si programe za hujšanje	Finančni položaj
271	vsako leto sem si nekaj privoščila ... na primer nega obraza, depilacija	Finančni položaj
272	res da ne kupujem firm za oblačila, sem si pa vseeno kaj kupila ...	Finančni položaj
273	tudi na morje sem odšla, imela sem za cigarete ...	Finančni položaj
274	z očetom sva vzela edino kredit za avto	Finančni položaj
275	vmes sem tudi dala 3000 eur za kozmetično šolo ...	Finančni položaj
276	Čeprav položnice so bile vedno plačane	Finančni položaj
277	kar je ostalo je bilo za življenje	Finančni položaj
278	bila sem pooblaščená za upravljanje obeh pokojnin	Pooblastila
279	v tem obdobju nisem imela nikogar in nič kar bi me pripravilo na aktivnost ...	Socialna opora

280	takrat je bil z mano moj fant ... čeprav je bil on zraven kot en priveseček.	Socialna opora
281	oče je to videl in mu je bilo prav, da sem jaz doma	Socialna opora
282	čeprav je po eni strani govoril, kaj mislim s službo, po drugi pa kaj bomo takrat z babico ...	Socialna opora
283	očetu je bilo všeč da sem jaz doma in skrbim za babico	Socialna opora
284	nihče mi ni pomagal ne pri oskrbi ne finančno	Socialna opora
285	nihče se ni spomnil, da bi lahko pomagal ...	Socialna opora
286	kar se tiče službe, pa nisem imela nobene podpore	Socialna opora
287	vedno so bile obljube, da bosta vprašala za kakšno službo, sploh za negovalko, ker sta imela veze ...	Socialna opora
288	ostalo je le na obljubah in takrat sem začela razmišljati, da dvomita v moje sposobnosti ...	Socialna opora
289	s strani očeta nisem čutila nobenega pritiska, saj mu je bilo verjetno v redu, da sem doma ...	Socialna opora
290	imela sem zavetje pri babici tako finančno kot čustveno, in sem vedela da bo tega enkrat konec ...	Socialna opora
291	takrat sem bila na Zavodu le 2 meseca	ZRSZ
292	potem nisem bila prijavljena na zavodu približno 5 let ...	ZRSZ
293	imela sem tudi nekaj problemov in se prijavila nazaj na Zavod ... kjer so mi pa res takrat pomagali	ZRSZ
294	Ko sem se prvič prijavila na Zavod za zaposlovanje sem imela tremo	ZRSZ
295	tudi takrat ko sem stopila k svetovalki zaposlitve, čeprav sva zaključili pogovor v petih minutah, manj kot deset minut ...	ZRSZ
296	v tem času je spisala zaposlitveni načrt, pogledala prošnjo in to je to ... ni bilo nekega odnosa ...	ZRSZ
297	lahko povem, da Zavod meni ni dal velike motivacije ...	ZRSZ
298	Zelo me je zmotilo, ker so se ves čas moje prijave na Zavodu svetovalke menjale	ZRSZ
299	nobena niti ni poznala moje celotne zgodbe ...	ZRSZ
300	po mojem zdravju me je edino vprašala poklicna svetovalka, pa še to ne vem, kje je izvedela ...	ZRSZ
301	vedno smo se pogovarjale o iskanju zaposlitve in to je to ...	ZRSZ
302	tudi ko so me spraševale po zdravju, sem jim odgovorila, da je OK ...	ZRSZ
	PRIHODNOST	
303	velikokrat sem se spraševala ali je to to ...	Razmišljanje
304	čeprav sem dobro vedela, da babica ne bo večno in prav tako tudi njena penzija ne	Razmišljanje
305	vedno sem imela cilj službo je treba najdet, ker babica ne bo večno ...	Razmišljanje
306	že za babico sem skrbela in se res bojim, da bi morala skrbeti še za njega ...	Razmišljanje
307	sem se spraševala glede prihodnosti	Razmišljanje

308	po eni strani mi je situacija ustrezala, po drugi pa sem bila primorana iskati zaposlitev	Razmišljanje
309	sem se jaz na tem področju našla	Vizija
310	sem pridobila izkušnje na področju vzgoje	Vizija